

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 11. marca 1988
številka 10, letnik 47, cena 300 dinarjev

Pred očmi javnosti

Tokratno spreminjanje zvezne in republiške ustave se bo odvijalo nekako pred očmi javnosti. To dokazujejo že dosednji sestanki, na katerih je bil govor o ustavnih dopolnilih, pa tudi slovenska ustavna komisija je novinarjem na široko odprla vrata za spremljanje njenega dela. V primerjavi z oblikovanjem prejšnjih ustav je takšna odločitev nov korak k demokratizaciji političnega življenja, saj je jasno, da kabinetska odločanja v sedanjih kriznih časih izgubljajo svojo moč, polno skrivnosti, pa tudi pogosto mračnjanskega nezaupanja do ljudi. Pogajalske zelene mize o družbeni listini, s katero urejamo naše skupno življenje, se spremenjajo v prostor za javno in demokratično razpravljanje.

Za takšno smer razmišljanja in tudi oblikovanja ustavnih dopolnil je moč najti dovolj potrditev tudi na zasedanju vodstva slovenskih komunistov in SZDL, kar nedvomno dokazuje sposobnost teh družbenih dejavnikov, da se na osnovi moči argumentov spopadajo z ustavno stvarino in tudi s tistimi skrajnostnimi pogledi, ki vizije družbenega razvoja ne gradijo na vsebini socialistične samoupravne demokracije.

Seveda bi bili naivni, če ne bi pričakovali, da se bo na sceni javnega razpravljanja o ustavnih dopolnilih našlo tudi kaj takšnega – to je naša značilnost – kar želi zanikati naravne pravice naroda in republike, da sama ureja tista vprašanja, ki jih ni in noče prenesti v zvezno pristojnost. Politikantstvo in tudi kvazi znanstvenost na tem področju že lahko zaznavamo v številnih razpravah v sredstvih javnega obveščanja, vendar odgovarjati na vse takšne »izume« z enako mero najbrž ne spada med odlike človeškega dostojanstva in znanstvene etike. S tem pa ni rečeno, da kaže takšna »razmišljanja« kar odpisati, saj v marsikaterem okolju vplivajo na javno mnenje in ustvarjajo negativni politični naboj razprav o spreminjanju ustave. Verjetno bo treba tudi v slovenski, včasih kar preveč nespretni politiki zagovarjanja svojega mnenja z »nestrinjanjem«, marsikaj spremeniti, če povemo enostavno, bo treba prisluhniti trditvi Milana Kučana, da »je treba resnici na ljubo povedati, da nekateri naši predlogi do sedaj nimajo drugih argumentov kot argumenta, da tega ne sprejemamo. Argumente pa imamo, treba jih je le zbrati, postaviti v logično zaporedje in povedati, kaj kot celota lahko pomenijo – ne trdim, da je tako – odmik v neki drugi socializem. Dokler pa smo v okviru sedanje ustave, in mislim, da je to naša predpostavka, potem smo mi za (točno določen tip, obliko in vsebino socializma, ki mu pravimo) socialistično samoupravljanje.«

Kritik na rovaš sedanje in tudi spremenjene ustave bo verjetno še naprej dosti. Celo upravičene so, kajti če si sposodimo misel francoskega filozofa, da je ustava tisto, kar je v srcih ljudi, ne pa zapisano na papirju, potlej je prepodrobnost in prenормiranost besedila ter zapletenost formulacij v nasprotju s tem, kakšna mora biti ustava. Ta čas pa ne gre pričakovati, da bi v celoti spremenili ustavo. Je pa možnost in potreba hkrati, da tisti, ki spremljajo javno razpravo, natanko prisluhnejo vsem razmišljanjem, ki ponujajo koncept sodobne, jedrnate in vsem razumljive ustave, kakršna prav gotovo mora biti ta listina na prehodu v novo stoletje in tisočletje.

Kritičen del slovenske javnosti nekako pritrjuje spremembam zvezne ustave povsod tam, kjer jo je treba spremeniti, da bo v pomoč pri premagovanju gospodarske in družbene krize. Hkrati pa seveda povsem naravno opozarja na tiste rešitve, ki bi morda okrnile suverenost narodov v naši federaciji in se »boji« izsiljevanja. Od tod zahteve po referendumskem odločanju o ustavnih spremembah in tudi po sprejemanju posameznih dopolnil. Slovenska politika takšnim zahtevam ne nasprotuje, vzela pa si je čas za premislek, saj je treba vso stvar temeljito preučiti. V javni razpravi bo kajpak potrebno doseči soglasje tudi o teh vprašanjih. Prav zanimivo bi bilo slišati, kaj o tem menijo v sindikalnih organizacijah, ki so nekakšen nosilec javne razprave o ustavnih dopolnilih v združenem delu. Morda tudi, kako se bodo sindikati – vsebinsko kajpak – vključili vanjo. Kajti kar precej je takih sprememb, ki naravnost spreminjajo sedanja razmerja v organizacijah združenega dela in v gospodarstvu sploh, pa tudi slovenska gospodarska zbornica nastopa z dovolj celovitim predlogom, dokaj agresivno, zato bi bilo škoda, če bi to šlo brez sindikatov in njihovega odmeva.

Marjan Horvat

Trudijo se, trudijo, a jim ne bo uspelo

(Ne)mikavnost jadranske ceste

Jadranska avtomobilska cesta mora priti v zakon o financiranju gradnje naše glavne magistrale in drugih najpomembnejših cestnih povezav v Jugoslaviji, zahtevajo predstavniki izvršnega sveta skupščine SR Hrvaške. K temu moramo dodati, da ne gre za nikakršen sindrom sosednje republike, temveč skupni interes Jugoslavije, da Dalmacijo in otoke končno povežemo z zaledjem in svetom sploh. Možnosti, ki se nam ponujajo tod v turizmu, so namreč izjemne in še neizkoriščene.

Bolj otipljive razsežnosti pa je dobila želja po naši sončni cesti ob nedav-

nem obisku predsednika Predsedstva SR Hrvaške inž. Anteja Markovića v ZR Nemčiji. Poslovni ljudje te gospodarsko dobro stoječe države so namreč pripravljeni pomagati pri gradnji jadranske avtomobilske ceste. Ne z besedami, temveč s svojimi markami.

Ob tem bi človek pričakoval, da smo se vsaj glede te naložbe v Jugoslaviji oddahnili. Toda ne, to ne bi bilo v slogu naše dosedanje poslovnosti. Bistre glave namreč nekaj sumijo in zagotavljajo, da tujci že ne bi kar tako segli v žep in nam priskočili na pomoč. Kdo ve, kaj imajo za bregom in

kakšno nam spet želijo zakuhati? Čemu bi Nemci vlagali v cesto, po kateri bi se odvijal živahen promet le tri, štiri mesece na leto?

Kakor koli vzamemo, bi od nove jadranske avtomobilske ceste imeli največ koristi mi. Na naše morje že sedaj prihaja z avtomobili kar 70 odstotkov gostov. Če pa bi imeli malce bolj človeške ceste, denimo na evropski ravni, bi postala naša turistična ponudba še veliko bolj mikavna.

Ne le za posamezne goste, temveč tudi za tuje sovlagatelje, ki naj bi poskrbeli, da bodo hoteli polni čim več mesecev na leto. S tem bi bilo konec naše osamljenosti v boju za turiste na bogatem evropskem trgu. Kaj to pomeni, je dokaz Španija, ki s turizmom zasluži desetkrat več kot mi. Andrej Ulaga

Kovinsko predelovalna industrija

Prispevek k razpravi o odcepitvi

DO VRATU V VODI

Mnenja o stavkovnih pravilih

SINDIKATI IN STAVKE
V PRIMEŽU RAZLIČNIH
IDEJNIH IN SOCIALNIH
TEŽENJ

NE PRIPISUJTE MI,
PROSIM, SOVRAŽNEGA
POČETJA

(Ra)zhajanja o družbeni lastnini

LASTNINSKI
PLURALIZEM

IZ VSEBINE:

Na svidenje spet, Branko Mikulić

Na Silvestrovo je 839.234 delavcem, ki v Sloveniji združujejo delo, ostal v grlu jugoslovanske grizljaj – Agrokomerc. Trinajstega aprila bo leto in dan, ko naj bi naši najodgovornejši, tudi predsednik zveznega izvršnega sveta Branko Mikulić, uradno izvedeli za rop, ki v zgodovini obeh Jugoslavij nima primere.

Od tistih prvih vesti o sumljivih poslih Agrokomerca je moralo preteči še skoraj pol leta, da so odgovorni začeli ukrepati. Medtem se je Fikretu Abdiću s svojo vprego posrečilo vnovčiti še tretjino nepokritih menic. Teh 5079 menic pomeni v resnici zadnji in najhujši udarec vse kladuše rabote. Udarce, ki je dodobra stresel državo, Slovenijo pa najbolj.

Branko Mikulić je bil, sodeč po pisanju, skorajda užaljen, ko mu je slovenski delegat v zvezni skupščini postavil vprašanje o odgovornosti. Enako je soditi tudi po odmevih, ko je isto vprašanje postavil Jože Smole na zveznem predsedstvu frontne organizacije.

In glejte, slovensko delavstvo je pred dnevi milostno dočakalo odgovor tovariša predsednika zveznega izvršnega sveta. Branko Mikulić na štirih straneh med drugim in najprej priznava, da je do tega – Agrokomerca in, kot je slišati, še do 200 manjših Agrokomercov – moralo priti, ker je on – nemočen. Kajti vse to, kar se je zgodilo v Veliki Kladuši, v nemi pravno urejeni državi ne bi bilo mogoče, ker so ugotovili, da so niti kriminala v tej zadevi vodile do odgovornih na jugoslovanskem trgu denarja in da so odpravile mnoge operativne ustanove, ki so odgovorne za obrambo sistema...

Kakorkoli obračun in kakorkoli obrneš, ti ostane, da v tem in podobnih primerih niso odpovedali le in spet slovenski delavci, teh 839.234, ki so lani na starega leta dan še imeli delo in bodo morali pozabiti na tiste tisoče milijard, ki so jih slovenski bančniki tako trumoma zalepili na že zaudarjajoče menice iz Bosanske krajine. Toda račun še vedno ni čist, doslej je tem nič krivim bančnikom uspelo dobiti nazaj le 2,17 odstotka skupno toženih terjatev. Polovici so se že pred tem odpovedali. Preostalo, kar bo ostalo, če bo kaj ostalo, pa naj dobimo nazaj čez leta (seveda revalorizirano) tja do tretjega tisočletja...

Človeku, ki je še upal v boljše, v vzpostavitev reda in zakonitosti, zdaj ostaja dvojje: najprej predlog tovariša Branka Mikulića, da je treba hitro spremeniti ustavo in s tem takšna dejanja onemogočiti, ali da dvigne roke enako nemočno, kot to dela predsednik izvršnega sveta, ki je – nemočen.

Tretja možnost pa je ta, ki jo zahtevajo »opet ti Slovenci« – odgovornost. Toda zaradi časti se pri nas ne umira več, ne odstopa in niti ne odgovarja več. Zgoraj navedenemu številu delavcev v Sloveniji ostaja, kar ostane – delo; za nerazvite, za manj razvite in za nikakor razvite.

Predsedstvo slovenske frontne organizacije tudi tokrat ni bilo zadovoljno z Mikulićevim odgovorom in razlago. Delegatom v Zvezni skupščini je svetovalo, da postavijo vprašanje o odgovornosti vseh, ki so vedeli za dogajanja v Agrokomercu in prepozno reagirali. Sodeč po dosednji praksi se verjetno kaj resnega iz tega ne bo izcimilo. Lahko pa se zgodi, da bo kdo očital predsedstvu SZDL Slovenije, da politično vznemirja javnost in dela politično škodo in svetoval, da sam odstopi. Če tudi tega ne bo nam ostanejo samo kot strelovod za kritiko slovenski delegati v Zvezni skupščini...

Janez Sever

Marija se noče prikazati

Ljudstvo od vselej rado roma. Ker tega iz znanih vzrokov ne more več početi turistično, roma pač drugače. Eni bolj zaupajo Gospe v Medjugorju, drugi dajo (z istim rezultatom) več na skupščino.

Ko so vodjo skupščinske komisije za pripombe in predloge Jožeta Marolta povprašali, ali ljudje izgubljajo zaupanje v skupščino, ko ugotovijo njene omejene sposobnosti, se je takole odrezal:

»Ne gre le za zaupanje v skupščino. Gre za afirmacijo zaupanja v sistem in zaupanje mora iz njega izhajati. Sploh pa zaupanja ni mogoče doseči z dekretom. Treba je delati zakonito in spoštovati to, kar piše v ustavi. Treba je delati s poslušanjem za probleme in za tisto, zaradi česar se ljudje pritožujejo.«

Problem ljudskega nezadovoljstva vidi Marolt v tem, da se posamezniki poistovetijo z institucijo in se vselej odzovejo tako, da lahko opravičijo vse svoje postopke. Časi komandiranja pa da so minili, družbo je zajel val demokratizacije. Nekaj naših vodij težko razume, da je tudi oblast pod nadzorom.

Zdi pa se nam, da to še kako dobro razumejo. Zavedajo se tudi vseh posledic in zato ima val demokratizacije, ki ga omenja Marolt, točno določene čeri, ob katerih se razbija. Eno takšnih predstavljajo kar na hitro roko zapovedane policijske intervencije. Spomnimo se le električnih pendrekov. Marolt ob tem meni:

»Tega problema sama skupščina ne more rešiti. To bomo težko premagali brez drugačnega političnega ozračja in razpoloženja...«

Razmišljaj le tudi o tem, zakaj pred skupščino ne romajo Slovenci – ali jih nič ne tare ali se enostavno zavedajo, da skupščina ne more kaj prida storiti:

»Tudi v Sloveniji imajo občani pripombe in pritožbe. Toda v Sloveniji stvari hitreje rešujejo...«

Če pa jih ne, imamo Slovenci končno tudi svojo skupščino. V zadnjem času je postala romarska Meka. Imamo občutek, da bolj zaradi lokacije in svojevrstne simbolike. To, da si z njo nimajo kaj pomagati, so stavekajoči in z njimi vsi drugi verjetno hitro došli.

Ciril Brajer

V turizmu nič novega

Še nekaj dni in bomo, kot pravimo, zakorčili v novo turistično sezono 1988. Ta se pri nas začne z velikonočnimi prazniki, ko obalo ožive prve turistične lastovke. To so v pretežni večini tuji turisti, ki hočejo kar najbolj izkoristiti svoje proste dneve in, seveda, naše predsezonske cene.

In kako je naše turistično gospodarstvo pričakalo prve znanilce prihajajočega poletja? Vsekakor brez pretresljivih novosti, v glavnem brez bistvenih posodobitev in skorajda tudi brez novih zmogljivosti. V vsej Dalmaciji bo le nekaj 300 novih ležišč, medtem ko v Sloveniji sploh nismo gradili. Le nekaj smo obnovili in polepšali. To pa je tudi vse. Denarja v našem turizmu je namreč presneto malo. Premalo ga je celo za sproti in primerne osebne dohodke. Zato so ne le gnotne, temveč tudi kadrovske težave ponekod že tako resne, da se je začelo vse skupaj podirati. Ljudje, tisti najposobnejši in najbolj pridni, turizmu obračajo hrbet, saj si žele za pošteno delo tudi primerne osebne dohodke.

Torej, lahko bi dejali, v našem turizmu nič novega. Zvezni izvršni svet še vedno pita združeno delo le z obljubami. Sprejel je sicer nekatere ukrepe, ki pa so še vsi v zraku in od katerih nima turistično gospodarstvo prav ničesar. Sezona pa je pred vrati, prodaja zmogljivosti naj bi bila na vrhuncu, pa še nihče ne ve, pri čem je, kaj ga čaka in pod kakšnimi pogoji bo lahko prodajal svoje blago in storitve.

Turistična borze pa se vrste kot na teko-

čem traku. Ta, ki je bila te dni v Berlinu, je namignila, da letošnje zanimanje za počitniško kovanje v tujini ni prav nič manjše od lanskega. Tudi zato ne, ker je skopa zima mnoge prikrajšala in so na račun tega pač nekaj prihranili. Naši in tudi drugi turistični predstavniki prodajajo počitniške zmogljivosti še nekoliko bolje kot lani v tem času. Kar za nekaj odstotkov bolje. Toda, kot vemo, do poletja je po svoje še daleč. Zato je še veliko preslagaj, da bi si meli roke. To bi bili računi brez krčmarja, kar prav dobro vemo iz izkušenj. Če bo prišlo, denimo, maja ali junija do vala podražitev, potem se bodo mnogi upi prav gotovo izjalovili. In to ne bi bilo prvič.

Seveda nam tuji turisti še vedno najbolj zamerijo, da tako malo vlagamo v kakovost svoje ponudbe. In v tem je glavni kamen spotike. Zaradi podpovprečnih storitev prihaja k nam tudi temu primerna publika. Taka z bolj plitkim žepom, ki si kaj drugega kot Jadarana pač ne more privoščiti. Zato od te gospodarske dejavnosti tudi tako bore malo iztržimo. Medtem ko, na primer, v Avstriji pusti gost 105 dolarjev na dan, zapravi pri nas komaj 30. Kako nam naj od tega še kaj ostane?

Ja, potrebno se bo spopasti s kakovostjo. Čim prej, tem bolje. Poskrbeti bomo morali, da bomo svoje goste že ob prihodu v državo lepo sprejeli, da bo pot do morja prijetna in varna, storitve v hotelih na bistveno višji ravni, da bodo trgovine odprte ob petkih in svetkih... skratka, da se turisti ne bodo počutili kot nebodigatreba, temveč kot zares dobrodošli gosti. Kakovost je skupek številnih na videz drobnih pozornosti, storitev, pripravljenosti in dobre volje. Brez vsega tega, posebno v turizmu, ni uspeha. Nikjer v svetu...

Andrej Ulaga

Pametni politiki nismo kos

Po razpravi na zadnji seji CK ZKS o uredničenju stališč, usmeritev in nalog zveze komunistov pri razvoju vzgoje in izobraževanja ni videti, da bi na tem področju napravili kak pomembnejši korak naprej. Pa pri tem sploh niso sporna stališča. Že na šesti seji CK ZKS, pred dobrim letom, so opredelili precej celovit odnos zveze komunistov do večine vprašanj šolstva. Takrat so menili, da politizacija večine praktičnih in razvojno konceptualnih dilem in nasprotij zah-

teva celovita stališča in ne le izluščitev ključnih vprašanj.

Tokrat so ocenili, da je to mogoče, celo več, potrebno, in opredelili najpomembnejša mesta v šolstvu, na katerih bi morali doseči večje prodore. Tako so na seji poudarili v bistvu pet strateških nalog šolstva. Na prvem mestu moramo omeniti pospešek izdelavi dolgoročne strategije razvoja vzgoje in izobraževanja kot sestavnega dela družbenega razvojnega koncepta. Drugo je razvoj znanosti o vzgoji in izobraževanju in ustvarjanje strokovne znanstvene osnove vseh odločitev. Naslednji poudarek velja za kakovostnim merilom na svobodno menjavo dela in razmejitev odgovornosti pri odločanju o celoviti narodni izobraževalni politiki. Četrty poudarek ponovno opozarja na nujnost razvijanja poti in oblik stalnega izobraževanja in usposabljanja, in nenehnega učenja vseh ljudi. Slednjič je med poudarke uvrščena tudi pozornost vzgojnemu vprašanju, ki v naši šoli velikokrat ostajajo odprta.

Preden zapišemo sklep, ki se ponuja po razpravi, je vendar v opravičilo treba povedati, da so o tej točki razpravljali po šesturni razpravi o problematiki družbenih dejavnosti, v kateri so marsikaj povedali tudi o šolstvu. Pa vendar: kot da pametni politiki nismo kos. Podpredsednik izvršnega sveta tudi v partijski razpravi ostaja nosilec te funkcije, enako predsednik izobraževalne skupnosti, predstavnik konference ZSMS in podobno. Zato se nam vsiljuje bojazen, da pri reševanju praktičnih vprašanj šolstva ne bomo kaj dosti bolj učinkoviti. Pa sploh ne gre za diktat partije. Le iste pojme zelo različno interpretiramo.

Igor Žitnik

Povzemamo... Vlada ne zaupa trgu

Zvezni izvršni svet je spet v središču naše pozornosti. Branko Mikulić je namreč v zvezni skupščini govoril o dejavnostih, ki ovirajo vladu pri uspešnejšem delu, javnost pa je bila seznanjena z imeni članov komisije za reformo gospodarskega sistema. Očitno je, da sedanji gospodarski sistem ne daje pozitivnih učinkov in da z njim ni mogoče rešiti vprašanj nezaposlenosti, revščine in še globljega »pronicanja« proti dnu krize.

Kot piše v zadnji številki Danasa dr. Marijan Korošič, je že od začetka jasno, da ta vlada trgu ne zaupa. Sprejela je namreč številne »pakete« ukrepov in s povečevanjem administrativnih predpisov in omejevanjem močno pretiravala. Kot pojasnjujejo njeni predstavniki, delovanje vlade motijo in otežujejo predvsem »pritisiki in pogoji republik in pokrajin«, pa tudi »materialne omejitve«. Republike in pokrajine so številne gnotne težave prevalele na federacijo, ki je postala velik dolžnik. Vlada zato želi uveljaviti enotni gospodarski sistem in ekonomsko politiko, saj bi bilo le tako mogoče skriti državno regulativo. V načelu ima vlada, po mnenju dr. Korošiča, prav, vendar je res, da tudi v obstoječem sistemu ni izrabila vseh možnosti.

Zato je vprašanje, kako poteka razprava o ustavnih načelih, ki temeljijo na oblasti »delavskega razreda in vseh delovnih ljudi«, na suverenosti republik in pokrajin in na odločanju o skupnih interesih, torej odločanju v federaciji. Razčistiti bi bilo treba, kaj je to delavski razred, kdo pa so »delovni ljudje«. Delavskega razreda v resnici pravzaprav ni, so pa delavci, kmetje, intelektualci (brez starih dodatkov: mali, srednji, veliki kmetje ali poštena, delovna, prodana, režiimska inteligenca). V okviru te in drugih nerazumljivih ideoloških formulacij pa se država v imenu interesa delavskega razreda bori proti propadanju podjetij in proti nizkemu standardu, republiška država pa vstopa v koalicio s »svojim« delavskim razredom in se bori proti federaciji. V ekonomiji pa je v sistemu vse obrnjeno k industrializaciji in tovarni, na škodo kmetijstva. Zato bi kazalo pri nas predvsem posodobiti ideologijo in razvijati takšno ekonomijo, ki bi koristila vsem ljudem in družbi.

Pri nas je zdaj tako, da po ustavi cena dela in kapitala ne moreta obstajati. O tem razpravljajo za konferenčno mizo, tako da imamo neuravnotežne cene dela in kapitala. Tako se je »izgubil« enotni interes, ker ni svobodnega kroženja dela in denarja. Republike so tako prisiljene, da se vedejo protekcionistično do drugih republik, vlada pa vztraja pri programiranju inflaciji in eksperimentiranju z obračunskim sistemom, tako da je iz poslovnih knjig nemogoče izbrskati dejanske poslovne rezultate. Nujno bi torej bilo – zaključuje dr. Korošič – da bi pet let po dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije sprejeli še bolj radikalni program, brez kompromisov, ki bi temeljil na realnih bilancah (zlasti glede dolgov) in brez poudarka dolgoročnosti. Povzel: Emil Lah

Zamrznitev cen, zmanjšana proizvodnja in manjša prodaja največji kamni spotike kovinskopredelovalne industrije

KOVINARJI DO VRATU V VODI

Zvezni izvršni svet je zadnje tri mesece po številu prejetih pisem v samem vrhu »popularnih« v Jugoslaviji. Vendar z bistveno razliko od zares popularnih: pisma »oboževalcev« ZIS, delovnih organizacij, poslovnih združenj, splošnih združenj pri GZ, vlade ne kujejo v zvezde, ampak ji sporočajo, v kako hudih težavah so se znašli po zamrznitvi cen oktobra lani (kljub občasnim delnim zvišanjem pod budnim očesom ZIS) in zahtevajo, naj vlada dvigne roke od cen, razen nekaterih strateško pomembnih (osnovna živila, energija). Najlepša pisma ji po vsej verjetnosti pišejo predelovalci kovin. Tako vsaj lahko razberemo iz podatkov o položaju te dejavnosti po sprejetju ukrepov protiinflacijskega programa, ki so jih zbrala splošna združenja kovinske predelovalne in elektroindustrije Slovenije, ter iz študije »Ocena vpliva intervencijskih ukrepov na finančne rezultate poslovanja in dohodkovno zanimivost izvoza v predelavi kovin, ki jo je izdelal zavod za tržne raziskave iz Beograda.

Za celovito podobo te dejavnosti bi seveda morali upoštevati tudi dosednji razvoj in neskladja v razvoju te dejavnosti. Tako vse krivde za nastali položaj ne moremo pripisati sedanjemu izvršnemu svetu. Ni pa moč prezreti velikega deleža intervencijskih ukrepov, zlasti pa zamrznitve cen in nereal-

nega tečaja dinarja pri poslabšanju gospodarstva nasplo, posebej pa tudi kovinsko predelovalne industrije.

Zavod za tržne raziskave je ugotovil, da so intervencijski ukrepi povečali stroške predelovalcem kovin za povprečno 24 odstotkov, od česa na rast domačih cen (surovin, energije, transporta) odpadejo skoraj tri četrtine povečanih stroškov. Najhuje jo je skupila kovinsko predelovalna dejavnost, saj so se stroški povečali za 27 odstotkov, čeprav ji je ZIS dovolil od zamrznitve dalje povečati cene (ne upoštevamo pri tem delnega povečanja cen pred dnevi) za skoraj 17 odstotkov. Celotni prihodek se je zaradi dovoljene rasti cen povečal za 15 odstotkov v povprečju v kovinskopredelovalni industriji. Zavod pa ocenjuje, da intervencijski ukrepi znižujejo dohodek kovinskopredelovalne idnustrije Jugoslavije za okoli 384 milijard dinarjev, tretjino tega pade na glavno strojogradnjo, za 106 milijard naj bi bila prikrajšana proizvodnja električnih strojev, proizvajalci prometnih sredstev pa naj bi izgubili 90 milijard dinarjev. Če ZIS ne bo pravočasno in ustrezno odklonil nesorazmerja v cenah, ki jih je z intervencijskimi ukrepi sam ustvaril, bo letošnje leto še mnogo težje kot lansko, v prihodnjem pa bodo predelovalci kovin z veliko težavo zaslužili dovolj celo za enostavno reprodukcijo.

Ali zraven pritakne še podatke o dosednji akumulacijski sposobnosti kovinskopredelovalne industrije in njeno zmožnost posodobitve ali celo razvojne preno-ve, prepuščamo bralcem. Mi to vprašanje izpuščamo, da ne bo na enem kupu preveč hudega.

Svojevrsna ponazoritev omenjenih podatkov so tudi lanske izgube po zaključnih računih. Po predhodnih (se pravi še ne dokončno preverjenih) podatkih je v Sloveniji za 235 milijard izgube,

od tega 27 milijard nekrite (v 48 ozdih). Vprašanje, koliko bi bilo nekrite, če ZIS lani tik pred koncem leta ne bi toliko spremenil obračunskega zakona, da je dopustil računovodjem večji manevrski prostor za izdelavo zaključnih računov. Tako se je število ozdov z nekrito izgubo prepolovilo glede na leto prej, z revalorizacijsko tehniko pa so izgubo »pokrili« celo tako veliki izgubarji, kot je sozd ZPS (34,9 milijarde izgube) in njegov član Litostroj s 24 milijardami izgu-

be), pa Iskra s 27 milijardami. Slovenske železarnice s 26 milijardami dinarjev ugotovljene, a pokrite izgube, in tako dalje.

Zvezna vlada v zadnjem času sicer nekoliko popravlja neskladja v cenah, ki jih je ustvarila z intervencijskimi ukrepi. Učinkov te otoplive še ni mogoče izračunati, ocenjujemo pa, da splošnega slabega vtisa ukrepov vlade ne bo izbrisala. Zlasti še, ko vlada hkrati obljublja, da bo v kratkem pripravila program postopne odmrznitve cen tistih izdelkov, katerih ponudba presega povpraševanje. Kaka postopnost je tu potrebna, ve najbrže le ZIS.

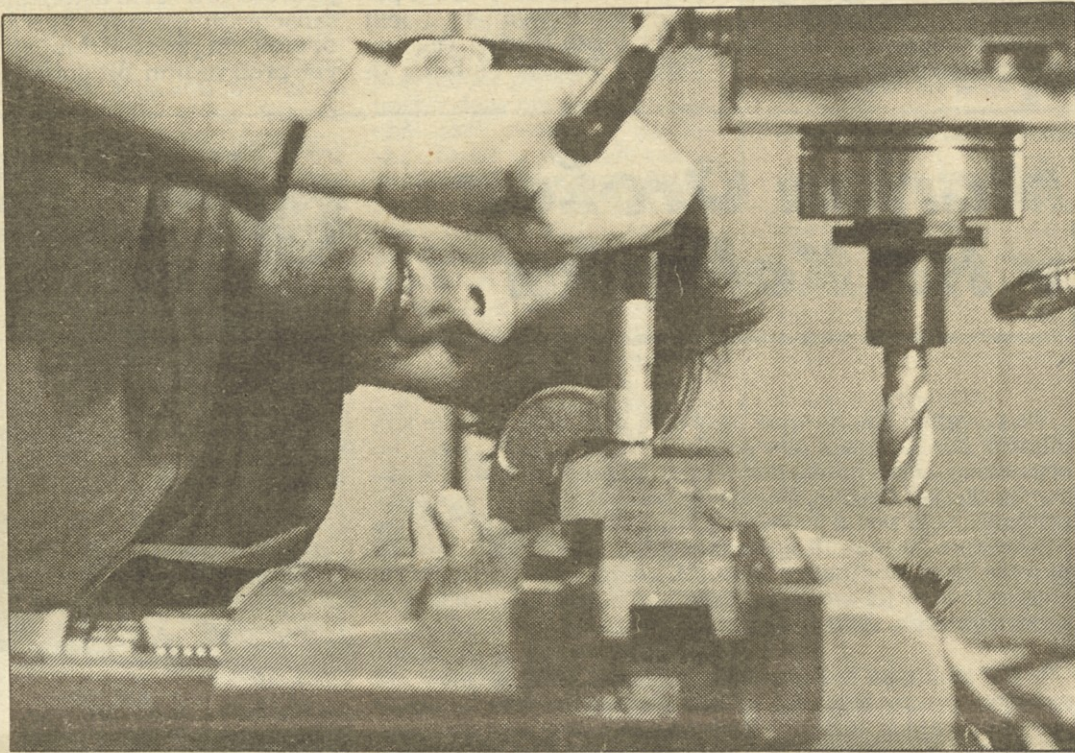
Zavod za raziskavo tržišča je anketiral delovne organizacije, v nekaterih ozdih pa smo povprašali kar sami. Odgovore, ki smo jih dobili,

je moč spraviti na skupni imenovalec: »Le kaj naj o tem še pripovedujemo? Vse smo že povedali, pisali smo v Beograd, odgovorov še ni in tudi ne kaže, da bi jih dobili.« Kar pa smo kljub temu zvedeli v Rogu, Žičnici, TKG in Titanu, se ujema z izsledki zavoda in jih povsem pojasnjuje in ponazarja. Študija zavoda ni zajela vprašanja sivih cen, ki so se po podatkih, ki smo jih dobili v naših pogovorih, povečale večinoma za 40 do 80 odstotkov čez raven, ki jo je določil ZIS. Ker je ZIS dovolil hkrati, ko je zamrznil druge cene, povečati cene energije do 69 odstotkov, izdelkov črne metalurgije za 60, transporta za 61, izdelkov barvne metalurgije za 42 do 78 in premoga za 62 odstotkov, so dejanske podražitve grozljive.

Tako so se v združenem delu prisiljeni še bolj kot doslej ukvarjati s preživetjem, namesto da bi snovali načrte že za prihodnje leto (da ob tem, da niso znani niti še vsi letošnji pogoji za gospodarjenje, ne govorimo posebej). ZIS pa, kot kaže, od svoje poti nerad odstopa (čeprav je pri cenah moral vsaj deloma), rezultati pa so, kakršni so. Ali, kot jih je opisal eden izmed naših sogovornikov, direktor srednje velike delovne organizacije: »To, da gradbeniki nimajo dela, je dokaz najhujše krize. Pomeni namreč, da se tudi drugod nič ne dogaja, nič ne investira, nič novega ne gradi. To je znak splošnega mrtvila in v njem je kovinska industrija in vsi drugi.

Kaj se bo iz vsega tega izcimilo, zlasti še, če bo ZIS, kot je moč slišati po kuloarjih, sprostil cene samo kaki petini izdelkov, pa naj tuhta predvsem zvezna vlada.

Boris Rugelj

(Ra)zhajanje o družbeni lastnini

LASTNINSKI PLURALIZEM

Tone Peršak je za nedavno Teleksovo okroglo mizo o ustavnih spremembah dejal: »Sicer pa smo pisatelji od republiške skupščine zahtevali, da prekine in ustavi amandmajski postopek, dokler ne bodo razčiščena nekatera osnovna vprašanja (družbena lastnina, državno-partijski sistem, odnosi v federaciji itd.) in dokler se na tej osnovi ne sprejme republiška ustava, šele nato pa zvezna.« Prav ta vprašanja (zanimivo?) pa so razčiščevali v nedavni razpravi na Marksističnem centru pri CK ZKS. Dodati velja, da je osrednja pozornost razpravljalcev veljala prav poglavitnemu temelju družbenoekonomskega sistema, družbeni lastnini torej, in da sta imela priložnost svoje zamisli razgrniti med drugim tudi dr. Veljko Rus in dr. Bogo Kovač, kar nam že pove nekaj. Slovenska partija očitno postaja vse bolj dovzetna za ustvarjalne (svoje) celo heretične in kritične misli, kar pa je že zgodba zase.

Če primerjamo tokratno razpravo s tisto na sekciji za družbenoekonomske odnose pred nekaj meseci, prav tako na Marksističnem centru, ali z ono na (Albrehtovem) družbenem svetu, potem je treba najprej zapisati, da pojem družbene lastnine nikakor ni več zavil v ideološke tancice takšne ali drugačne birokratske latovščine, temveč vse bolj postaja predmet normalne (lahko tudi brezobzirno kritične) družbene in znanstvene obravnave. V tem sklopu pa ugotovitev, da družbena lastnina oziroma njen sedaj veljavni ustavni koncept ni pravna in ekonomska kategorija, temveč ideološki konstrukt, nikogar več ne more presenetiti. Pričakovati je torej, da bomo v Sloveniji že v tokratni javni razpravi o ustavnih dopolnitvah dokončno obračunali z družbeno lastnino kot nekritično prevzetim mitom, ki so ga ustvarili utopični socialisti 19. stoletja in ki je v Jugosla-

viji nastopal kot eden od temeljev utopičnega in na prehodu v 21. stoletje tudi anahronističnega samoupravnega družbenoekonomskega sistema.

Kdo bo osvobodil delo

Iztočnico za razpravo je dal Bogomil Ferfila. Trudil se je, da bi jasno razmejil vse tiste teoretične in praktične poglede, ki so pripeljali do obstoječega koncepta družbene lastnine kot tudi vse teoretične poskuse, ki naj bi nas popeljali iz tega labirinta. Ferfila je dejal, da sta v obdobju od leta 1950 do 1980 obstajali dve temeljni smeri razvijanja družbene lastnine. Prva, po njegovem mnenju, institucionalna, sistemska smer, je najbolj označena z imenom Korač and comp. Kasneje mu je v razpravi ugovarjal dr. Rus, ki je menil, da je večji grešnik od Korača pravzaprav Djordjević. Kakor koli že, dejstvo je,

da je bila ta smer uradno prevzeta in zapisana v ustavnih temeljih, sistemskih zakonih in partijskih dokumentih. Poglavitne značilnosti smeri, zaradi katere nas danes hudo boli glava, saj nas je pripeljala na rob eksistence, so: nelastninsko obravnavanje družbene lastnine, zanikanje njene pravne subjektivitete, nadomestitev lastninske profitne motivacije zasebno lastninskih družb s skupnostjo kategorije dohodka, zasebno-lastninske odgovornosti in strahu pred propadom z zavestjo socialističnih proizvajalcev in aktivnostjo subjektivnih sil. Ferfila je takole označil ideološki moto tega koncepta: zasebna lastnina je vir vsega zla v družbi, družbena lastnina je tisti nebeški vzvod, ki bo osvobodil delo, dezalieniral delavce itd. To pa ni nič drugega kot navezava na izročilo anarhičnih in utopičnih socialistov 19. stoletja, ki ga je nekritično povzel Marx, precej pa tudi naša uradna teorija.

Druga teoretična smer, v katero po Ferfilovem mnenju sodi tudi velik del slovenskih ekonomistov, je pravzaprav nastala kot kritika prvega koncepta. Slednja dosledno poudarja trg, lastninsko prilastitev, cene proizvodnih tvorcev, bolj ali manj vse trge, vendar je ostala (morda ravno zaradi imperativa uradne smeri) na dosti abstraktni oziroma neoperativni ravni. Kljub vseinu pa je to nedvomno edina aktualna misel.

Sozvočje med lastnino delavcev in podjetij

Za naš nadaljnji razvoj utegne biti usoda tista Ferfilova ugotovitev, da sedanja ustavna dopolnila o konceptu družbene lastnine ne prinašajo kaj bistveno novega, temveč pomenijo zanj nekateri manjši popravki zgolj ohranjanje kontinuitete, ki kajpak ne bo uspela zaobrniti sedanjih gospodarskih in družbenih tokov. Ferfila vidi rešitev v pogumnih in ostrejših korakih, ki ne bi zanemarili delniške lastnine, ki bi vzpostavili primer- no sozvočje med lastnino zaposlenih delavcev in lastnino podjetja. Kot dosti izdelan koncept se po Ferfilovih besedah tu pojavlja Bajtov koncept kolektivne lastnine. Ferfila se je skratka po temeljitem uvodu zavzel za pluralizem lastnine, ki se je kasneje v razpravi izkazal za njeno rdečo nit.

Najprej se je za besedo javil dr. Božidar Debenjak, ki pa je skočil iz konteksta, vendar zelo argumentirano dokazal, da so politične floskule o deregulaciji sistema čiste izmišljotine, kar še zlasti potrjujejo sedanja ustava dopolnila. Glede družbene lastnine, se je Debenjak pomudil pri »patetični deklaraciji« v dopolnitvah, po kateri je »protiustaven vsak akt in dejanje, s katerim je prizadeta družbena lastnina. Kot smo v zvezi s tem pisali tudi že v našem časniku, je tudi Debenjak omenil »mnogo

ukrepov zvezne vlade, s katerimi je bila grobo prizadeta družbena lastnina«.

Jožetu Knezu se je kot navadno mudilo (verjetno na drug sestanek), vendar je kljub temu udaril žeblico na glavico, kot se temu reče. Po njegovem mnenju je poglavitna pomanjkljivost obstoječega koncepta družbene lastnine ta, da nima vgrajenega dolgoročnega interesa samoupravljalcev za akumuliranje, vlaganje in racionalno alokacijo kapitala. Tudi Knez je dopustil možnost uvajanja delnic in ni imel nič proti »alternativnim modelom lastnine«.

Vlado Klemenčič je bil za »diskusijo o pluralizmu lastnin«, toda znotraj koncepta družbene lastnine. Mučilo ga je predvsem vprašanje »kako bi prišli do učinkovitejšega gospodarjenja z družbeno lastnino, kar je očitno tudi glavno vprašanje slovenske ZK. Klemenčič ni zapiral niti ne uokvirjal razprave, kar pomeni, da v vodstvu centralnega komiteja še zdaleč niso razčiščena vsa pomembna vprašanja s tega področja. »Specifične obveznice ali delnice«, to je za Klemenčiča še vedno dilema.

Sistem v nasprotju s samim seboj

Za dr. Rusa se Jugoslavija z vidika koncepcije lastništva v ničemer bistveno ne razlikuje od vzhodnoevropskih sistemov, razen v tem, da že od vsega začetka priznava zasebno lastnino in delovno silo. Rus ne vidi temeljnega nasprotja med zasebno in družbeno lastnino, temveč med zasebno in javno, medtem ko je problem socializma po njegovem mnenju ta, kako deprivatizir-

rati lastninske oblike. Zavzema se za vse oblike lastnine, kajti zanj ni problem sama lastnina, temveč njena funkcija.

Lev Kreft je tu začutil potrebo po filozofski razlagi obstoječega koncepta in končal svoje zelo poglobljeno in konsistentno razmišljanje z definicijo: »družbena lastnina je socialistična oblika prisilnega dela za anonimnega vršilca dolžnosti lastnika kapitala« in zanj med odgovorom slišal nekaj očetovsko krepkih od Vinka Hafnerja.

Potem je bilo še nekaj govorcev in še nekaj filozofiranja. V kolikor toliko razumljiv jezik pa je potem vse skupaj strnil, uredil in z ekonomskega gledišča dorekel Bogo Kovač. Bistvena misel iz njegove kritične razčlenbe obstoječega koncepta družbene lastnine je, da je sistem socialističnega samoupravljanja v lastni kontradikciji, saj združuje nekaj, kar po svojih zakonitostih ne gre skupaj. To je na eni strani Marxov kategorialni aparat, v katerega sodi tudi družbena lastnina, na drugi pa opredelitev za blagovno-tržno gospodarstvo. Ker slednje temelji na prvem in ne narobe, po Kovačevem mnenju zdajšnja ustavna dopolnila to osnovno protislovje samo še poglobljajo. Rešitev vidi v popolnoma novem ustavnem konceptu, v katerem bodo dobile domovinsko pravico prav vse oblike lastništva. Strinjal pa se je dr. Rusom, da je pri pluralizmu lastninskih oblik potrebno ločiti obliko od njihovih funkcij, s čimer je hotel reči, da tak pluralizem niti približno ne pomeni kar restavracije kapitalizma.

Ivo Kuljaj

Letna seja občinskega sveta zveze sindikatov Jesenice

FORMALNE OPREDELITVE NE DAJEJO SADOV

Rdeča nit (ne)učinkovitosti sindikalne organizacije je povezovala skoraj štiriurno razpravo na letni seji občinskega sveta Zveze sindikatov na Jesenicah. Izzval jo je predsednik sveta **Marjan Drole** z ugotovitvijo, da zgolj formalne opredelitve in pravočasno sprejete usmeritve ne dajejo pričakovanih sadov. Resnejše pripravljenosti za spremembo razmer ni. Zato niso dovolj le razmišljanja o spreminjanju metod dela v sindikatu, temveč je pomemben tudi odnos drugih subjektov do te organizacije.

Organi in organizacije zveze sindikatov v zgornjesavski dolini so se v preteklem letu največ ukvarjali z razmerami v gospodarstvu. Slednje (največji delež pri tem ima zagotovo železarna Jesenice) ne ustvarja več toliko, da bi lahko zagotavljalo zaposlenim in občanom znosne delovne in življenjske razmere. To je še toliko bolj zaskrbljujoče, ker je bilo prav v bližnji preteklosti vloženih v jeseniško gospodarstvo veliko družbenih sredstev, predvsem v eno največjih slovenskih naložb, Jeklarno II, pa tudi v gostinstvo, turizem in infrastrukturo.

Razmah zveznega administrativnega urejanja je s številnimi intervencijskimi ukrepi posegel tudi v ta del Slovenije in poglobil krizo še v tistih kolektivih, kjer so še do nedavnega dosegali dobre rezultate. Se bolj pa se je kriza pokazala v tistih organizacijah združenega dela, v katerih zaradi relativno ugodnih razmer, niso ustrezno dograjevali medsebojnih razmerij pri skupnem ustvarjanju dohodka. Močno se je poslabšal položaj de-

lavcev v jeseniški bolnišnici, lesno galanterijskem obratu, Viatorjevem tozdu Tovorni promet, Kovinarju, do poglavljenih sporov pa zaradi prevrednotenja posameznih plačilnih kategorij prihaja tudi v Železarni Jesenice. O težavah prihajajo vesti tudi iz Kovina in Gostinstva Gozd Martuljk. Za te organizacije je značilna predvsem statičnost, saj se v številnih ozidih ni bistveno spremenil tehnološki in delovni proces, ali pa spremembam ni sledilo prilagajanje organiziranosti.

Pobude sindikalnih delavcev na Jesenicah so sicer privedle do nekaterih ukrepov, predvsem v Kovinu, kjer so uvedli začasno družbeno varstvo, v Lesno galanterijskem obratu pa je predlagana uvedba postopka redne likvidacije, ker ni več možnosti za obstoj te delovne organizacije.

Z zelo resnim problemom tehnoloških in ekonomskih presežkov so se v drugi polovici preteklega leta soočili tudi v tozdu Iskrine Telematike na Blejski Dobravi in

železarni. Zastareli in tržno nezanimivi proizvodni programi Telematike so postali ovira pri zagotavljanju socialne in gnotne varnosti pretežno ženskega kolektiva. Medtem ko so v železarni za približno 500 delavcev sprejeli zelo konkreten program usposabljanja in preusmerjanja na druga dela in naloge, v Iskrinem tozdu niso pravočasno, kljub opozorilom občinskega sindikalnega sveta, pripravili ustreznih sanacijskih načrtov. Ti naj bi temeljili predvsem na novih proizvodnih programih,

ki bi jih morala zagotoviti dokaj močna skupina 15 visokoizobraženih strokovnjakov v razvojnem oddelku.

Produktivnega dela pa ne more zagotavljati »nekdo« zunaj organizacij združenega dela, temveč morajo same pravočasno izdelati programe razvoja in samopravnega združevanja sredstev za prekvalifikacijo, prezaopslitve in odpiranje novih delovnih mest. Tako menijo sindikalni delavci v jeseniškem občinskem svetu in pri tem posebej poudarjajo, da vsega tega brez večjega vključevanja znanja ne bo moč uresničiti.

Razmere v občinskem gospodarstvu pa se zelo izrazito zrcalijo tudi v družbenih dejavnostih. Dokaz za to je tudi razprava na letni seji občinskega sveta, ki sta jo spodbudila predstavnik šolstva in zdravstva. Prestrukturiranja gospodarstva ne bo moč opraviti z zmanj-

ševanjem sredstev za izobraževanje, raziskovanje in zdravje ljudi. Toda organizacije združenega dela, ki so ob koncu poslovnega leta na Jesenicah »pridelale« velike izgube (samo železarna 19 milijard dinarjev) so izkoristile zakon, ki jim omogoča refundiranje sredstev, namenjenih za družbene dejavnosti. Izgub v zdravstvu ne bo mogoče pokriti s predvidenimi finančnimi načrti za letošnje leto, saj je kot na dlani, da za skoraj četrtino manjša sredstva zdravstvenih skupnosti Gorenjske ne bodo zadostovala niti za zagotavljanja enakega, že sicer zelo varčnega obsega zdravstvenih storitev. Sindikalni delavci se zavedajo, da bo take razmere moč izboljšati le z večjo učinkovitostjo gospodarstva, zato so zato nazkazali možnosti tudi v postopnem zmanjševanju deleža metalurgije, ki ima tudi v svetu vedno manjše perspektive, možnosti za razvoj pa vidijo v geopolitičnem položaju občine, ki ga bo povsem spremenil novi karavanski predor. Zato naj bi bila perspektiva v prometu, špediciji, turizmu in vsem, kar je povezano z možnostmi za produktivno zaposlovanje mladih.

V razpravi na letni seji so se delegati lotili še številnih tem. Posebno pozornost so posvetili nalogam osnovnih organizacij, obveščanju, reševanju stanovanjske problematike pa tudi članarini, kajti konferenca sindikata železarne je predlagala, da bi do naslednjega kongresa morali resno razmisliti o delitvi, ki naj bi bila v prihodnje 60:40 v korist osnovnih organizacij.

Na seji so izvolili tudi dva nova člana občinskega sveta: Aleksandra Klinarja in Bogomirja Ličofa, nova podpredsednica je Vitomira Komljanec Sodja, novi sekretar pa Stane Piciga.

Marjan Orožen v HP Kolinska

Na povabilo konferenc osnovnih organizacij zveze sindikatov HP Kolinska je v petek, 4. marca obiskal delovno organizacijo član predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije Marjan Orožen. Po ogledu proizvodnje in pogovorih z delavci se je sestal s sindikalnimi in vodilnimi delavci na pogovoru o aktualnih gospodarskih in družbenih vprašanjih ter vlogi sindikata v sedanjih gospodarskih razmerah. Udeležili so se ga tudi predstavniki nekaterih občinskih in mestnega sveta ZSS Ljubljane.

V HP Kolinska je zaposlenih približno 1500 delavcev, ki uspešno gospodarijo, saj so lani naredili za štiri odstotke več kot leto prej, veliko lastnih sredstev pa vlagajo v posodabljanje proizvodnje. Žal je tudi živilsko predelovalno industrijo močno prizadel vpliv ukrepov zveznega izvršnega sveta. Zaradi novih cenovnih nesorazmerij so izgubili šest milijard (8 odstotkov) dohodka. Zato zaskrbljeno zrejo v negotovo prihodnost, hkrati pa z načrtovano reorganizacijo poskušajo izkoristiti še nekaj rezerv v delovni organizaciji.

Marjan Orožen je v pogovoru poudaril, da so usmeritve za prihodnje obdobje zelo jasne. Znižati bo potrebno inflacijo, uveljaviti trg in svobodno gibanje blaga in storitev, pa tudi sredstev. Ostro bo potrebno zmanjšati administrativno urejanje, predvsem na zvezni ravni, saj v zveznem izvršnem

svetu nekateri že ugotavljajo, da ne morejo več obvladovati nakopičenih težav. Olje na ogenj prilivajo še pritiski mednarodnega denarnega sklada, ki spretno izkoriščajo to, da naša družba ni razvijala lastne zdrave ekonomije, temveč je razvoj gradila na nesmotno porabljenih posojilih iz tujine.

Ko je govoril o delovanju sindikata je Marjan Orožen poudaril, da bo potrebno zagotoviti medsebojno usklajenost na vseh ravneh, več pozornosti pa naj bi namenili predvsem osebnim dohodkom, izboljšanju standarda delavcev in krepitvi strokovnih sindikatov dejavnosti. Menil je, da so stavkovna pravila le gašenje požara, veliko pa bi se lahko naučili iz izkušenj sindikatov v drugih državah.

S. N.

Sašo Novak

Iz razprave Sergeja Kraigherja na februarski seji komisije CK ZKS za idejno in teoretično delo

KO PRIDE DO STAVKE, JE TREBA ZELO OSTRO POSTAVITI ODGOVORNOST POSLOVODNIH IN SAMOUPRAVNIH ORGANOV

Opozoril bi še na dve vprašanji, ki sta se pojavili tudi na centralnem komiteju, ko smo razpravljali o stávkah, omenjeni pa sta bili tudi danes. Takrat smo razpravljali najprej o tem, da je treba, preden pride do stavke, izrabiti vse možnosti našega samoupravnega sistema: od politične organiziranosti delavcev in njihovih interesov v delovni organizaciji, v delavskih svetih in v sindikatih, zvezi komunistov, do njihovega vpliva na krajevno skupnost in življenje v občini, tako kakor je to življenje družbenopolitično razgibano, in sicer zelo različno po občinah. Pokazali smo tudi na vlogo občinskih komitejev, ki se morajo zavzeti za reševanje skupnih problemov že, ko nastajajo, že ko se kažejo prvi znaki konfliktov, ki lahko pripeljejo do odprtih spopadov. Temu morajo nameniti dosti večjo pozornost kot doslej.

Po mojem mnenju bi morali – tako kot smo to storili v sklepih CK ZKS – tudi v uvodu tega osnutka pravil povedati predvsem, kaj mora sindikat pri svojem delu izpopolniti, zato da bo pravočasno zaznaval pravo vsebino, protislovnost in morebitno konfliktnost interesov v tozidih in v delovnih organizacijah, v sestavljeni organizaciji ali pa v občini, republiki in zvezi o konkretnem problemu. To je pogoj, da bi subjektiv-

ne sile pravočasno vključile tudi znanost in stroko ter ustrezna politična telesa, da bi razčlenili gnotno, to je vsebinsko plat teh problemov in da bi preprečili nepotrebno politizacijo. Z drugo besedo, da se njihova politična vsebina podružbi, torej da se z njimi seznanijo in vključijo v reševanje predvsem in v vsakem primeru tiste sile in nosilci tistih interesov, ki se za reševanje teh vprašanj neposredno zavzemajo. To je zame prva stvar.

Delovne skupine so zanemarjene

Po mojem mnenju bi moralo biti v osnutku pravil sindikata veliko ostreje postavljeno vprašanje delovnih ali proizvodnih skupin in delovnih enot, torej vloga njihovih delegatov v delavskih svetih in njihova odgovornost in možnost za pravočasno reševanje problemov in preprečevanja odprtih konfliktov. Mislim na njihovo obveznost in usposabljenost za prve signale delavskega sveta, ki naj pravočasno obravnava probleme in z njimi seznanjeni tudi poslovodne organe in organe v občini. Ti naj tudi kot člani sindikata in sindikalni delavci v tistih delovnih enotah jamčijo, da bo v organizaciji sindikata, v delovni organizaciji, občini in

drugod problem pravočasno ugotovljen in ocenjen, da bo pravočasno in celovito razvidna tudi njegova teža in kam različna stališča oziroma različna usmerjenost lahko pripelje. Če pride do stavke, je treba temu primerno dosti ostreje, kot smo postavili v sklepih CK, postaviti njihovo odgovornost in odgovornost delavskih svetov. Ne samo odgovornost poslovodnih struktur, kot smo tam rekli. Treba je mnogo določneje poudariti tudi odgovornost delegatov teh okoliš v delavskih svetih oziroma drugih samoupravnih organih.

Po moje moramo v stavki kot izrazu nezadovoljstva delavcev videti nemoč ali nesposobnost delavskega sveta in kritiko njegovega dela in položaja, ne pa predvsem ali celo edino odnosa do poslovodnih struktur, čeprav je lahko uperjena neposredno proti njim. Tisto, kar me skrbi in kar je zame bistven problem v razvoju samoupravljanja pri nas in položaja oziroma odnosa delavca kot samoupravljalca v stavki je, da delavec v bistvu ne stavka samo ali predvsem proti poslovodni strukturi, on stavka tudi ali proti delavskemu svetu ali proti njegovi nemoči in zgolj foramskemu delovanju oziroma obstoju. Delavski svet je namreč pravno in formalno tisti, ki bi mu moral zagotavljati uveljavljanje njegovih

resničnih interesov, da bodo njegovi problemi pravočasno postavljeni na dnevni red in da se protislovja tudi primerno rešujejo. Ko se govori o revitalizaciji delavskih svetov, je treba postaviti tudi vprašanje delegatov v delavskih svetih in njihovega dela, tako da na problem pravočasno opozorijo. To je osnova delegatskega sistema in bistveni pogoj za njegovo delovanje in razvoj. To je tudi pogoj, da bodo delavski sveti dejansko delovali kot odločilni in najodgovornejši organi pri odločanju o dohodku in družbeni lastnini. Ker takrat, ko pride ne nadoma do izbruha, tako da se vse organizirane subjektivne sile presenečene, tedaj tudi nobena pravila ne bodo nič pomagala. V nasprotnem primeru pa lahko odigrajo tudi v stavki zelo pozitivno vlogo.

Pri vseh pravnih instrumentih me moti ravno to pričakovanje, da bi lahko, ko pride do spontanega revolta ali gibanja delavcev, ki je izraz njihove dezorientiranosti o obstoju in perspektivi, s temi pravili kaj naredili. Prav je, da pravila imamo, da se razumemo, ampak se ne smemo nanje zanašati. Tudi zame je še vedno bistveno v takih razmerah, kako čimprej oblikovati stavkovni odbor in glavno vprašanje ni samo odnos med stavkovnim odborom in poslovno strukturo, ampak odnos stavkovni odbor: delavski

Skupščina skupnosti klubov samoupravljalcev Slovenije

ALTERNATIVA KLASIČNEMU POLITIČNEMU DELU

Skrb klubov samoupravljalcev, da usposablajo delavce za samoupravljanje, bo vsak čas postala odveč, če se razmere v naši družbi ne bodo korenito spremenile. Za borih nekaj odstotkov, kolikor je delavcem še ostalo možnosti za odločanje o pridobivanju in delitvi dohodka, o gospodarjenju, je samoupravljanje (takšno, kakršno imamo zdaj) postalo predrago. Tako so menili delegati, ki so se 2. marca zbrali v Ljubljani na skupščini skupnosti klubov samoupravljalcev, obravnavali poročilo o delu v preteklih dveh letih in poskušali začrtati program za naprej.

Kongres slovenskih sindikatov je pred dvema letoma v listine zapisal, naj klubi samoupravljalcev okrepijo delovanje, se bolje organizirajo in dobijo ustreznejšo vsebino. Naloga ni opravljena. V Sloveniji je sicer formalno 44 takih klubov, uspešno pa jih deluje le deset, za tretjino pa je moč ugotoviti, da sploh ne delajo. V poročilu o delu skupnosti je predsednik skupščine Vinko Kastelic razložil, da nekateri klubi delujejo le ob pripravah na zvezna srečanja samoupravljalcev, nekateri pa so se usmerili predvsem v družbenopolitično izobraževanje. Prevzeli so vlogo orga-

nizatorjev in izvajalcev izobraževanja za člane posameznih družbenopolitičnih organizacij. Tako se v nekaterih občinah pojavlja dualizem, kajti za strokovno izvedbo takega izobraževanja so odgovorne delavske univerze in druge izobraževalne ustanove.

Izvršni odbor skupnosti klubov samoupravljalcev je lani skupaj s predsedstvom RS ZSS razčlenil vzroke za neustrezno organiziranost klubov in ugotovil, da stiki med klubi in občinskimi sveti zveze sindikatov niso urejeni. Kljub temu da so določila 73. člena Statuta ZSS in dopolnjeni statutarji

sklepi o organiziranosti in delovanju občinskih organizacij dokaj jasni, v občinah ne poznajo vloge, ki naj bi jo imeli klubi. V okoljih, kjer klubi ne delujejo ali pa jih ni, so za to neposredno odgovorni občinski sveti ZSS. V omenjeni analizi so opozorili tudi na odklone, zlasti v tistih klubih, ki se ne razvijajo kot oblike in metode dela občinskih svetov in so se v preteklosti institucionalizirali.

Nesprejemljiva je ocena, da dejavnost kluba samoupravljalcev predstavlja dvojnost v delu organov in teles občinskih svetov. V občinskih svetih je premalo razvita delitev dela, premalo so uveljavljene neformalne oblike dela. Klubi samoupravljalcev naj bi predvsem sodelovali z delavskimi sveti in drugimi samoupravnimi organi v ozdih, jim pomagali pri delu in člane usposabljal za samoupravljanje, sindikati pa morajo poskrbeti za tisti del usposabljanja, ki je nujen za uspešnejše delo sindikalnih aktivistov in članstva. Ker se oboje prepleta, je zato treba upoštevati delitev vlog in dela.

Vse več je etatično-birokratskih, administrativnih, upravnih in drugih posegov, ki onemogočajo krepitev ekonomskih zakonitosti in uveljavljanje interesov proizvajalcev. Te že dolgo znane ugotovitve še toliko bolj terjajo oživljanje klubov samoupravljalcev in tudi opredeljujejo njihovo delo. Zato delegati upravičeno zahtevajo kvalitetne spremembe, iskanje novih prijemov, sodobnejših in bolj smotrskih metod dela.

Zanimivo bi bilo vedeti, koliko delavcev združenega

dela, ki so izvoljeni v samoupravne organe, sploh ve za poslanstvo klubov samoupravljalcev. Nedvomno malo, kajti o njihovem delu ni so obveščeni. Tisti, ki se tako ali drugače vendarle vključujejo v njihovo delo pa si želijo predvsem usposabljanja iz teorije in prakse gospodarjenja, saj večina samoupravljalcev nima potrebnega ekonomskega znanja. Tudi izmenjava izkušenj bi morala najti mesto v klubih, predvsem pa obravnavati aktualnih problemov, s katerimi se srečujejo v delovnih organizacijah, ko se lotevajo razvojnih vprašanj, tehnologije, produktivnosti in podobnih tem. Vsebinska dela

klubov bi se morala približati tudi samoupravljalcem v delegatskih klopih, morda tudi v krajevnih skupnostih.

Klubi samoupravljalcev naj bi torej postali alternativa klasičnemu političnemu delu. Brez ideoloških omejitev to možnost nedvomno imajo. Zato se bodo morali v sindikatih zavzeti za njihovo uveljavljanje tudi v prihodnje. Delegati skupščine so sklenili, da bodo o teh vprašanjih glasno razmišljali tudi v pripravah na razširjeno sejo republiškega sveta ZSS o metodah in načinih dela v slovenskih sindikatih.

Sašo Novak

Cena obroka hrane med delom februarja letos

Na temelju strokovnih podlag smo izračunali vrednost obroka med delom po povprečnih drobnoprodajnih cenah v SR Sloveniji za februar 1988

Vrsta obroka glede na težo dela	Mater. stroški din	Cena v din, vključno režija za pripravo		
		60%	80%	100%
Na dan				
I. lahko (2100 KJ)	569	910	1.024	1.137
II. srednje (3150 KJ)	674	1.079	1.213	1.348
III. težko (3780 KJ)	805	1.288	1.449	1.609
IV. zelo težko (4620 KJ)	912	1.460	1.642	1.825
Na mesec (22 obrokov)				
I.	12.512	20.019	22.521	25.024
II.	14.829	23.727	26.692	29.658
III.	17.708	28.332	31.874	35.402
IV.	20.070	32.113	36.127	40.141

Najvišji regres za prehrano med delom, ki se lahko izplačuje iz drugih poslovnih stroškov, je v februarju 1988 42.656 dinarjev na delavca. Izračunal ga je odbor podpisnikov družbenega dogovora o dohodku in znaša 15% povprečnega čistega osebnega dohodka na delavca v gospodarstvu SR Slovenije, izplačanega v preteklem četrtletju, za kar so na voljo podatki SDK (od julija do septembra 1987 = 227.424 din) v Uradnem listu SRS št. 3/88).

Računi kažejo, da regres v celoti pokriva vrednost obrokov med delom, ki ustrezajo normativom iz strokovnih podlag.

Strokovna služba RS ZS Slovenije

Iz zapisnika seje osnovne organizacije sindikata v Gorenjskem muzeju

Dnevni red: 1. Razprava o ustavnih spremembah
Po uvodni besedi predsednika osnovne organizacije in po razpravi so člani sprejeli naslednja stališča do osnutka dopolnil ustave SFRJ:

● Spreminjanje ustave na tak način, kot je opredeljen, pomeni bežanje od stvarnih problemov družbe.

● Roki za razprave so taki, da tehtna, smotrna razprava o odprtih problemih ni mogoča. Zato predlagamo, da se rok zanjo podaljša. Če bi se morali odločati v predlaganih rokih, glasujemo proti predlaganim spremembam.

● Vprašanja, ki jih v dopolnilih načelnjamo, so take narave, da se nikakor ni možno opredeliti do vseh naenkrat.

● S frazami o tržnem gospodarjenju še ne rešujemo vprašanj družbene lastnine, organiziranosti gospodarstva in ne odpiramo poti, ki bi zagotavljala večje uspehe pri gospodarjenju.

● Ne pristajamo na to, da se vrsta amandmajev sklicuje na zvezni zakon, ki bo po sprejetju ustave urejal bistvena vprašanja. Take opredelitve, ki bodo šle z zakonom dobile svojo vsebino, ne sodijo v ustavo in samo pretijo s plazom novih in novih zakonov – torej nove papirne vojne.

● Ne pristajamo na spremembe, po katerih se utrjuje in krepi centralistično odločanje, predvsem na tiste, ki zahtevajo enoten šolski sistem, enotno davčno politiko, ureditev sodstva in še kaj.

● Ne pristajamo na to, da bi JLA imela do družbe oddvojen položaj privilegiranega uporabnika proračunskih sredstev, ki ta sredstva dobiva ne glede na razmere v družbi in jih rabi brez jasno opredeljenega družbenega nadzora.

Predsednik OO ZS:
Jože Dežman

svet. To je zame osnovni problem v delovanju in razvoju samoupravljanja in njegovih organov. Tu sta vloga in odgovornost sindikata velika. Poslovodni organ se naj uveljavlja ob tem osnovnem odnosu in skladno z njimi. Čeprav vem, da je to še vedno teorija, posamični primeri vendar kažejo, da to lahko postane stvarnost ravno pri stavkah. Tudi odnos poslovodnih organov do delavskih svetov postane čisto drugačen; jasnejša postane resnična vloga enih in drugih in njunih stikov ter razmerja moči. Potem se drugače postavlja tudi vloga ZK in vsi pogoji za to, da se postavi vprašanja za dnevni red v celoviti sliki. To je tudi večje jamstvo za učinkovitejši in stvarni prikaz stališč in spornih interesov delavcev in njihovih poslovnih struktur ter strokovnih služb, tako kakor jih vidijo poslovodni in strokovni delavci v delovni organizaciji, reprodukcijem procesu, občini oziroma okolju, v katerega so delavci in njihova delovna organizacija vključeni.

Takšen prijem ima možnosti, da pripomore tako k ustvarjalnemu reševanju problemov kakor tudi k utrjevanju in razvoju samoupravljanja. Ne rečem, da bodo te prilagoditve vedno izkorišćene in da se protislovni interesi ne bodo sprevrgli v odprte konflikte. Glede tega nisem optimist. Ampak tu smo in tako lahko omogočimo čimmanjšo politično in gmotno škodo, če imamo tudi do teh vprašanj jasna stališča in usmeritve za akcijo. To je ena plat. Po mojem mnenju bi se morala tudi v teh pravilih postaviti bolj v ospredje delavski svet in stavekovi odbor ter njun mesebojni odnos in odnos do poslovodnih struktur in širše do ustreznih državnih organov. To je zame celovitost problemov ob konfliktih, ki jo moramo upoštevati pri njihovem reševanju. Če bomo tako nastopali, je to jamstvo, ne samo za njihovo smotrnejše reševanje, temveč bomo naredili tudi korak naprej

v razvoju samoupravljanja. Ko je stavke konec, lahko spet tako rešujemo in izpopolnjujemo odnose in odpravljamo slabosti, zlasti kadrovske, ki so se pri tem pokazale. To je, vse skupaj vzeto, korak naprej v neposredni aktivizaciji delavcev in samoupravnih organov in organizacij in tudi možnost za primerne konkretne ukrepe. Torej ni dovolj zgolj urejanje odnosov do poslovodnih organov, ravno tako ne samo do upravnih organov in podobno. Saj se bo tudi sicer zavoljo njihovega položaja, tako enih kot drugih, še stalno obnavljalo vse to, kar imenujemo birokratske in tehnokratske težnje za monopolom pri odločanju in upravljanju, za ločevanje in osamosvajanje od delavcev zunaj upravljaljskih struktur.

Brez jasnih programov za izhod iz krize ne bo šlo

Drug problem, na katerega so opozorili na seji CK ZKS, postaja sedaj še bolj jasen, to sta plan in planiranje. V razpravah trdijo (in to je točno), da smo bili v sklepih CK zelo določni do stavk, spopadov in konfliktov v ozdih, da pa smo glede teh pojavov širše v združenem delu v družbi, v republiki in Jugoslaviji zelo splošni. Spomnim se razprave na seji CK. Še med razpravo oziroma pri oblikovanju sklepov smo iskali, na podlagi izkušenj in ocen, primerne rešitve in formulacijo, s katero bi v sklepih izrazili pomen in vlogo družbenega plana. To je samoupravni instrument, ki izvira iz vsebine družbene lastnine in družbeno-lastninskih odnosov in mora biti zato povezovalni dejavnik pri usklajevanju skupnih interesov in stališč v protislovjih vseh dejavnikov in različnih interesov, ki prihajajo na dan v vsakem okolju v vsakem konkretnem trenutku. Pri tem nismo naredili večjega koraka naprej. Le enkrat ali dvakrat smo v sklepih CK omenili družbeni plan kot možnost

za oceno družbenega pomena problemov, ki povzročajo konflikte, in načinov ter poti njihovega sporazumnega reševanja ter opredeljevanja odnosov do posameznih nosilcev konfliktov in ustreznih organov ter njihovega vedenja. Nimam iluzij, da je v razmerah več kot 100-odstotne inflacije – in tudi ne vem, koliko časa bomo s takšno še nadaljevali – mogoče kakšno veliko planiranje. Moramo pa povsod zahtevati možnosti, to pa so plani ali programi, da se vsaka problematika rešuje v skladu z možnostmi in naredi določen program izhoda iz krize, saj se podjetja, ki take programe imajo, lahko vključujejo v celotno reševanje tega problema v družbi in družbenem planiranju.

Mislim, da moramo ob tem, ko se govori o konferenci ZK in o pripravah nanjo, postaviti tudi vprašanje planiranja in odnosa do tako imenovane dogovorne ekonomije in planiranja. Zaradi odpora – precej tudi upravičenega – do tako imenovane dogovorne ekonomije, se namreč tudi vsako planiranje marsikje in popolnoma neupravičeno vključuje v »dogovorno ekonomijo« in se potem potiska na rob. Dejstvo pa je, da nimamo samoupravnega družbene planiranja in družbenih planov. Imamo posamezne večje in manjše naložbene projekte, ki jih vključujemo v družbene plane, niso pa vključeni v celoto družbene reprodukcije in z njo usklajeni. Posledice takih naložb so velike, zlasti za inflacijo in za vse druge spremljajoče probleme, ki jih vnašajo v družbenoekonomski razvoj. To velja še zlasti za položaj združenega delavca kot samoupravljalca in čisti dohodek tozda ali delovne organizacije, o katerem lahko odločajo delavci v ozdih samih, in za položaj posameznih delovnih slojev ter njihovo vlogo pri reševanju družbenih protislovij. Saj nastajajo in se poglobljajo, med drugim tudi zaradi takih ali drugačnih investicijskih

projektov, neusklajeni med seboj in z drugimi nalogami, ki jih moramo hkrati reševati, od na primer Kosova, izgubarjev, do posodobitve naše izvozne industrije in izvoznega gospodarstva. To je zame nekaj drugega, kar bi se moralo bolj pokazati pri stavkah, tako pri njihovem preprečevanju kot reševanju. Mislim, da ima tudi v tem pogledu sindikat zelo pomembno vlogo.

Specifičnost družbenih dejavnosti

Glede tripartitnosti, podobno kot jo poznajo zahodni sistemi pri reševanju stavk (država – lastnik – sindikat) se strinjam, kot je bilo že rečeno v razpravi, da moramo upoštevati, da gre vendarle za značaj in vlogo vsakega izmed teh dejavnikov in za odnose med njimi v razmerah družbene lastnine. V razvijanju družbene lastninskih odnosov na podlagi družbene lastnine in njenih protislovij imajo vsi trije dejavniki: država, delavci v organizacijah združenega dela in sindikati – dodati moramo tudi gospodarsko zbornico – vsak svoje posebne naloge in odgovornost, ki imajo vedno enotno osnovo, družbeno lastnino, in njen razvoj je njihova skupna obveznost. Torej na enakopravnih temeljih in v odnosih medsebojne in njihove skupne odgovornosti rešujemo problem, ki se kdaj pojavi. Vendar vsak v svoji specifični vlogi, ki pa jo je zelo težko primerjati in nemogoče izenačevati in delati zaključke za vlogo in funkcije vsakega od teh dejavnikov v drugih sistemih. Procesi podružbljanja proizvodnje tudi na kapitalističnih temeljih tega ne morejo spremeniti. Zelo koristno in potrebno pa je spremljati izkušnje, ki jih ima razviti zahodni svet s tem, saj vidimo, da uspešno in na svoj način rešuje protislovja, čeprav predvsem v korist vladajočih slojev in zaščito njihovega položaja.

SINDIKAT IN STAVKE V PRIMEŽU RAZLIČNIH IDEJNIH IN SOCIALNIH TEŽENJ

Odgovor na vprašanje, kakšen naj bo odnos komunizma in sindikata do stavk pri nas, je odvisen predvsem od ugotovitve, kaj stavke pri nas pomenijo v teh kriznih razmerah, kaj lahko v družbi premaknejo ter koliko je to odvisno od volje in akcije socialističnih subjektivnih sil.

Smo socialistična družba, ki mora vzeti nase težave razvojnega prestrukturiranja, ali pa bo obsojena na to, da postane ubožnica Evrope. Mislim, da je to tista točka, s katere moramo danes presojati vsak družbeni pojav, tudi stavke. **Dozorela je zavest o tem, da po starem, ko imamo samoupravljanje samo na videz, ravnanje pa je ostalo pretežno etatistično, ne gre več naprej.** Prave enotnosti v zvezi komunistov, sindikatov in v družbi o tem, kam in kako naprej, še niso uspeli doseči. To se kaže tudi v idejnih razhajanjih glede družbene vloge stavke pri nas in sicer v sami ZK, sindikatu pa tudi v družbi nasploh. Nič čudnega, saj gre za temeljno idejno vprašanje razumevanja, izražanja in uveljavljanja družbene moči – oblasti delavcev v današnjem družbenem razvoju ter za razumevanje političnega in normativnega posredovanja v tem procesu.

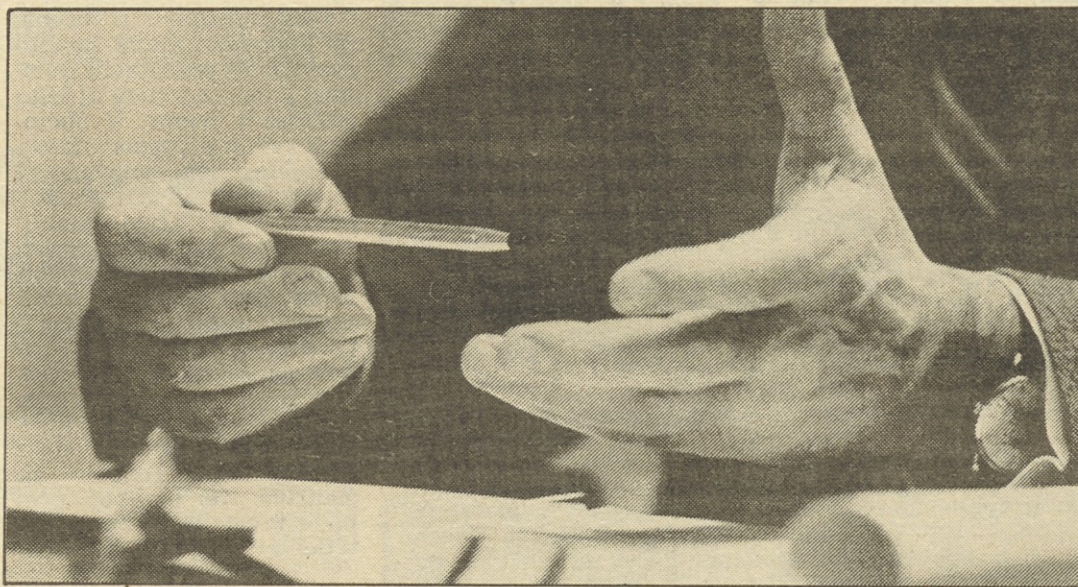
Primitivna tehnokracija: stavka je zločin

Politična zavest delavcev se naglo spreminja, ker se industrijski rutinski delav-

ci, hočeš nočeš, morajo spremeniti v inovativne industrijske delavce. Gre torej za silovit strukturalni vsebinski premik v delovnih slojih družbe, ki so temeljni subjekti in objekti družbenega razvoja v svetu in pri nas. Za vse družbene sile, ki svoj družbeni položaj utemeljujejo s še vedno nujnim posredovanjem bodisi idejnim in političnim ali pa neposredno upravljalnim, je v razpletanju tega temeljnega družbenega razvojnega protislovja značilno, da jim gre za to, da bi vse večjo dejansko in še mnogo večjo potencialno energijo upora delavcev zoper padanje že pridobljene osebnosti in družbene življenjske ravni, socialne varnosti ter razvojnih perspektiv, usmerile v utrjevanje svoje današnje ali v nastajanje svoje nove zasnove družbenega razvoja, v družbeno hegemonsko koncepcijo. Strinjam se s tistimi, ki pravijo, da je stavka pri nas ambivalenten pojav. Ambivalenten je tudi v vidiku družbenih sil, ki se v tem razpletanju razvojnega protislovja notranje cepijo in razkane stojijo na nasprotnih polih. Za primer lahko vzamemo ravnanje tehnokracije v stavki (izraz »tehnokracija« uporabljeno kot sociološki strokovni termin, ne kot politično etiketo). Za primitivno tehnokracijo, ki se ni sposobna odzvati zahtevam spremenjenih družbenih razmer, je stavka še vedno zločin. Tako jo tudi obravnava, kot kaže ljutomerski primer. Za prosvetljeno tehnokracijo pa ima

lahko stavka dva pomena: lahko je zanjo primerno sredstvo za pritisk na državo, ki naj njihovu kolektivno olajša razvoj, lahko je pa tudi sredstvo za krepitev samoupravne moči delavcev; kadar se to dvoje med seboj ujame na istem imenovalcu, včasih tudi zavestno. Mogoče je litostroski primer take vrste. Obstaja tudi možnost, da tisti, ki vodijo reprodukcijo v delovnih organizacijah, stavko doživijo

no reprodukcijo in ki bo tudi zavaroval socialno najbolj ogrožene. Tako se bodo socialni nemiri polegli, stavka bo spravljen z dnevnega reda. Moč tega razumevanja in odnosa do stavke ni v prepričljivosti argumentov, ampak v nečem za nas mnogo bolj usodnem, saj dejansko obstajajo razlike v interesih med različnimi skupinami delavcev, da je nujno te razlike soočiti in uskladiti, in da je pri posredovanju

tudi kot neposreden napad delavcev na samoupravno in ekonomsko razvojno produktivno reševanje razvojnih dilem kolektiva. Tako je v neki stavki direktor raje odstopil, kot da bi pristal na pritisk stavkajočih, da se spremeni delitvena razmerja, ki so bila v prid bolj inovativnemu delu. Torej ni hotel pristati na uravnolovko.

Etatisti: Stavka je znamenje slabega gospodarjenja

Za nosilce etatističnih družbenih odnosov, ki svoj položaj utemeljujejo v administrativni delitvi že ustvarjenega družbenega proizvoda, so stavke predvsem dokaz naraščanja kaosa, nedela, nediscipline ali pa tudi upravičenega protesta delavcev zoper krivične odnose v delitvi, ki nastajajo – tako trdijo – ker nimamo pravega, to je direktivnega planiranja, zaradi federalizacije države in partije, nesistemskega razdrobljenega kvazi samoupravnega urejanja odnosov v globalni družbeni delitvi in v delitvi osebnih dohodkov (slednje velja zlasti za rezumevanje v občinah, republikah in pokrajinah) pa tudi »neustrezne« vloge sindikatov. Stavka je zanje le nevaren znak slabega upravljanja države z gospodarstvom in premajhne delavsko zaščitne in socialne vloge sindikatov, ki pa delavce razume kot objekte državne skrbi. Zato zanje legalizacija stavke sploh ni tema, ki bi jo dali resno na dnevni red, ker se pri boleznih ne zdravi simptomov, ampak vzroke. Njihov recept je zato preprosto: povečati pristojnosti izvršnih svetov, da bo mogoče boljše upravljanje države z ekonomijo, omejiti samoupravljanje v razumne okvire (torej na participacijo) in ustvariti takšen sindikat, ki bo delavcem pomagal dojeti prednosti in nujnosti takega upravljanja z družbe-

v družbeni delitvi mogoče delovati tako, da se nosilci te posredovalske vloge osamosvojijo in odrinejo vprašanje pridobivanja večjega družbenega dohodka kot nebi-stveno. Ljudje v upravljal-skih vlogah, ki tako razmišljajo tudi zaradi naše dolgotrajne družbene prakse pristajanja zgolj na »delitveno« logiko in zaradi slepega pragmatizma, pa tudi lastne nesposobnosti, močno vpli-

vajo na smer in tempo razpletanja vseh družbenorazvojnih protislovij. Zaradi povezanosti teh ljudi z »vrhovi« ZK in sindikata pa tudi vpivajo na odnos teh dveh organizacij do stavke.

Za druge: Stavka je sredstvo, da se zbudimo in narkoze

V javnosti se oglašajo tudi nosilci tez, da je naš družbeni razvoj takšen, da v njem ni družbene lastnine ne samoupravne oblasti delavcev niti kot možnosti, čeprav je obojega v resnici, in tega se vsi zavedamo, resnično še premalo. Zanje je stavka nekaj drugega, namreč začetek prebujanja najvažnejšega – zato ker je množičen – družbenega subjekta iz ideološke narkoze, v katero so ga pahnili ZK in druge »institucije

družbene-političnosti« kot bi rekel Tonči Kuzmančič. Ta narkoza torej prikriva banalna življenjska dejstva, da je delavec v naši družbi atomiziran in neorganiziran, da je materialno izkoriščen in nemočan in da ga z lepimi besedami spretno vlečejo za nos. Po tem mnenju zadošča, da se delavci zbudijo iz te narkoze, da se organizirajo v avtonomen sindikat, da si izborijo pravico do stavke in

da zahtevajo zase večji kos pogače v družbeni delitvi, ki poteka med delavci in resničnimi upravljalci. Vsako prizadevanje delavcev, ki bi merilo više od tega večnega spopada z resničnimi upravljalci družbenih zadev, v našem primeru z državnimi in poslovnimi strukturami, kaj šele k temu, da bi vzeli delavci sami v roke celotno družbeno reprodukcijo, je samo naklepna laž in ideološka zvijača tistih, ki pod to pretvezo dejansko upravljajo z družbeno reprodukcijo, vlečejo iz tega privilegije, in kar je še najhuje in tudi družbeno najbolj destruktivno, za to ne nosijo, če delajo slabo, nikakršne javne odgovornosti. Udarnost in privlačnost tega koncepta je po mojem mnenju ta, da silovito in slikovito zadeva vse kritike potrebna prevladujoča praktična družbena razmerja. Privlačen je tudi zato, ker romantično slavi upor delavcev zoper slabo plačano mezdno tlako in delavcem priznava slovito, svojčas anarhistično in danes postmarksistično pravico do lenobe (s tem te pravice ne odklanjam, mislim, da je ta tema potrebna posebne razprave, ki pa je zdaj in tu ne morem začeti). Mislim, da to stališče ne upošteva, da delavci v tako revni in zaostali družbi, kakršna še vedno smo, kadar stavkajo zaradi prenizkih dohodkov in premajhne akumulacije, ki jo imajo za razvojne perspektive svojih ozdov, ne stavkajo samo zoper nepravilno posredovanje profesionalnih upravljalcev v delitvi, ampak tudi zoper interese drugih delavcev, ki imajo enako velike in človeško razumljive razvojne potrebe. Vse te potrebe se napajajo iz istega vira: iz ustvarjenega družbenega proizvoda, ki pa je premajhen. To velja za stavke delavcev v materialni proizvodnji, v šolstvu ali za protestni shod upoko-jencev, ki je bil tudi neke vrste stavkovno dejanje.

Sonja Lokar

Mnenja o stavkovnih pravilih

Rudi Duje, namestnik predsednika poslovnega odbora Luke Koper

»Stavka v Luki Koper pred tremi leti ni imela vzrokov v nizkih osebnih dohodkih, saj so bili ti nad povprečjem regije. Stavkajoči so zahtevali predvsem, naj bi delavci dobili nekakšno osnovo, plačo, ki zagotavlja preživetje, ne glede na sadove dela. Takrat se je to meni in vsem zdelo popolnoma nesprejemljivo. Stavka je bila takrat popolnoma neorganizirana. Ves dan sem bil med delavci in jih pozival, naj se pogovarjajo s sindikatom, s samoupravnimi organi. V iskanju izhoda sem prišel tudi do zamisli, naj predlagajo svoje predstavnike, pa je bilo vse odbito. Če sem odkrit, tega ne bi več ponovil. Predlagana stavkovna pravila so vendarle dokaz, da je probleme moč reševati organizirano, še zlasti, ker smo v naši družbi priznali stavko za normalno obliko izražanja nezadovoljstva ali postavljanja določenih zahtev, ki jih v rednih postopkih ni bilo mogoče rešiti. Zato je nujno treba postaviti tudi pravila igre. Sicer je to anarhija. In naša stavka je bila prav to.

Nezadovoljni so bili predvsem tisti delavci, ki so bili odstotni in so imeli obračunanih manj ur. V Luki pa so OD odvisni od pretovora. Vse je normirano. Takrat me je presenetilo, da se je s takimi primeri, ki so bili izjemni, solidarizirala večina.

Menim, da je slovenski sindikat pravilno odločil, da prevzame vodilno vlogo, postavi pravila igre. V njih je rečeno, da mora najprej priti do dialoga s samoupravnimi organi, sindikatom v DO. Če bi šlo tako, bi v večini primerov morale stvari uspeti, razen če seveda ni objektivnih možnosti. V mislih imam OD, pogoje za izplačilo. Vse dosedanje stavke v naši družbi so bile bolj ali manj zavoljo tega. Resnica pa je, da se kljub temu, da niso izpolnjeni pogoji za izplačilo, popušta. Menim, da zaradi trenutnega političnega miru, to pa ni dobro. To počnemo v našem sistemu in v družbi kar naprej.

Če ni dohodka, če ga nismo ustvarili, ga ne moremo izplačati. Pristajanje na zahteve, ki niso stvarne, vodi v pogubo.

Idrija

MAR NE ZNAJO ALI SAMO NOČEJO

O vse večjem pomenu sindikalnih organizacij, o čemer v teh dneh marsikdo poslušamo, v idrijski občini ni mogoče govoriti. Kaj več o tem tudi iz posplošenega poročila o lanskem delu, sicer polnega nejevolje zaradi vse težjih gospodarskih razmer, administrativnega urejanja, nemoči in odrinjenosti delavcev in neenostavnim delom sindikalnih aktivistov in prav takih programskih usmeritev, pripravljenih za petkovo letno skupščino, ni bilo moč razbrati. Zato pa je bilo upravičeno pričakovati živahno, kritično, predvsem pa za novo delovno leto dovolj konkretno sejo.

Ceprav so bili na sestanku komajda sklepni, so že prve razprave pokazale, da si vsaj nekateri vendarle želijo učinkovitejši sindikat v občini. Kljub temu je že prvi razpravljalec ugotavljal popolno nemoč sindikalnih delavcev in za primer navedel kljub spodbujanju povsem zaspano inovacijsko dejavnost po ozdih, je hkrati menil, da je pot naprej le v dovoli otipljivih nalogah, ki jim bodo resnično lahko kos. Tako v sindikatu kot tu-

di skupno z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi.

Seveda naj bi sindikat ponovno pridobil z večjo navzočnostjo med člani v osnovnih organizacijah, saj razpet mednje in poslovdne delavce danes ne pomeni prav dosti. Ob tenkočutnejšem posluhu in skupnem reševanju doslej pogosto preslišanih pobud članov so omenjali stanovanjsko stisko, pretečo brezposelnost, obilo možnosti v zdaj skromno razvitim drobnem gospodarstvu, došolanje kar 45 odstotkov nekvalificiranih med zaposlenimi, premajhno učinkovitost šolanih kadrov in nenazadnje večjo odgovornost za naloženo delo.

Ravno ko so v razpravi ugotovili, da moč sindikatu lahko povrnejo le sami, je skupščino zapustilo toliko članov, da so že poročilo sprejemali nesklepni. Vendar se niso pustili motiti! Ne le da se niso vprašali, zakaj tako skromna udeležba na letni skupščini, ampak so delo nadaljevali z obravnavo programskih usmeritev. Čeprav so v njih zvesto povzeli kongresni resoluciji in nič-

kolikokrat zapisali, kaj morajo narediti, niso prav nič povedali, kaj tudi dejansko bodo naredili zato, da bi popravili blede vloge v okolju. Ker so pozabili celo to, da sta od kongresov minili skoraj dve leti, jih je predstavnik SZDL moral opozoriti, da so sredi volilnih opravil in razprav o ustavnih dopolnilih, predstavnik republiškega sveta ZSS pa, da velja pred majsko sejo doreči vidne zadrege tudi v idrijski občini in tudi oni obravnavati stavkovna pravila.

Usmeritve je 13 navzočih (od 29 članov) sveta tudi potrdilo, prav tako letošnji finančni načrt. Izvolili so celo nadomestne člane v svoje predsedstvo in svet. To pa pomeni, da so ostali brez vsega, saj niso bili sklepni, torej so sklepi neveljavni. Čeprav so to vedeli, se na takšno izigranje poslovnika, ki so ga sprejeli na začetku seje, ni zdelo vredno opozoriti prav nikomur. Če že za to ne bo nihče odgovarjal, pa bi v tej idrijski organizaciji ali pa v občini sploh le veljalo dodobra razmisлити, kaj je do takšnega ravnanja na seji privedlo. Mar res smo neznanje?

Saša Dragoš

Prispevek k razpravi o odcepitvi, če je to sploh razprava

NE PRIPISUJTE MI, PROSIM, SOVRAŽNEGA POČETJA

Družbena kriza in (z njo povezana) ustavna reforma sta, povsem razumljivo, sprožili tudi razmišljanja in razprave o odnosih v federaciji, se pravi med njenimi deli. Med takšna vprašanja nedvomno spadajo suverenost naroda, pravica do samoodločbe in še posebej vsaj načelno vprašanje odcepitve.

Prvo tradicionalno neločljivost v zvezi s tem predstavlja neredko prepričanje, da je ubadanje s temi in drugimi temeljnimi vprašanji jugoslovanske federacije že v načelu dvomljivo, če že ne sovražno početje. Ideološki in birokratski dogmatikom nikakor »ne potegne«, da je svobodno razmišljanje, predvsem o temeljnih družbenih vprašanjih, veliko bolj potrebno in smiselno kot deklarativno uvažanje svoboščin in pravic ter njihovo smešno oživljanje z ideološko in demagoško propagando – še zlasti, če je očitno, da ti stori niso nikoli niti živeli, potemtakem niti umreti niso mogli, in regeneracija ne pomeni drugega kot jalovo zapravljanje sil in časa.

Skladno s svojim prepričanjem so zvesti cerberusi izpraznili vse topove na popularno imenovane novorevijaše, ki iz »očitnih« sovražnih nagibov meni nič – tebi nič razpravljajo o nečem, česar ustava ne predvideva... Pravzaprav je zelo čudno, da ljudje takega prepričanja niso postavili na zatožno klop vseh tistih evropskih svobodomislecev, ki so v prejšnjih stoletjih (tudi Jugoslavi) imamo svoje – mislim, da upravičeno opevane svobodomislece, ki so se bojevali proti preživemu omejevanju svobode) od absoluti-

stičnih vladavin zahtevali ustave in ustavno vladavino. Gre namreč za to, da v konceptih absolutističnih vladarjev ustave niso bile predvidene. Po logiki naših cerberusov pa tisto, kar ni predvideno, ni mogoče. Ali drugače povedano: sužnost absolutistični vladavini naj bi zamenjala sužnost ustavne-mu dogmatizmu.

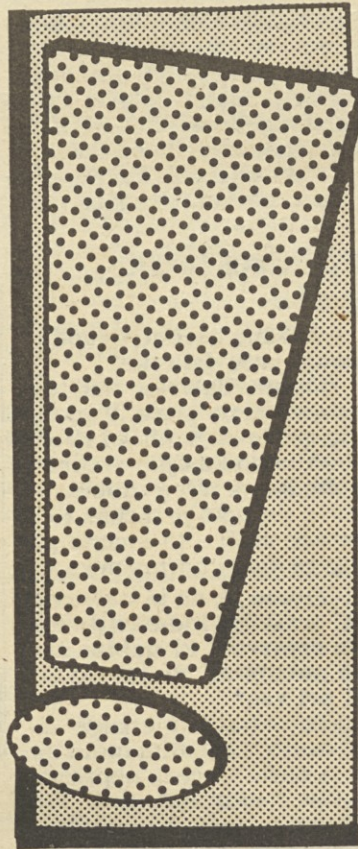
V ta »protiodcepitveni« pogrom so se brez najmanjše znanstvene ali teoretične zadrege vključili tudi nekateri jugoslovanski ustavni teoretiki in med njimi celo nekaj akademikov. Pustimo zdaj ob strani vprašanje, kaj je akademski naziv v svojem bistvu. Sam sem mislil, da gre za znanstveni in ne političantsko navijaški inštitut.

Mogoče bi kazalo pred nadaljevanjem opozoriti še na eno vprašanje. Če nekdo danes razmišlja in razpravlja o pravici do samoodločbe in odcepitve naroda, sploh še ne pomeni, da hoče zdaj to zares tudi narediti. Gre mu lahko preprosto za »zavest«, da to pravico ima in da jo je mogoče v primeru neizpodbitne potrebe uporabiti, uveljaviti. Tako mislim s tem pisanjem tudi sam. Ni tako težko razumeti, da nekaterih pravic v določenih družbenih okoliščinah ne moremo povsem uveljaviti,

zlasti ne brez sleherne škode za nekoga drugega, do katerega ne moremo ostati povsem ravnodušni, če smo res napredno, demokratično uperjeni. Pač pa nas pogosto veliko bolj vznemirja, če nam kdor koli že v načelu odreka naravne, uzakonjene in neodtujljive pravice.

Odveč je ponavljati, da je odnos jugoslovanskih komunistov do nacionalnega vprašanja evoluiral od »nezavedanja« o njegovem neizpodbitnem obstoju pa vse do priznavanja in pogumnega zavzemanja za pravico do samoodločbe, vključno s pravico do odcepitve. Tako so, denimo, konec dvajsetih let priznali albanski narodnosti pravico do odcepitve od Jugoslavije in do združitve z albanskim narodom. Ko pa so se razmere s povečanjem fašistične nevarnosti spremenile, so se zavzemali za ohranitev Jugoslavije (ne več za njeno razbitje in preureditev v zvezo svobodnih, enakopravnih in demokratičnih republik), poudarjajoč, da je pogoj za njen obstoj in moč njena notranja nacionalna, socialna in politična demokratizacija. Pravice do samoodločbe in odcepitve s tem niso odvrgli, temveč so se zavzemali le za drugačno obliko njene izpolnitve: **za takšno demokratično Jugoslavijo, ki bo za vse njene narode in narodnosti bolj privlačna kot vsaka druga možnost (kombinacija).**

In prav to je tudi danes edini resen protiargument zoper morebitno dejansko namero katerega koli člena

jugoslovanske federacije, da bi uveljavil pravico do samoodločbe in odcepitve mimo Jugoslavije. Toda nikakor ne na priljubljeni verbalni, temveč predvsem na dejanski, praktični način. Sicer je vse skupaj samo pometanje smeti pod preprogo.

Toda ne! Daleč od dejanskega prizadevanja kakšne nacionalne enote po odcepitvi, smo ob poskusih odprtega razmišljanja o teh vprašanjih, se hrupno zapirajo vse

zapornice in pogromaši izljudijo gnojnice na vse razmišljujoče posameznike. (Nočem seveda kratkovidno trditi, da nikomur ne gre tudi zares za odcepitev, a to je daleč od večine, ki hoče le – po kranjsko povedano – čiste račune in prost pogovor o sebi po načelu »nič o nas brez nas.«) Pri tem pogromaši poskušajo svoja »stališča« znanstveno-teoretično utemeljiti z vpreganjem teoretikov in akademikov v svoj voz (kar je prispevek več k razvrednotenju jugoslovanske teorije in znanosti). Žal to vnovič dokazuje, da ena stran drugi ne priznava niti načelne pravice, kaj šele možnosti za njeno morebitno uveljavitev. In verjemite, da je ravno v tem poraznost spoznanja, da danes pri zavzemanju za prodor razuma v jugoslovanski realnosti ni več mogoče računati niti na znanstvenike in med njimi celo akademike.

Kaj pravi eden od njih?

V ustavi (seveda res) ni možnosti za začetek debate (postopka) o odcepitvi. S prostovoljno združitvijo v Jugoslavijo so se njeni narodi in narodnosti odrekli možnosti odcepitve. Tako torej! Nekaj, kar je ustrezalo eni generaciji, enemu času, morajo sprejeti vsi kasnejši rodovi ne glede na to, ali razmere nekoč sprejetim odnosom še ustrezajo ali ne. Ali drugače: če se je poročil moj oče, se moram tudi jaz in če se on ni ločil, se ne smem niti jaz, pri čemer moj položaj in nagibi ne igrajo nobene vloge. In navsezadnje: ali smo ljudje sužnji ustave in ustavne logike, ki je ustrezala določenemu času, njegovi psihologiji, teoretskim zamislim o razvoju neke družbe itd.?

Vnovič poudarjam, da gre ta hip samo za vprašanje, ali neko pravico, na kateri ta skupnost kot skupnost sploh lahko obstaja, (še) priznavamo ali ne. Sklicevanje na to, ali je Lenin (ali pa

kateri drug teoretik) vprašanje odcepitve zadosti »razdelal« ali ne, se mi zdi (dovolite, da to povem brez sprenevedanja!) popolnoma brezpredmetno. Današnji rod menda lahko reče, da ga Leninovo gledanje na samoodločbo in odcepitev v nekem povsem drugačnem času prav malo zanima, če mu ne pomaga rešiti vprašanj, ki jo zelo resno zadevajo.

Vsakomur je seveda jasno, da so teoretične analize in zamisli pomembne za »načrtovanje« družbenega življenja. Vendar morajo slediti zahtevam časa in nikakor se ne moremo sprijazniti s prežvekovanjem idej svojčasa velikih mož samo zato, da bi z avtoriteto njihovega imena ali pa zato, ker smo sami danes teoretično impotentni, dokazovali svoje prepričanje oziroma s tem prikrili določen interes.

Obenem je sprto s temeljno pravico do svobodnega mišljenja in predstav o konkretnih problemih življenja, če kogarkoli silimo, da slepo sprejema tuje misli.

Namesto da bi se trudili pridobivati zaupanje in naklonjenost ljudi z odpiranjem svobodnega, kritičnega in plodnega razmišljanja in iskanja, ponujajo posamezni ljudje dogme in aksiomatične »resnice«, s čimer znanje in razum nadomeščajo z vero. (Ali ne bi bilo veliko pametneje, če bi se strpno pogovarjali o tem, kaj bi na primer odcepitev ene federalne enote od Jugoslavije pomenila za vso državo, kaj za njene druge enote in kaj vse tudi za ono, ki bi se – pogojno želela odcepiti?) Vera pa je nasilje nad svobodo duha in njegovim ustvarjalnim naprednim poletom. Seveda svoboda in okovi nimajo nič skupnega in nujno nasprotje med njima poraja tudi iracionalne konflikte, katerih cena je povsem nepredvidljiva.

Martin Ivanič

Dovoljeno naj bo vse, kar ni izrecno prepovedano

DEREGULACIJO UPORABLJAMO KOT ZAROTITVENI OBRAZEC

Deregulacija je zadnje čase postala ena udarnih besed v našem samoupravnopolitičnem žargonu. Pomeni lahko različne stvari, v glavnem pa bi jo vendarle lahko prevajali z »manj predpisov«. V tem pomenu je prav gotovo potrebno in hvalevredno prizadevanje.

In te dni že dobivamo obvestila, da tako tudi ukrepamo. Kajpak na naš poseben, jugoslovanski način. Najprej je bilo objavljeno, da se bo menda za desetino zmanjšala zvezna administracija; potem smo začeli podobne vesti dobivati iz drugih republik. Bojimo se lahko, da se bo akcija kmalu razvila v splošno kampanjo, ki se bo, kot običajno, začela pri upravi in strokovnih službah sisov in se širila v druge službe, v gospodarstvo...

Zakaj mislim, da se je treba bati tega? Saj je striženje peruti administraciji zelo hvaležno opravilo, ki ga ljudstvo vedno z veseljem podpre. Zdaj, ko so se čiščenja uradništva lotili celo v večini socialističnih držav, je mogoče za to najti še celo nekaj teoretičnih utemeljitev.

Pri tem pa, žal, pozabljamo, da s striženjem peruti

uradništvu rastejo kremplji. V državi, kakršna je zdaj Jugoslavija, so kolikor toliko dobri uradniki nujno potrebni, še več, omogočajo, da stvari vendarle gredo. V državi, ki ima toliko in tako podrobnih zakonov, je zmanjševanje uradništva čista diverzija. Če bo namreč manj uradnikov, se bo čakanja doba za »rešitev« nekateri zadev podaljšala. Ker pa gre pri tem čisto za zadeve, ki so bistvenega pomena, da lahko gospodarstvo sploh posluje, si lahko predstavljamo, kakšen bo učinek tako pojmovane deregulacije.

Vendar, boste rekli, zakone in navodila piše administracija. Napaka! Res je, da je s pisanjem teh stvari zaposlenih precej administrativnih delavcev, toda zakonov si ne izmišljajo sami. Naša zakonodaja je plod miselnosti, da je prepovedano vse, kar ni izrecno dovoljeno. In ker je življenje pisano, si je treba po tem zgledu vedno znova izmišljati, kako »usmerjati«, kako naj se kaj oblikuje, kako naj v takih in takih primerih ravnamo... Kmalu življenje pokaže, da za nekatere okoliščine še ni pravil in da jih je treba napi-

sati nanovo. Kar pogledate si, denimo, osebne dohodke. O njih se, je rečeno, samoupravno dogovarjamo. Najbrž pa nihče ne zna na pamet povedati, koliko pravil, obrazcev, količnikov, odstotkov, deležev je treba pri tem upoštevati. In če bomo sedaj odpravljali uradnike, ki se vsak mesec bolj ali manj uspešno prebijajo skoz vse to, ali ni pričakovati, da bomo še in še doživljali stiske zaradi plačilnih vrečk, za katere se po ponovnem preverjanju izkaže, da so plod napak v računih?

Skratka, ob zmanjševanju administracije ob nezmanjšanih predpisih lahko pričakujemo kvečjemu več zmede. Korenine so druge; v miselnosti, da je možno vse urejati tako, da si nekaj modrih glav izmisli modele in vzorce za ravnanje in potem pričakuje, da je treba to samo uresničevati, pa bo vse dobro. Tu nastaja začaran krog, ko vsi, ki lahko kaj predpisujejo, mislijo, da je njihov »program« dober, le uresničevati se noče, zato pa zahtevajo še več pooblastil, da bi po svoje predpisali še kaj. Pri tem sploh ni pomembna raven; čeprav se zadnje čase vse bolj jezimo

na zvezni izvršni svet, je v bistvu iluzija misliti, da bi bil, denimo, občinski izvršni svet kot predpisovalec kaj bolj učinkovit. Deregulacija ne pomeni prenašanja na ustreznjšo raven, ampak ustreznjšo mero predpisovanja. Ta pa je za večino področij, predvsem pa za gospodarstvo, precej manjše kot sedanje. Na kratko bi rekla: namesto »prepovedano je vse, kar ni izrecno dovoljeno« bi moralo biti: »dovoljeno je vse, kar ni izrecno prepovedano; prepovedano pa je lahko samo tisto, kar je izrecno škodljivo.«

Za takšno deregulacijo pa v Jugoslaviji zdaj, žal, ni videti veliko volje. Čeprav imam občutek, da so podatki o številu besed, ki da jih vsebujejo ustavna dopolnila, netočni, je res, da ne odpravljajo potrebe po predpisovanju. Seveda pravijo, naj bi bilo predpisovanje ustrežnejše, toda... Skratka, tudi besedo deregulacijo smo začeli uporabljati kot zarotitveni obrazec, tako pa od nje ni pričakovati kaj prida. Zato vse bolj postaja še ena izmed tistih besed, ki jih težko poslušam.

Marija Cigale

Vse aktualno
v Aktualni temi,
zbirki
založbe
Delavska enotnost

Ljubljana,
Celovška 43,
telefon 320-403,
318-855.

Pogovor z Bredo Blaznik, direktorico Rašice

POS�UH ZA UTRIP TOVARNE

Breda Blaznik, po poklicu diplomirana ekonomistka, je na čelu Rašice že enajsto leto, skupaj pa je v tej delovni organizaciji zaposlena že 21 let. Letos je za svoje uspešno delo prejela nagrado Borisa Kraigherja. V Rašici je zdaj skupno okrog 1500 delavcev, vendar pa nameravajo v skladu s sanacijskim programom, ki poteka že drugo leto, premestiti letos 35 delavk iz režije v proizvodnjo, da bi zmanjšali stroške poslovanja.

»Najpogosteje me sprašujejo, kako mi je kot ženski uspelo postati direktorica,« pravi v pogovoru Breda Blaznik in takoj izstrelji kot iz topa: »Odvisno je pač od okolja, v katerem kdo dela. Direktor mora imeti različne vrline, med drugim to, da zna pripraviti timsko delo, da zna voditi, da zna prisluhniti idejam drugih, da ima znanje, izkušnje, da je pošten do samega sebe in do svojega kolektiva. Imeti mora veliko ustvarjalnosti in energije, da doseže cilje, morda tudi po stranskih poteh.«

Stavka kot znak nesposobnosti

– V zadnjem času je veliko stavk. Pravijo celo, da bi morali stavkati tudi direktorji, ker vodijo tozde v nemogočih razmerah.

»Osebo zavračam stavke v socialistični in samoupravni družbi – vprašanje pa je seveda, koliko smo zares socialistična in samoupravna družba. Če bi v moji tovarni prišlo do generalne stavke, bi to šela za znak svoje nesposobnosti, nesposobnosti vodenja in upravljanja v Rašici. Mislim, da je v takšnih razmerah treba zapustiti kolektiv. To namreč pomeni, da ne znaš prisluhniti razmeram okoli sebe, da ne slediš nezadovoljstvu. To bi moral slutiti.«

– Ali pri vas ni bilo stavke, odkar ste direktorica?

»Le enkrat je bil izsiljen zbor, vendar pa ne zaradi plač. Ljudje se niso strinjali z razporeditvijo delavke na določeno delovno mesto. Vmes so bili osebni interesi in smo to takoj rešili. Zame pa je prava stavka takrat, ko delavci zahtevajo višje osebne dohodke.«

– Toda znano je, da se v tekstilni industriji ne morejo pohvaliti z visokimi osebnimi dohodki. Kako pa ste pri vas v Rašici zaključili poslovno leto?

»Rezultati so za razmere, kakršne so zdaj, dokaj ugodni, čeprav v celoti ne ustrezajo mojim ciljem in pa srednjeročnim načrtom, še posebej glede osebnega dohodka in akumulacije. Osebnih dohodkov so postavljeni na nepravilne temelje. Slovenski družbeni dogovor nas zavezuje, da moramo ob bistveno višji akumulacijski stopnji nameniti osebnim dohodkom – konkretno v trikotni – po sicer popravljenih merilih za 9 odstotkov manj kot v industriji in rudarstvu. To je zame absurdno in krivično.«

– Ali pa morda delavke v tekstilni industriji niso zadosti glasne?

»Zdi se mi nesmiselno, da bi samo s stavkami dosegli, da bi kdo prisluhnil zahtevam. Govorim za svojo delovno organizacijo. Če bi samo tako lahko kaj dosegli, bi to namreč pomenilo, da ni sploh nobene samoupravljanja. Celo v kapitalističnem svetu dajejo danes zak-

ljučenim celotam vso samostojnost, odgovornost, samoiniciativnost. V Zahodni Nemčiji imajo delavci celo večje ugodnosti kot pri nas. Če delavec ve, da od tistega, kar ustvarja, tudi kaj ima, se počuti povsem drugače.«

Pol direktorske plače

– Kakšne osebne dohodke imajo vaše delavke?

»Dobra delavka ima pri nas pol moje plače. V pletilnici pride mehanik za 10 odstotkov pod mojim osebnim dohodkom. Med dobro in slabo delavko je razlika tudi za dve plači – to imamo pri nas za nekaj normalnega.«

– Znano je, da je v slovenski tekstilni industriji veliko delavcev, ki dobijo nizke pokojnine. So takšni tudi pri vas?

»Zavestno usmerjanje zaposlenih v tekstilni industriji na nizke plače in nepriznavanje nadurnega dela kot posebne delovne razmere ima svoje posledice. Ko odsteješ nadure, prideš na dokaj nizko povprečje osebnega dohodka. Zato ima delavka, ki odhaja v pokoj s polno pokojninsko dobo, tako nizko osnovo, da ji morajo dati varstveni dodatek, s katerim se šele prebije do najnižje pokojnine. Približno 60 odstotkom upokojenim tekstilnim delavkam je treba dajati varstveni dodatek. To je nepošteno, ker jim ne dovolimo, da bi za redno delo, za nadpovprečne dosežke, prejemale normalno plačo in pokojnino.«

– Zakaj pa prihaja do nadurnega dela?

»Za izvoz moraš delati nadure, ker ti dobavitelj pač pravi čas ne zagotovi surovin. Delavke morajo delati ponoči, ob sobotah in nede-

ljah, da lahko ulovijo roke, vendar pa se jim to nadurno delo ne šteje v pokojninsko osnovo. Borimo se za to, da bi bile delavke pošteno plačane za svoje delo in da bi potem dobivale tudi pošteno pokojnino.«

– Tekstilne delavke niso uspele ne pri višjih pokojninah ne pri beneficiranem delovnem stažu. Kako to ocenjujete?

»Vsi, ki odločajo o teh stvareh, bi morali prititi za en mesec delat v tekstilno tovarno, da bi si to lahko predstavljali. Ne poznajo razmer. Vsakdo si domišlja, da je delo šivilje al pa pletilje lahko, lepo in nezahtevno. Gre za globoko nepoznavanje razmer – to kaže že sam družbe-

ni dogovor. Povprečni mesečni osebni dohodek delavca v slovenski tekstilni industriji je bil lani 195.000, v industriji in rudarstvu pa 220.000 dinarjev. Stopnja akumulacijske sposobnosti pa je bila lani v slovenski tekstilni industriji 6,42, v industriji in rudarstvu pa 0,17. To so uradni podatki. S povprečnimi plačami 245.000 dinarjev ob koncu leta 1987 smo na vrhu v naši panogi tekstilne industrije, s čimer smo na zgornji meji družbenega dogovora. Več ne smemo izplačevati.«

Predlagatelj naj gre za stroj

– Kako pa ocenjujete zvezni predlog, naj bi podaljšali delovno dobo za tri leta?

»Jaz bi tistega, ki je predlagal, naj bi ženskam podaljš-

šali delovno s 55 na 58 let, poslala za stroj v tekstilno industrijo. Seveda pa ni treba siliti v pokoj tistih, ki so duhovno in telesno še pri moči in lahko delajo. Večina delavcev v tekstilni industriji pa ne zmore več. Ti predlagatelji sploh ne poznajo življenja. Preden kaj takšnega predlagajo, bi morali pregledati vse dejavnosti, ne pa sklepati takole na pamet. Res pa je po drugi strani, da je izdatkov za pokojnine čedalje več in da počasi segamo prek naših zmožnosti.«

– Kako vplivajo zvezni predpisi na vaše poslovanje?

»Cene naših izdelkov so zamrznjene in vrnjene na raven lanskega oktobra. To je nerealno, saj so bile surovine uvožene, energija pa se je podražila. Kako obstati ob zamrznjenih cenah, če pa so vhodni stroški tako visoki? Resnično ne razumem predlagateljev, s kakšnimi podatki razpolagajo, ko sprejemajo takšne odločitve.«

– Slovenska tekstilna industrija je bila vsa povojna leta zapostavljena. Delavke so morale delati v težkih razmerah, na dotrajanih strojih. Kako je z obnovo strojne opreme pri vas?

»Mi smo se posodobili pred tremi in dvema letoma, ko smo kupili približno 30 novih pletilnih avtomatov. Vsako leto zamenjamo po tri do štiri stroje, nenehno poskušamo obnavljati strojni park. Ko smo stroje kupovali, je to v ZR Nemčiji veljalo za najsodobnejšo elektronsko opremo, zdaj pa so na trgu že drugi stroji, še boljši. Zdaj dobivamo elektronske avtomate tudi iz Vzhodne Nemčije. Prizadevam si, da pri opremlenju ne bi zaostajali. A bolj kot oprema je potrebna kreativnost. O prihodnosti tekstilne industrije lahko rečem, da bo v Sloveniji tako kot drugod v Evropi.«

Povečevanje izvoza

– Kako pa je z izvozom?

»Že več kot 30 let je izvoz stalnica naše politike in včasih je večji, včasih manjši. V zadnjih petnajstih letih z njim pridobimo od 20 do 30 odstotkov celotnega pri-

hodka. Letos se bo krivulja konvertibilnega izvoza povzpela navzgor. Zdalej delamo za pomlad in poletje 89, zaključujemo in prodajamo zimo in jesen 88, poletje 88 pa je že za nami. Tisto, kar smo, denimo, sklenili lani, se bo začelo uresničevati ob koncu letošnjega leta.«

– Često je slišati očitke, da gredo boljši izdelki na tuji trg, slabši pa na domačega. Ali tudi pri vas delate tako?

»To je zmotno mnenje, da delaš za izvoz drugačne izdelke kot za doma. Vsem izvoznim partnerjem, ki pridejo k nam, ponudimo domačo kolekcijo. To potem izberejo in nekoliko dopolnijo. Potem to delamo za izvoz. Res pa je, da pride tuji kupec s svojimi željami, s svojimi modeli – in to potem delamo iz njegovega materiala. Nobena serija ni manjša od 150 kosov.«

– Kje vidite izhod iz krize?

»Mislim, da je izhod iz krize mogoč, če se združijo znanost, sposobnost in delavnost. Pomembno je, da sposobnost in strokovnost postavimo kot edini merili za vodstvene kadre na vseh ravneh. Potrebni so novi programi, ki jih je treba strokovno pripraviti, potrebno je varčevanje na vseh ravneh, potrebni so nam sposobni voditelji...«

– Kako gledate na položaj ženske v naši družbi?

»Položaj ženske je specifičen, v celoti neodvisen od njene volje. Ko se mlada, ambiciozna strokovnjakinja poroči in dobi otroke, po navadi izgublja stik z razvojem v svoji delovni organizaciji. Če želiš v službi napredovati, se moraš odločiti ali za dom ali za službo, oboje se ne da, sicer povsod le polovično uspeš. Ko so otroci že dovolj odrasli, da lahko skupaj z možem prevzamejo del domačih obveznosti, se po navadi začne vzpon pri ambicioznih ženskah. To je tudi del mojih življenjske zgodbe. Pri večini žensk pa se zgodi, da nimajo zadosti podpore svoje družine, tako da ambicij ne morejo uresničiti.«

Marija Frančeskin

ODMEVI

Takšne in drugačne omare v zavodu za rehabilitacijo invalidov

V sestavku je novinar Ciril Brajer 19. februarja 1988 priobčil vsebine s področja družbenoekonomskih odnosov in nespoštovanja zakonodaje v zdravstveni temeljni organizaciji Bolnišnica oziroma Univerzitetnem zavodu za rehabilitacijo invalidov (v nadaljnjem besedilu UZRI). Iz njegovega zapisa ni razvidno, da bi napadala direktorja temeljne organizacije Matjaža Laha kot osebnost. Na odmev prispevka novinarja Delavske enotnosti Matjaž Lah ne »od-

meva« na dejstva iz zapisa in jih ne pobija, ampak se loteva mene osebno in zato se moram odzvati. Ne zato, da »oprem« svojo čast, ampak da bom bliže cilju, zaradi katerega je zapis nastal, to je: boljši medčloveški odnosi, večja skrb za našega bolnika in racionalnejša poraba družbenih sredstev; saj si nas večina to želi!

V svojem članku Matjaž Lah (4. marec 1988) končuje z zapisom o neki »garanciji za normalno potekanje dela, da se ne bo nadaljevalo s politiko nizkih udarcev«. Njegov članek pa to ravni ni! Na njegovo trditev, da sta poleg izobrazbe potrebna za vodilno delo izkušnost in primeren odnos tako do samoupravljanja kakor do dela, zlasti za tako zahtevno delo, kot ga opravljajo delavci Bolnišnice, le tole: leta 1979 je Matjaž Lah postal direktor z 28 leti starosti na novoustanovljeni zdravstveni temeljni organizaciji. Ne trdim, da je to postal zato, ker je član družine, ki je takrat visoko kotirala na politični lestevici, niti zato ne, ker je po končani vajeniški šoli opravil in dobil diplomlo višje upravne šole – smer statistika, niti zato ne, ker je to hotel takratni glavni direktor zavoda, ampak trdim, da dejstva o njegovem imenovanju za direktorja sama pobijajo njegovo izjavo o omenjeni izkušnosti. Tudi v statutu tozda je zapisano, da zadostujejo za dela in naloge direktorja tozda Bolnišnice višja ali visokošolska izobraz-

ba in tri leta delovnih izkušenj.

Primeren odnos do dela, da, to je tisto, kar naj bi bilo odločujoče merilo za vodstvenega delavca. Ne vem, če je kdaj samoupravna delavska kontrola ali kdo drug v teh poslednjih letih, odkar imamo registrirno uro, kontroliral žigosane kartice delavcev, tudi vodilnih, ker so ti prav tako dolžni registrirati z zakonom predpisano število delovnih ur. Matjaž Lah jih ni! Delavci se imajo pravico zgledovati po »svojem direktorju«.

Matjažu Lahu ni bilo težko dobiti tretji direktorski mandat, dokler se dogaja v delovni organizaciji UZRI to, kot pravi vaš novinar, kar je vselej in povsod, kjer ni znanja, volje in poguma za čiste račune. Vse nanizano mu tudi omogoča, da je že od leta 1979 nagrajen za visokošolsko izobrazbo.

Kolektiv ni nikoli trpel zaradi osebnih dohodkov, vedno so bili ti stoddostni, za kar se imamo zahvaliti direktorju sosednje zdravstvene temeljne organizacije dipl. inž. Slobodanu Ugrinoskemu, ker je s svojim znanjem iz ekonomike SFRJ, poznavanjem in spoštovanjem pozitivne zakonodaje ter svojo poštenostjo razmejil skupno pridobljeni prihodek za oba tozda od Zdravstvene skupnosti Slovenije, to se pravi družbeno sredstva. Pojdite si ogledat skromnost njegove sobe in sobo njegove tajnice ter ju primerjajte z enakima sobama v tozdu Bolnišnica, v kateri

boste našli drago pohištvo in še kaj, kar je bilo veliko manj nujno nabaviti, kot zavese v zameno za stare preluknjane zavese v dnevnem prostoru bolnikov in omare v bolniških sobah 24 in 22, kupljene ob otvoritvi »Soče« leta 1952. Skromnost pisarniškega pohištva boste našli tudi pri drugih tozdoških direktorjih in vodji DSSS, tudi v sobi glavnega direktorja je ta primeren zdravstvenemu dinarju.

Ker sem že vprašana, naj povem še o svojih potovanjih. Nisem lingvistka in mi ni potrebna specializacija jezika v Angliji, pač pa bi mi bilo potrebno več znanja za tekoči pogovorni jezik kot sem ga dosegla z absolviranjem na peti stopnji na Delavski univerzi Borisa Kidriča v zadnjih treh letih; v gimnaziji so me učili nemškega in francoskega jezika in tudi znanje italijanskega jezika mi ne pomaga pri angleško govorečih bolnikih iz Kuvajta, Libije itd.

Na osnovi česa je postavljena trditev, da sem hotela na račun kolektiva v tujino, ne vem, vem le to, da želja po strokovnem izpopolnjevanju za zdaj še ni zakonski prekrešek. Vloge o taki študijski poti nisem oddala nobenemu samoupravnemu organu UZRI, čeprav sem dobila vabilo od angleškega Združenja medicinskih sester za strokovno izpopolnjevanje. Še posebno je to aktualno zadnji dve leti zaradi postopnega uresničevanja projekta Svetovne zdrav-

stvene organizacije »Zdravje vsem do leta 2000«, v okviru katerega bi nas podučili o novi metodi negovanja bolnikov, ki jo v Angliji že uporabljajo.

Ne vem, kaj bi lahko pripomogel direktor našega tozda, katerega glavna dejavnost je zdravstvena nega, ko je moral na službeno pot v daljni Essen, da si tam ogleda razstavo ortopedskih pripomočkov. V hiši imamo ljudi, ki se izključno ukvarjajo z njimi in so tudi izšolani v tej smeri.

Do zapisa v Delavski enotnosti (4. 3. 1988) nisem vedela, da je OOKZ tozda Bolnišnica sklenila, da se me izključi iz ZKJ, niti ne vem, da sem »odšla v drugo ZK« kot pravi v zapisu Matjaž Lah. Morda se z isto partijsko sekretarko Zuhro Lović zopet poje ista pesem: Darinke Bandelj se ne vabi oziroma se ji ne mogoči, ko se o njej razpravlja, da se udeleži seje. Nato pa Matjaž Lah veselo razglša ugotovitve tozdoških družbenopolitičnih organizacij, katerih seje so potekale brez mene, ne da bi imela možnost zagovora in odgovorov na morebitno zastavljena vprašanja. Pri takem ignoriranju partijsko statutarnih določil je zelo enostavno izoblikovati zame tako negativno mnenje in tega zapisati kot politično samoupravno kvalificiranega ter ga z moralno čistostjo razglasiti v javnost. Menim, da gre tu za zlonamerno prikazovanje in na-

pad na mojo osebnost in žalitev.

Le v primeru, da nek direktor preze vrednote delovnosti, delazmožnosti in spoštovanja svojih najožjih sodelavcev kot ostalih podrejenih delavcev ter družbenih sredstev, lahko objavi v javnosti tako popačeno, degradirajočo informacijo o delu nekega delavca, kot je on dal o meni. Zato v pojasnilo njemu: moje delo na področju izobraževanja je že splošno preraslo tozdovske meje ter sega v slovenski strokovni prostor. Predavala sem v obdobju novega delokroga tudi že tujim študentom.

Delavsko enotnost, ki sem si jo izbrala za svojo tribuno, obveščam, da sem po obravnavanju moje vloge za izstop iz Zveze sindikatov Slovenije še vedno njen član. Vzrok za želje po izstopu iz sindikata ni bil v nestrinjanju z njegovim programom, pač pa tedanja nedelavna, slepa in za delavceve probleme gluha kadrovska zasedba IO OOOZ tozda Bolnišnice. V teh dneh je bil izvoljen nov, ustrenejši IO OOOZ tozda Bolnišnice. Od njega pričakujemo popravek grehov in napak starega odbora.

Na morebitne odmeve pod naslovom »Takšne in drugačne omare v ZRI« se ne nameravam odzvati.

Dipl. soc. Darinka Bandelj

Po YU-Boutique zdaj YU-SPIT

INOVACIJA ZA VSAKDANJO RABO

Nace Krumpak, oče specializiranih trgovin s ponudbo naših najkvalitetnejših proizvodov prek Novuma predlaga zdaj zamisel o »skupnem izvoznem programu turizma«. Gre za dopolnitev drobne proizvodnje ali usposobitev okrog 70.000 kvadratnih metrov prodajnih površin s specializirano ponudbo blaga za široko porabo.

Avtor gradiva pravi, da je Splošno združenje turističnega gospodarstva Jugoslavije že predlansko aprila izdelalo »skupen izvojni program turizma Jugoslavije za obdobje 1986-1990 s predlogom ukrepov za realizacijo«. Razvojni center v Celju je še isto leto pripravil osnutek programa YU-SPIT, ki je bil kot štartno gradivo sprejet na skupščini

Poslovne skupnosti oktobra 1986 v Poreču. Predlog in zamisel pa sta »zastala« v pričakovanju skupnega programa izvoza s turizmom. Ker ni bil sprejet uradni dokument, ki bi se nanašal na skupni program, je Razvojni center prenehal nadaljnjo obdelavo sprejetega predloga.

Iz izkušenj z YU-boutique je Nace Krumpak prišel do

prepričanja, da mora tudi ta zamisel polno zaživeti. S sodelavci je pripravil program, ki ponuja več možnosti. Od prodajaln discount do vinotek, specializiranih trgovin s športno opremo in igračkami do – pralnic. Posebej privlačna je obuditev »šajk«, nekdanjih flosov, ki bi ob privezu služili za prodajalno, točilnico ali delavnico drobne obrti.

Njegova zamisel temelji na prepričanju, da mora naše gospodarstvo svoje izdelke približati kupcu. S preureditvijo opuščenih prostorov ali postavitev novih ponuja tudi načrte za »gobo«,

ki se z montažo po potrebi povečuje. Tako naj bi usposobili okrog 70.000 kvadratnih metrov novih površin in tako predvsem tujemu gostu povsem približali naše izdelke. V načrtu ima okrog 400 prodajnih mest.

Z majhnimi naložbami bi bogatili turistično ponudbo in povečevali devizni priliv, povezali proizvodne in poslovne programe na jugoslovanski ravni, odpirali nova delovna mesta, razvijali posebne proizvodne programe, namenjene turistični porabi, uveljavili kvalitetene jugoslovanske izdelke ter oblikovali dobro izvozno ponudbo blaga za široko porabo. Dosegli bi boljšo ponudbo nepenzionske porabe na svojem območju. Torej to, kar nas še vedno najbolj pesti in kar nam tuji gostje najpogosteje očitajo.

Zamisel o verigi tovrstnih prodajaln, pivnic, pralnic ali pekarn naj bi doživela »ognjeni krst« na letošnjem sejmu »Ideja 88«, ki bo od 22. do 25. marca v Celju.

J. S.

Štadlerjeva sreča

Pravzaprav ima ljubljanski temeljni javni tožilec Boris Štadler veliko srečo, da ni služil domovini, kar hkrati pomeni, da v miru nima opravka z uniformo. V nasprotnem primeru bi mu izgovarjanje na navodila beograjskega tožilskega šefa, kaj malo pomagalo. Poljske izkušnje so namreč na dlani: Boris bi v uniformi in s titovko na glavi ponosno opravil svojo državljansko dolžnost.

Mamula Novomeščan

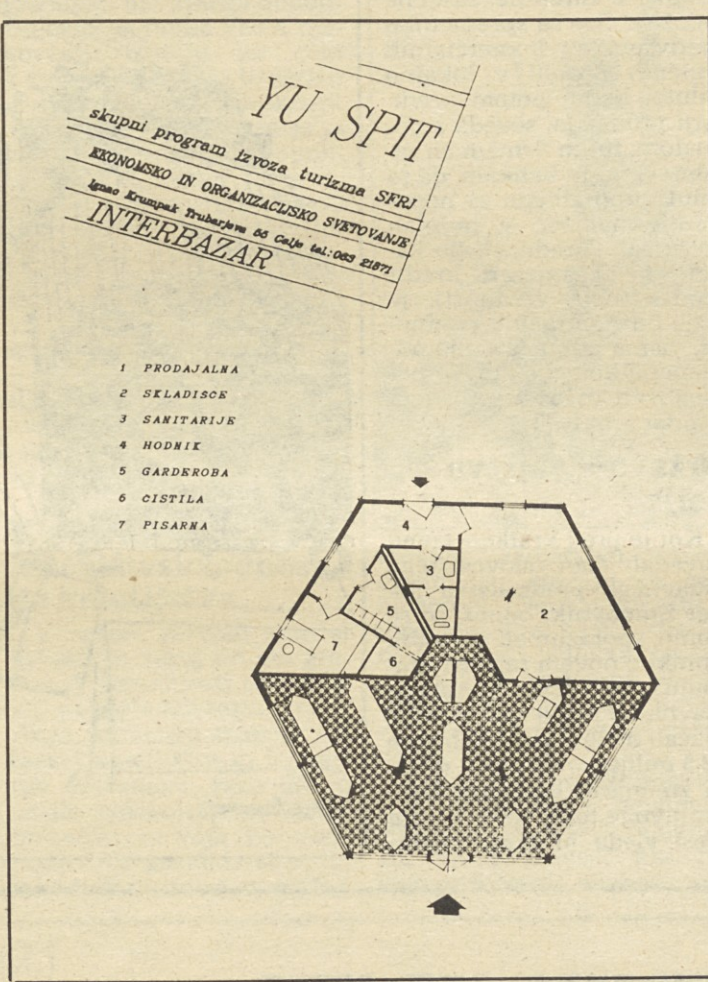
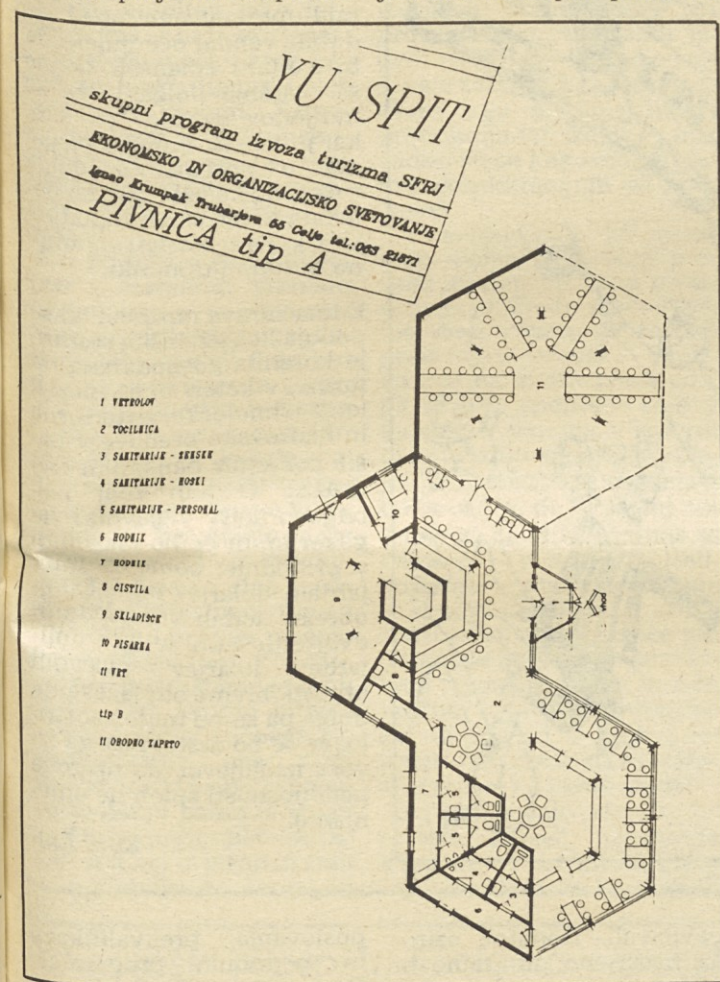
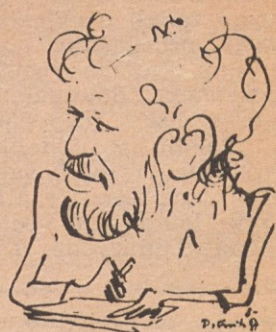
Branko Mamula ima pravzaprav veliko srečo, da ne živi v Novem mestu. Kajti če bi po naključju živel v dolenski metropoli, jo z vilo v Opatiji ne bi tako poceni odnesel, kot vse kaže, da jo bo zdaj. Najmanj, kar bi se mu utegnilo pripetiti, bi bilo najprej veliko presenečenje na surčin-skem letališču, ko bi ga namesto uradne delegacije pričakali možje postave, ga stlačili v službeni avto itd. Znan je tudi nadaljni scenarij. Branko bi odsedel najmanj mesec dni v za to primernih prostorih za Krko, takoj bi se sestale tudi novomeške družbenopolitične organizacije, ugotovile, da je njegovo početje v teh težkih časih za delavska stanovanja nesprejemljivo, sindikat pa bi na tej podlagi predlagal tudi njegov odstop. Če to ne bi zadoščalo, bi ga udba potipala še malce v zvezi s službenim avtomobilom, reprezentanco, ki jo je porabil med obiskom v prijateljski nevrščeni deželi itd. In če bi se jim še tu izmaknil, bi moral računati še na grehe, ki naj bi jih storil na štadionu bratstva in enotnosti, potipali bi ga glede kredita, ki ga je bojda spreminjal v denar in ga končno stisnili še z naročnicami stanovanjske zadruge. Če bi zgolj po naključju preživel vse te postopke, kljub temu ne bi mogel reči, da ni kriv. Oglasil bi se sekretar partije in razložil, da je vodil armado brez programa in da je blefer. Za novinarja Mišija pa bi bil že ta hip politični mrtvec.

Jugoslavlani (od)rešitelji

Priznati moram, da me je začelo močno skrbeti, kaj se dogaja z znano jugoslovansko prodornostjo. Doslej namreč nismo odpovedali še pri nobenem za človeštvo usodnem problemu. Uspešno smo se lotili tako raka kot plešavosti, prehiteli smo vse pri superprovoznosti pa menda pri predelavi radioaktivnih odpadkov. Ves svet smo navdušili z vidasilom. No, končno je pa le prišla tolikanj željena novica in z njo olajšanje: **Jugoslavlani odkrivajo zdravilo proti aidsu.** Kot se za take reči spodobi in kot je pri nas že v navadi, so patenti že pripravljeni, sklenjena pa je tudi že pogodba z neko britansko družbo. Kje bo stala nova tovarna zdravil zoper kugo današnjega časa, za razliko od helikopterja, še ni poročil. Sicer pa to niti ni pomembno. Poglavitno je predvsem to, da smo s svojo genialnostjo in znanjem **vnovič odrešili svet.** Le kdaj bo svet odrešil nas?

I. Ž.

Dežurni zlobec: Kuli

OD VARDARJA PA DO TRIGLAVA

Če hočeš nasprotniku pokazati zobe, je najboljši posmeh.

Vedno sem mirno spal, ker sta me čuvali ljudska milica in ljudska vojska. Zdaj vsaj zaradi slednje nisem več tako brezskrben. Nekaj kritičnih besed jo je tako ogrozilo, da jo morajo jemati v bran vsi po vrsti. Menda le še društvo katoliških duhovnikov Slovenije ni povzdignilo glasu v zaščito naše armade.

Carina me brani

Ampak je že tako. Kjer nastane vrzel, jo brž zapolnimo. Zdaj me bo vsega hudega varovala carina. Najprej greha. Za ene same tarok karte, ki jih je carina ocenila, da so vredne 30 tisočakov, je občanu poslala račun za 308.450 dinarjev (dobrih 30 starih milijonov). Nak, ni bila pomota. Za hudičeve podobice velja pač hudičeva carina – 1.000 – odstotna.

In sploh carina skrbi za našo normalno integriteto. ZIS je ženam za njihov dan požugal, da jim bo dal vetra z okrepljenimi carinskimi ekipami. Tako ga naj ne bi lomile na sindikalnih izletih po tujini. Tako hoče naša vlada preprečiti odliv deviz in hkrati braniti ugled države. Čisto zares so tako rekli.

Še so junaki

In kaj naj na to rečemo mi? Ježeš, koliko klenih besed se ponuja. Toda ker tožilci zadnje čase tako skrbijo, da ne bi žalili

države in njenih predstavnikov, s tem kajpak peša moč slovenskega jezika. Ob dilemi, ali se zateči v politično frazeologijo ali reči bedaku bedak, lopovu lopov, si potem najraje tiho.

No, na srečo so še hrabri možje, ki se ne bojijo odpreti ust. Tak je gotovo Mijat Suković, ki nam iz Črne gore pošilja pobudo za ukinitve republiških in pokrajinskih predsedstev. Pravi, da so ovira demokraciji v republikah in pokrajinah, da so opora za njihovo osamosvajanje in s tem za rahljanje vezi v jugoslovanski skupnosti. Naj Suković kar odpravlja kar hoče, lahko tudi svojo republiko, naj pa nas pusti pri miru. Mi bomo z našimi kandidati in s predsedstvom že kako.

Junak nad junaki

Pa saj tale Mijat Suković sploh ni tak kerle. Zame je pravi junak le Marjan Rožič. V Priboju je bil in pribil, da bo treba obračunati z vsem, kar se v zadnjih 15 letih uveljavljanja ustave ni potrdilo v praksi. Marjan si pa upa! Če bi malo pomislil, kaj vse se v tem času ni potrdilo v praksi, bi se bržda ugriznil v jezik. Zase že vem, da tako rušilne izjave niti v Mladini še nisem prebral.

Ni ga pamfleta čez čvek

Pa saj se je potem, ko je v bistvu obračunal z vsem našim sistemom, Marjan Rožič le malce izmazal. Slikovito je povedal, kaj si Slovenci mislimo o Srbih in narobe. O tem najlepše priča vlak brat-

stva in enotnosti. Ta železničarska simbolika je edina prava podoba, to, kar piše ta Mladina in še Nova revija, »to so pamfleti, to ni odraz tega, kar meni slovenski narod o JLA oziroma o srbskem in vseh drugih narodih.« Mladino skrbno berem in v njej pač nisem našel žal besede ne o srbskem ne o kakšnem drugem narodu. To, da pa Rožič JLA poistoveti s srbskim narodom, je huda stvar. No, ker verjamem, da gre prej za blebetanje kot za zlonamernost, mu odpuščam. Se pač zgodi, še sploh, če človek govoriči nekaj, v kar očitno sam ne verjame.

Samo neka jih pišu

Verjetno pa v to, kar govori, verjame general Dušan Pekić. Spotaknil se je ob slovenske predloge in zamisli o novi ustavi: »Samo v osnove te naše samoupravne SFRJ naj ne drezajo, naj ne motijo sprejemanja sprememb zdajšnje ustave, kot je načrtovano – do konca letošnjega novembra. O novih variantah ustave pa lahko razpravljamo leta 1989. Naj jih kar pišejo.« Tako, ni važno, kaj za vraga nam bodo podtaknili, da bo le po planu in v roku.

Finci so med nami

Napredek je pa le. General je vsem pustil, naj mirno pišejo in razmišljajo po svoje. Saj za to se tako in tako ne bo nihče zmenil. Piše in razmišlja lahko torej tudi Vojislav Šešelj. Celo na tribuni o ustavnih spremembah, ki jo je imelo združenje

srbskih književnikov. Na tribuni je Šešelj sodeloval kot član centra PEN – sprejel ga je finski PEN, tačas, ko je bil v zaporu.

Strokovnjakom se zvižgajo sindikati

So pa tribuno o ustavi pripravili tudi zvezni sindikati. Lepo in prav, toda, žal, je popolnoma zvođenela. Strokovnjaki in znani ekonomisti se je enostavno niso udeležili, češ da nimajo časa. Bolj odkrit je bil le dr. Korošič. Povedal je, da sindikat ni toliko radikalen, da bi bil sposoben sprožiti bistvenejše spremembe ustave, o drugih pa tako nima smisla razpravljati.

Ven z nepridipravi!

Pif paf puf je doktor Korošič odpihnili sindikate. Ker so ti pač družbenopolitična organizacija, predlagamo vsem DPO – bodite no bolj radikalni! V vaše vrste so se vrinili nebodijihtraba in se celo organizirali. Kar celi kolektivni grobo kršijo vaše statute. V Verigi svojevoljno krijajo sindikalno članarino, komunisti v Plamenu iz Kroke menijo, da je njihova organizacija prepiškava, da bi zaslužila več kot polovico po statutu določene članarine, komunisti iz žirovske osnovne šole so udarili članarino za vse na minimum, po 5.000 dinarjev se jim zdi vredna zveza komunistov. Ker so to počeli premišljeno, v polni zavesti da gre za grobo kršenje statuta, se ponuja edina normalna rešitev (še sploh, ker gre za nevarno slab zgled drugim) – ven z njimi, pa bodo imeli iz finfarja drobiž. Končno so iz DPO leteli ljudje za precej bolj mile grehe.

Ciril Brajer

Kako iz jugoslovanske dolžniške krize

ČAROBNE FORMULE NI

Pogajanja jugoslovanskih predstavnikov z izvedenci Mednarodnega denarnega sklada o novem reprogramiranju dolgov v tujini so sprožila v strokovni in širši javnosti različne komentarje. Vse bolj očitno namreč postaja, da zgolj odlaganje odplačevanja glavnice (stroški za to so precejšnji) in redno plačevanje obresti za naše gospodarstvo ne pomeni dolgoročne rešitve, kot tudi ne kakšnega velikega oddiha. V zadnjih šestih letih smo, na primer, najeli nekaj novih posojil in z njimi odplačili del starih, odplačilo številnih posojil smo odložili za bližnjo ali daljnjo prihodnost, plačevanje obresti in stroškov reprogramiranja pa nam je pobralo vso akumulacijo, ki bi jo nujno potrebovali za gospodarski razvoj. Tako kot drugi največji svetovni dolžniki se je tudi Jugoslavija znašla v položaju, ko je namesto vlaganja dodatne (tuje) akumulacije v lasten razvoj morala pristajati na namenjanje že tako skromne domače akumulacije za servisiranje dolgov, ki se absolutno in relativno gledano niti malo niso zmanjšali. V obdobju od 1982 do 1987 smo odplačali tujim upnikom več kot 12 milijard obresti, a smo po podatkih Svetovne banke dolžni tujini še vedno 21,8 milijarde dolarjev. Samo lani smo na primer morali nameniti za odplačilo obresti 7,7 odstotni delež letnega deviznega priliva od izvoza blaga in storitev. Očitno je, da sodimo med države, ki plačujejo zaradi plačilnobilančnega prilaganja največjo ceno. Svetovna banka v posebnem dokumentu o jugoslovanskih gospodarskih gibanjih v obdobju 1980-1987 ugotavlja, da smo dosegali povprečno le 1,1-odstotno letno rast bruto družbenega proizvoda, 0,5-

odstotno rast izvoza, 0,6-odstotno zmanjševanje uvoza, 0,4 odstotno rast naložb in 0,5 odstotno zmanjševanje porabe na prebivalca. Cena, ki jo torej plačujemo zaradi bremena dolga je torej zastoj gospodarske rasti, trištevilična inflacija, zastoj izvoza, razvojno zaostajanje in padanje kupne moči prebivalstva.

Iskanje izhoda

Breme svetovnega dolga seveda skrbi tako dolžnike kot upnike, ki so se doslej že nekajkrat soočili z začasnimi moratorijem odplačevanja glavnice in obresti največjih svetovnih dolžnikov. Najbolj razpiti je morda primer Brazilije, ki je lani pretrgala odplačevanje obresti, vendar je pred nekaj tedni s komercialnimi bankami spet našla skupni jezik. Podpisan je bil nov sporazum, ki določa, da bo Brazilija dobila približno toliko »svežega denarja« (okoli 6 milijard dolarjev), kolikor ga potrebuje, da bi bankam odplačala letne obresti od približno 67 milijard dolarjev dolga. Po mnenju Dragiše Boškovića, ki se z razčlenjevanjem dolžniške problematike ukvarja že lep čas, pa je bilanca ustavitve odplačevanja obresti za Brazilijo prej negativna kot pozitivna. Po eni strani je namreč Brazilija del deviznih sredstev začasno prihranila, izgubila pa je številne kreditne linije, ki so jih odobraval Braziliji tuje komercialne banke za opravljanje tekočih zunanjetrgovinskih transakcij. Prezreti seveda ne kaže niti tega, da se je vrednost terjatev do Brazilije na t.i. sekundarnem finančnem trgu zaradi prenehanja odplačevanja obresti zmanjšala, tako da se je brazilski dolg lani menda znižal kar za 5 milijard dolarjev. Ta dobiček Brazilije pa

je za komercialne banke seveda dokončna izguba.

Poleg začasne prekinitve odplačevanja dolga so se dolžniki lani in predlani posluževali tudi drugih oblik lajšanja bremena dolga. Z upniki so se sporazumeli o likvidiranju okoli osem milijard dolarjev dolga v delnice, ti pa so sklenili, da se mora kapital Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada povečati. Kljub temu pa po oceni Svetovne banke glavni cilj, ponovna gospodarska rast v državah dolžnicah, ni bil dosežen.

Tako Jugoslavija kot drugi dolžniki pa se te dni intenzivno ukvarjajo z zelo zanimivimi novimi predlogi o lajšanju bremena dolga. Eden takih je sprememba dolgov v direktne zasebne naložbe. Gre za spremembo predvsem komercialnih bančnih posojil v lokalno valuto, ki jih potem kreditorji prodajajo, seveda s popustom, tujim firmam ali zainteresiranim bankam, da to valuto uporabljajo za neposredne naložbe v deželah dolžnicah. Vrednost, po kateri se posamezen kredit proda (tržna vrednost), je nižja od nominalne vrednosti, višina popusta pa je odvisna od kotacije dolgov posameznih držav na t. i. sekundarnem trgu.

Državno jamstvo še velja

Kot je pred kratkim javno povedal član slovenskega državnega predsedstva Janez Stanovnik, bomo, če se bomo sporazumeli s tujimi upniki o novem reprogramiranju že reprogramirane glavnice, samo za obresti plačali do leta 2007 približno 22,5 milijarde dolarjev, ne da bi zmanjšali glavnico. Razumljivo je torej, da zato tudi naša vlada in predstavniki

NB Jugoslavije iščejo nove možnosti za lajšanje našega dolžniškega bremena. Mnenja o tem, koliko lahko v tej smeri dosežemo, pa so zelo različna. Dr. Mojmir Mrak na primer meni, da spreminjanja dolgov v neposredne zasebne naložbe nikakor ni mogoče imeti za poskus globalnega reševanja dolžniških problemov, temveč za enega dodatnih mehaniz-

mov za njihovo odpravljanje. Res je, na primer, da znaša tržna vrednost jugoslovanskega dela menda le okoli 12 milijard dolarjev (nominalna vrednost našega dolga je, kot že rečeno, 21,8 milijarde dolarjev) in da so zaradi zmanjševanja tržne vrednosti dolga največjih svetovnih dolžnikov tuje komercialne banke povečale rizične sklade. Ponujajo se torej tri možnosti: da tuje firme odkupijo del naših zunanjih dolgov in ta denar porabijo za naložbe pri nas; možnost odkupa imajo tudi naše delovne organizacije; tretja možnost pa je izdajanje posebnih neprenosljivih obveznic (te izda država), kot

jih je na primer od ZDA kupila Mehika, da bi z njimi jamčila za svoje vrednostne papirje, ponujene v odkup bankam upnicam. Po mnenju dr. Janeza Drnovška, prihajajo v jugoslovanskem primeru v poštev vse tri možnosti, medtem ko so nekateri drugi poznavalci dolžniške krize skeptični, češ da izkušnje latinsko-ameriških dolžnic niso spodbudne, da naše poslovne banke za takšne operacije niso ustrezno organizirane in podobno. Težko je tudi zanikati, da ima zelo veliko naših poslovnih bank in podjetij velike težave zaradi dinarske in devizne nelikvidnosti in da t. i. državno jamstvo za vse posamezne dolgove v primeru Jugoslavije še vedno velja, kar pomeni, da posamezna podjetja nimajo možnosti za odplačilo lastnega dolga in samostojno najemanje novih posojil v tujini. Kakorkoli že, predstavnik ZIS je pred časom izjavil da bi bilo mogoče odplačevati v prihodnje šest milijard dolarjev dolga z domačo valuto, torej z dinarji. Šest pobud upnikov smo menda že dobili, vendar ocenjujejo, da bi z njimi zmanjšali breme servisiranja dolga le za 20 milijonov dolarjev na leto, kar je zelo skromno. Pogajanja o spremembi dolga v skupno naložbo za zdaj potekajo le med našim podjetjem, ki pa želi ostati anonimno in tujimi upniki.

Edina zdrava možnost, ki se ponuja kot strateška rešitev, je korenita gospodarska reforma, v kateri bi se morali lotiti tehnološke, strukturne in kadrovske prenov v naših podjetjih, bankah in vsej družbi. O tem zdaj najodgovornejši dejavniki le govorijo, in če bo tako tudi v prihodnje, bomo 15 milijardam dolarjev odplačanih obresti dodali v naslednjih dvajsetih letih še 22,5 milijarde dolarjev plačanih obresti, breme odplačevanja dolga pa se bo hudo zaostri- lo, če se bo zastoj našega izvoza nadaljeval, da njegove nedonosnosti sploh ne omenjamo.

Emil Lah

Iskanje rešitev za družbene dejavnosti

BERMUDSKI TRIKOTNIK KRIZE

Družbene dejavnosti so se znašle v nekakšnem bermudskem trikotniku, iz katerega zdaj ni videti izhoda. Kriza družbenih dejavnosti je namreč trojna – to je kriza stroškov, uspešnosti in organiziranosti. In ta se vse od leta 1980, ko je izbruhnila gospodarska kriza, iz leta v leto stopnjuje, zasilno pa jo skušamo reševati z varčevalnimi programi, pri čemer bistvena razvojna vprašanja potiskamo v stran.

Vendar pa kriza družbenih dejavnosti ni le posledica globalne gospodarske krize. Ta je kvečjemu samo še razpihnila že tleče notranje organizacijske in vsebinske težave družbenih dejavnosti, ki so jim birokratske blokade dušile razvoj in jih preplavile z malodušjem in neinventivnostjo. Po drugi strani pa takšne premalo kakovostne družbene dejavnosti povratno vplivajo na poglobljanje gospodarske krize – in začarani krog je sklenjen. Temeljni namen družbenih dejavnosti je namreč ta, da poskrbi za kakovostnega – to je zdravega, izobraženega, inovativnega... proizvajalca, ki vgrajuje svoje znanje v proizvodni proces in tudi v sam izdelek.

Škodljive posledice znižanja

Letošnje triodstotno realno znižanje sredstev za druž-

bene dejavnosti – po neuradnih podatkih gre za osemodstotno – ima lahko izrazito škodljive posledice. Ob isti organizacijsko upravljalni sestavi pomeni to nadaljnje podcenjevanje programov, padanje kakovosti in strokovnosti ter nezadovoljstvo tako tistih, ki združujejo sredstva, kot tudi tistih, ki jih prejemajo. Spremembe v programski sestavi in organizacijski izvedbi pa pomenijo, da bo treba marsikaj preživetega zamenjati z boljšim, sodobnejšim.

Kako presekati gordijski vozel? Na to so poskušali odgovoriti tudi člani centralnega komiteja ZKS na zadnji seji. Kriza zahteva hitrejši preustroj gospodarstva ob hkratnem preustroju družbenih dejavnosti, ki si niso same izmislile sedanjih togih, statističnih in hierarhičnih modelov. Same besede, da je dovolj količinskega razvoja in da potrebujemo

kakovosten, tržno spodbujen razvoj, danes nezažejo več. Potrebno je njihovo konkretno udejanjanje, drugače se bo kriza vse bolj poglobljala.

Pripravljen gradivo in obe uvodni razmislijanji (Tina Tomlje in Ivan Svetlik) ponujata kopico novih poti v organizacijskem in vsebinskem pogledu, ki pa jih številni razpravljalci niso znali izrabit in so se vrteli predvsem v krogu že znanega. Bistveno pa je, da je sistem, ki je preživel in da primanjkuje denarja (očitno je, da bi tudi v ZK zavoljo ekstenzivnosti razprav kazalo marsikaj spremeniti).

Deregulacija in racionalizacija

Med različnimi mnenji o tem, da je najpomembnejše povečati družbeni proizvod, ker bomo sicer zdrknili v dežev revščine – je bilo najbolj poudarjeno oblikovanje projektivnih skupin, ki bodo pripravile konkretne predloge za globalni preustroj družbenih dejavnosti, hkrati s preustrojem materialne proizvodnje, potem pa naj bi

to sprejeli v republiški skupščini.

In kaj naj bi spremenili? Sleherne preobrazbe družbenih dejavnosti bi se morali lotiti na začetku, to je pri spodbujanju uporabnikov oziroma vseh posameznikov, da bi samostojno oblikovali svoje interese. Gre za tri sklope razvojnih vprašanj: za deregulacijo (tako, da bi na novo organizirali te dejavnosti oziroma organizirali sise za tisto, kar je dejansko upravičeno in smotno), za racionalizacijo (tako, da bi znižali stroške in povečali kakovost storitev) in za dopolnitev sistema odločanja.

Pri vsem tem naj bi torej šlo za omejevanje administrativnega aparata in za sproščanje samoiniciativnosti ljudi, za iskanje selektivnih oblik in vsebin, za uvažanje javnosti dela in za deblokado vseh potencialov – človeških in organizacijskih.

Temelj naj bi predstavljali tako imenovani železni programi, ki imajo splošni značaj in daljše cikle – izobraževanja, zdravstva – in nanje ne smejo vplivati nihanja na gmotnem področju. Te dejavnosti bi tudi centralno

uravnavali. Dodatne oziroma razširjene programe bi oblikovali sisi po dogovoru z uporabniki (specifični programi za regije in občine), posamične potrebe pa bi večina ljudi zadovoljevala sama ali s komercialnimi programi oziroma trgov storitev.

Temeljito bi morali razmisliti o tem, kdo je lahko in kdo mora biti subjekt uravnavanja odnosov na vseh področjih. V samoupravni socialistični skupnosti bi to moral biti delavec, ustvarjalec nove vrednosti. Vprašanje pa je, kako se ta delavec organizira, da lahko to vlogo opravlja – ali kot država, samoupravno ali kako drugače. Zato bi morali kritično pretresti vso zdajšnjo upravno ureditev, vso to zgradbo znotraj sisov – in če ne ustreza, bi jo morali dopolniti ali spremeniti.

Celotiva socialna politika

Namesto da se država toliko ukvarja z urejanjem cen ali podrobnim urejanjem gospodarstva, bi morala z ene strani sprostiti trg, z druge pa oblikovati celovito socialno politiko. S takšno politiko bi namreč lahko preprečevala tiste škodljive posledice, ki bi jih nujno prineslo delovanje trga: z odpravljanjem podjetij bi se namreč pojavljalo vprašanje preza-

poslovanja, prekvalifikacij in podobnih programov. Prav odsotnost celovite socialne politike je dejansko že zdaj, v prihodnje pa bo še bolj očitna za preustroj gospodarstva, o čemer sicer veliko govorimo, storimo pa bore malo.

Vendar pa to vprašanje ni rešljivo v razmerju med državo in družbenimi dejavnostmi in tudi ne v razmerju med uporabniki in izvajalci, ampak – kot pravi Milan Kučan – v razmerju med državo in gospodarstvom. Pri tem gre za zamenjavo državno administrativne ekonomije s tržno na temeljih družbene lastnine in načrtovanja. To je temeljni ključ za izhod iz krize. To pa nas bo pripeljalo k spoznanju, v svetu že široko uveljavljenem, da je človek s svojim znanjem glavna proizvodna sila, ne pa delo kot takšno.

V razvitem svetu je namreč danes znanje blago, ki ima čedalje večjo tržno vrednost. Pri nas zdaj ni glavni problem pomanjkanje denarja ampak znanja, da bi zamislili lahko tudi uresničili. Vloga družbenih dejavnosti bo v razvoju vse pomembnejša – in ne manj, ampak čedalje več denarja bo treba odšteti zanje, če nečemo za večno običati v bermudskem trikotniku krize.

Marija Frančeskin

Kdo je zakrivil gradnjo »političnih tovarn«

NAJTEŽJE BREME SO ZGREŠENE NALOŽBE

V razvoju se je dokončno pokazalo, da povsem stihiski blagovno-denarni odnosi in prevladujoče državno administrativno urejanje krepi ta moč tehnobirokracije, ta pa je začela postopno obvladovati vse centre moči v družbi. Premalo nadzorovano in neusmerjeno delovanje blagovno denarnih tokov, prav tako kot državno administrativni posegi v gospodarstvo, ustvarja tudi ugodna tla za krepitev zasebnih in skupinskih odnosov, v okviru katerih se razraščajo procesi, ki jih lahko »uspešno umirja« le tehnobirokrat. Tehnobiokratu gre torej močno na roko prav krepitev tako formalnih kakor tudi neformalnih centrov moči, okrog katerih se lahko ugnezdi kot svojevrstni parazit. Krepitev zasebnih in skupinskih odnosov, postaja krepitev tehnobirokratizma celo glavni vzrok za vse večje težave, ki bremenijo naše gospodarstvo in vso družbo.

Ker do tega nujno prihaja zlasti v razmerah premalo nadzorovanega in usmerjanega delovanja blagovno denarnih odnosov ali državne administrativnega urejanja v gospodarstvu in ker se je prav to zgodilo z našim gospodarstvom, postaja krepitev tehnobirokratizma celo glavni vzrok za vse večje težave, ki bremenijo naše gospodarstvo in vso družbo. Veliko napako smo naredili, ker nismo nadzorovali in usmerjali razvoja blagovno denarnih odnosov (samoupravno in družbeno organizirano). Naš skupni interes za razvoj socialističnega samoupravljanja nas torej ostro opozarja na potrebo po uveljavljanju samoupravnega družbenega planiranja, s katerim naj bi jasno in stalno opredeljevali temeljno

smer razvoja gospodarstva in družbe, obenem pa dopuščali čimbolj sproščeno delovanje tržnih zakonitosti.

Namesto gospodarjenja ribarjenja v kalnem

Naše gospodarstvo se je kljub načrtovanju razvijalo dokaj stihistično. Tako so ozde ustanovljale družbenopolitične skupnosti, v glavnem občine, ki se navadno pojavljajo kot glavni, kdaj pa kdaj celo edini investitorji. Nastajanje ozdov je potekalo brez skupnega jugoslovanskega načrta, kar je pogosto povzročalo podvajanje proizvodnih zmogljivosti pri proizvodnji posameznih izdelkov, to pa je močno povečevalo zaloge na jugoslovanskem trgu oziroma hiperprodukcijo teh izdelkov (navadno slabe kakovosti in zato nekonkurenčnih na tujih trgih).

V kapitalizmu bi zaradi mehanizma povprečne profitne stopnje in cene proizvodnje prišlo do močne težnje vseh tovarn, da znižajo proizvodne stroške proizvodnje na enoto proizvoda, pa tudi do spontane selitve kapitala v panoge, v katerih bi se ta lahko ugodneje oplajal. Toda tržišče v naši državi onemogoča, da bi se podobnega zgodilo. Pri nas se namreč – v imenu socialističnega samoupravljanja – družbenopolitične skupnosti kot ustanoviteljice teh organizacij nenehno vmešavajo v gospodarstvo, in zato takšne »politične tovarne« skoraj povsod še naprej delujejo (ne glede na stroške, vračunane na enoto proizvoda), proizvajajo izgube ter s tem največ prispevajo k našim vse večjim skupnim izgubam doma in k vse večji

zadolženosti naše države.

Da bi takšne »politične tovarne« opravičile svoj obstoj, so zlasti v sedanjih razmerah prisiljene preusmerjati svojo proizvodnjo za prodajo v tujini, a da bi bile na tujem konkurenčne, jih je treba še posebej spodbujati za izvoz. Vendar takšne spodbude naše gospodarstvo pogosto stanejo več, kot zaslužimo z izvozom. Absurdno je tudi, da takšne tovarne v tujini druga drugi brezobzirno konkurirajo. Iz vsega tega izhaja, da je v jugoslovanskem gospodarstvu veliko proizvajalcev, ki zelo malo pripomorejo k povečevanju novoustvarjene vrednosti narodnega dohodka, zato pa toliko več k njegovemu zastoju ter celo k zmanjševanju, in to zaradi vmešavanja tehnobirokracije (ki je zelo močna in je je veliko v vseh družbenopolitičnih skupnostih) v gospodarske zadeve, kar ni nikoli gospodarsko koristno. Odveč je zdaj tu poudarjati, koliko takšno početje zmanjšuje storilnost. Pri tem je treba tudi upoštevati, da je glavni spodbujevalec inflacije – v kateri koli državi in ne zgolj v naši – nizka oziroma nikakršna stopnja naraščanja družbene produktivnosti dela.

Najbolj nam škodi mačehovski odnos do kmetijstva

V našem razvoju smo si nabrali še nekaj drugih grehov. V preteklosti smo preveč pospeševali razvoj industrije, hkrati pa zanemarjali razvoj kmetijstva in terciarnih dejavnosti, tako da so ostale neizkoriščene velike možnosti razvoja na vseh področjih gospodarstva, in tudi možnost za znatno

povečevanje narodnega dohodka, kar bi nam prav zdaj prišlo še kako prav, saj bi zmanjšalo glavni pritisk inflacije. Treba je vedeti, da kmetijstvo pri nas ni dovolj razvito oziroma je razvito enostransko, saj so mnoge panoge v kmetijstvu obstale na začetku razvoja. Agronomi dokazujejo, da imamo zlasti velike možnosti v vrt-

narstvu, sadjarstvu, vinogradništvu, gojenju rib, čebelarstvu, cvetličarstvu itd., torej tam, kjer so človekova navzočnost, delovna prizadevanja in nadzorna vloga veliko bolj nujni kot v industriji. Tako pa bo verjetno še dolgo.

Podobne možnosti imamo tudi v terciarnih dejavnostih; če bi jih razvili, bi ublažili nezaposlenost, kar bi spet povečevalo novoustvar-

jeno vrednost in devizni priliv. Če bi prišlo do hitrejšega razvoja vseh teh dejavnosti, ne bi zmanjšali le glavnih pritiskov sedanje visoke inflacije na našo življenjsko raven, marveč bi tudi ne imeli toliko težav zaradi zapuščanja vasi (neizkoriščene obdelovalnih površin rodovitne zemlje) in odhajanja delovno najbolj sposobnega prebivalstva na delo v tujino. Tako pa občine in republike navadno potem, ko se izkaže, da njihove »politične tovarne« nimajo ekonomskega opravičila, blažijo učinke svojih ekonomsko škodljivih odločitev za družbo tako, da dotirajo tiste, (poravnava jim izgube), ki nimajo možnosti v gospodarski tekmi z uspešnimi, do denarja za dotacije pa pridejo tako, da obdavčujejo tiste delovne organizacije, ki uspešno gospodarijo. Tako so kaznovani tisti, ki to najmanj zaslužijo. Občine tako pogosto v imenu socialističnega samoupravljanja ignorirajo tako plan kot trg in povzročajo veliko škodo širšim družbenopolitičnim skupnostim.

Doklej ekonomsko neupravičeno prelivanje novoustvarjene vrednosti

Po drugi strani pa občine, izkoriščujoč svoje ustavno opredeljeno »suvereno« mesto in vlogo v družbi, pogosto preveč obdavčujejo nekatere delovne organizacije, pri tem pa ne upoštevajo, koliko lahko te brez škode za svoj razvoj sploh namenijo za njihove potrebe, niti tega, da že njihov plan vnaprej določa možno porabo denarja, zbranega z obdavčitvami gospodarstva. V tem primeru občine na osnovi izključno »svojega« (navadno nesamoupravnega sprejetega) plana, ki bolj ali manj ignorira načrte delovnih organizacij na njihovem območju, na birokratski način, enostransko in brez posvetovanja s prizadetimi delovnimi organizacijami, določajo njihove obveznosti, praviloma prevelike. Da bi si zagotovi-

le potrebna sredstva pa tako obremenjene delovne organizacije dvigujejo cene svojim izdelkom (tiste, ki jih ZIS ni zamrznil). Tako torej veliko občin »v imenu socialističnega samoupravljanja« s takšnim obremenjevanjem gospodarstva ostaja močan dejavnik inflacije.

Organizacije združenega dela, ki uporabljajo sredstva v družbeni lašti, izražajo z vsem tem visoko stopnjo neodgovornosti in brezbrčnosti do družbene lastnine. Tako ravnaajo tiste delovne organizacije, ki niso našle notranje moči za izboljšanje poslovanja – ali pa dejansko pretvarjajo družbeno lastnino v skupinsko tako, da jo izkoriščajo samo za svoje ozke, skupinske interese, to je interese kolektiva delovne organizacije ali celo ožjih skupin tega kolektiva, kar po pravilu pomeni, da družbeno lastnino pogosto izrabljamo v nasprotju z interesi vse družbene skupnosti.

Ta pojav postaja celo zakonita težnja v vseh socialističnih deželah, ki razvijajo samoupravne odnose in v katerih tehnobirokratske sile in težnje težko obvladujejo. V teh deželah si prizadevajo škodljive posledice in pojave, nastale z delovanjem skupinskih interesov, nevtralizirati z ustreznimi instrumenti gospodarskega, političnega in družbenega sistema oziroma s takšnimi zakoni, ki bi onemogočili škodljive učinke teh teženj v praksi. Iz vseh teh pojavov pa torej klijejo, in to zelo negostno, notranji dejavniki inflacije. Z drugimi besedami: prav z dvigovanjem cen, ne pa s povečevanjem produktivnosti dela, kar bi bilo ekonomsko logično – tako rešujemo vse probleme, ki v času ekonomske krize bremenijo delovno organizacijo.

Takšne težnje je moč ugotoviti v vseh tistih ozdih, v katerih je birokracija oziroma tehnokracija močna, ali so delavci odtujeni od pogojev in rezultatov svojega dela, to je v tistih, v katerih družbenopolitične organizacije, zlasti ZK in sindikat, ne opravljajo svoje vloge.

Vinko Blatnik

Tehnološki razvoj in socialna varnost (2.)

SKRAJŠEVANJE NORMALNEGA DELOVNEGA ČASA

Pripravil: Jože Tavčar

Danes je povsem jasna resnica, da bi v konkurenčni borbi, ki je zajela ves svet, dežela, ki bi zapostavljala najmodnejše tehnologije, sama tvegala zaostajanje. Za tako deželo je velika nevarnost, da se bo zaposlovanje sčasoma hudo zmanjšalo zaradi konkurenčne nesposobnosti. To zmanjševanje lahko dobi veliko večji obseg kot tisto, ki bi ga povzročile tehnološke inovacije.

Vse to jasno govori o procesih, pred katerimi so industrijske dežele. Mednarodna konkurenca je te dežele prisilila, da odločno posodablajo svoje zmogljivosti, predvsem industrijske. Vse to poteka na mikro planu, kjer teče reorganizacija proizvodnje v okviru podjetij in pa na makro planu, kjer smo priča zmanjševanju in širjenju dejavnosti, kjer prihaja istočasno do zmanjševanja in povečevanja naložb, do zmanjševanja in povečeva-

nja zaposlenosti. Vse to se dogaja v podjetjih in med njimi, v panogah in v regionalnih okvirih. V mnogih sektorjih, denimo v metalurgiji, ladjedelništvu ter tekstilni in avtomobilski industriji, opazamo presežek zaposlenih in množično odpuščanje. Tega najpogosteje ni mogoče takoj nadomestiti. Istočasno ne nastaja dovolj novih delovnih mest. Tudi rastoči dejavnosti ne dajejo dovolj prostora za nove delavce.

Odtod tolikšna potreba po ukrepih, ki naj bi zavarovali delavce, ki so žrtev tega prestrukturiranja. Izkušnje nas prepričujejo, da je mogoče ob tem, ko se zaradi novih tehnologij povečuje produktivnost dela, skrajševati delovni čas, kar je boljše, kot pa odpuščati delavce. Poleg skrajševanja normalnega delovnega časa v določenih deželah skušajo omiliti škodljive vplive novih tehnologij za zaposlovanje z različnimi ukrepi, ki se nanašajo zlasti na predčasno upokojevanje.

Skrajševanje normalnega delovnega časa

Zahodne industrijske dežele imajo številne izkušnje z oblikami, razsežnostmi in učinki skrajševanja normalnega delovnega časa. Pri tem velja opozoriti zlasti na produktivnost dela, potrebe, da se bodo drugače organizirali, nujnost boljšega in daljšega uporabljanja delovnih sredstev in vsekakor tudi na ceno delovne sile, kar je za socialno varnost delavcev posebno pomembno.

Produktivnost dela pomeni obseg proizvodnje v razmerju z enoto dela, povečati jo je mogoče tudi ob skrajševanju delovnega časa. Večja produktivnost lahko zmanjša telesni napor in utrujenost delavcev, lahko poveča njihovo motiviranost za delo in spodbuja k večji prisotnosti na delu, s stališča podjetij pa lahko temelji na večji storilnosti, zmanjševanju izgub delovnega časa in na izločanju ne-

zadostne izkoriščenosti dela. Podjetja se odločajo za novo organizacijo dela, ki postaja racionalnejša, in sodobnejše delovne postopke. Zelo težko je širše oceniti ves vpliv skrajševanja delovnega časa na osnovi večje produktivnosti v določeni deželi. Ta vpliv ni odvisen samo od politike podjetij določenega območja, temveč tudi od oblik tega skrajševanja. Delovni čas lahko skrajšujejo tako, da podaljšujejo dopuste, da skrajšujejo tedenski delovni čas in podobno. Dosedanje ugotovitve kažejo, da so zelo velike razlike, in sicer ne samo med deželami, temveč tudi v njih. Na še večje težave naletimo, če ocenjujemo neposreden vpliv skrajševanja delovnega časa na zaposlenost. Izkušnje dokazujejo, da so posledice skrajševanja delovnega časa na raven zaposlitve dvojne. Na eni strani se zaradi večje produktivnosti zmanjšujejo potrebe po delovni sili, saj je za določen obseg proizvodnje potrebno manj dela, na drugi

pa se zmanjšujejo izdatki za delovno silo na enoto proizvoda. To seveda povečuje konkurenčnost podjetij, tako da lahko dajejo nova sredstva za naložbe in s tem zaposlujejo tudi nove delavce. Učinke teh dveh povezanih procesov je težko ugotavljati.

Organizacija proizvodnje in izkoriščanje delovnih sredstev

Skrajševanje delovnega časa ima večkrat premajhne učinke. Toda njegove učinke na obseg proizvodnje je mogoče nadomestiti tudi z manjšimi reorganizacijami delovnega procesa. Gre za izločanje mrtvega časa, ko delovna sredstva stoje za manjše spremembe pri drugih dejavnostih v proizvodnji. Na ta način je zelo pogosto mogoče zadržati dosedanje raven proizvodnje brez novih zaposlitev. Tedaj ko pride do večjih skrajševanj delovnega časa, na primer za dve uri na teden, pa ni mogoče pričakovati večje produktivnosti brez večjih sprememb organizacije dela. Če bi ta ostala enaka, bi s skrajševanjem delovnega časa morala skrajšati tudi pogonski čas delovnih sredstev. To bi moralo vplivati na raven poslovne uspešnosti. Organizacija dela mora torej zagotoviti, da določenemu

stroju ali številu strojev ustreza tudi število delavcev ob njih. Organizacija dela torej ne sme dovoliti, da bi skrajševanje delovnega časa nadomestili z istočasnim povečevanjem števila zaposlenih pri istih strojih.

Edini način nadomeščanja možnega mrtvega časa stroja je ta, da zagotovimo medsebojno menjavo večjega števila delavcev na istem delovnem mestu. Z drugimi besedami to pomeni podaljševanje izrabe strojev in delovne opreme. Velja torej upoštevati nove izmene ali pa povečati število delovnih ekip, če te že obstajajo.

Podaljševanje izkoriščanja delovnih sredstev pomeni bistveno korist, tako pri konkurenčni sposobnosti podjetij kot donosnosti proizvodnih sredstev. Z istimi delovnimi sredstvi je možno več narediti, tako da niso potrebne nove naložbe. Kolikor bolj so nova delovna sredstva pomembna in kolikor dražja so, toliko bolj je tak prijem pomemben. Poleg tega tak način izrabe delovnih sredstev zmanjšuje stroške kapitala. Odvisno od tega, koliko dalj bo določen stroj delal na dan, teden ali na leto, toliko manjši bodo relativni amortizacijski in drugi stroški na enoto proizvoda.

Nadaljevanje prihodnjic

Položaj Evrope in njene posebnosti, ki jih mora Jugoslavija upoštevati pri vključevanju v njene ekonomske in tehnološke integracije

NELOGIČEN TUJEK ALI V EVROPO ODPRTA DRŽAVA

Pripravi: Izток Simoniti

Naš namen je poudariti splošne vidike položaja Evrope in tiste njene posebnosti, ki bi jih morala Jugoslavija upoštevati pri iskanju formalnih in neformalnih načinov vključevanja v Evropo. Prav tako želimo ovrednotiti procese v Evropi, posebej v zahodni, ki od nas zahtevajo oblikovanje jasne politične odločitve v prid funkcionalnega in institucionalnega povezovanja z njenimi ekonomskimi in tehnološkimi integracijami.

Razmišljanja in predlogi o nujnosti iskanja poti za ustrežnejše mesto Jugoslavije v Evropi izhajajo iz dveh temeljnih ugotovitev. Prvič, tisto, kar je za nas pomembno, je zavedanje, da so v zahodni Evropi skupni ekonomski in tehnološki programi, tisti novi temelji, na katerem se odvijajo procesi integracije. Ti programi pa opredeljujejo naravo, doseg, dinamiko, učinkovitost in perspektive funkcionalnega povezovanja kapitala in to posebej s ciljem, da evropsko tehnološko znanje doseže in prehitijo ameriško in japonsko. V političnem in gospodarskem prostoru SEV »perestrojka« odraža odločnost odpiranja novih poti in perspektiv razvoja, ki sprožajo zapletene procese reform notranjih gospodarskih sistemov teh držav, obenem pa vprašanja novih mehanizmov in meril za sodelovanje v SEV. Usmeritev v tržno ekonomijo in tehnološki razvoj nakazuje opredelitev držav vzhodne Evrope za učinkovito vključevanje v prevladujoče procese razvoja v Evropi in s tem v svetu.

Drugič, dejstvo je, da Jugoslavija in Albanija ostajata edini državi, ki se ne vključujeta tvorno v evropske notranje in medblokovske integracije. Ker s tega vidika obe državi še izraziteje postajata nelogični tujeke, se vsaj za Jugoslavijo postavlja vprašanje, kako zbrati politično hrabrost in se opredeliti za prilagajanje in

vključevanje v nove okvire mednarodnih političnih, ekonomskih in tehnoloških procesov.

Brez politične strategije

O nas pa moramo reči, da Jugoslavija kot del Evrope še vedno nima splošne politične strategije do Evrope kot celote. Tu mislimo na strategijo, ki bi jasno določila, na katerem mestu je Evropa v zunanji politiki Jugoslavije. Prav tako Jugoslavija nima posebnih strategij

- do posameznih držav glede na njihov pomen – na primer ZR Nemčija je pomembnejši partner kot pa Irska ali Islandija itd.;

- do posameznih evropskih ekonomskih integracij – EGS, EFTA, Evropski svet, SEV;

- do posameznih tehnoloških procesov – EUREKA in Kompleksni program.

Empirično preverljiva trditev o tesni prepletenosti in neposredni soodvisnosti notranjopolitičnih procesov in zunanjopolitične aktivnosti države je v Jugoslaviji žal v negativnem smislu povsem očitna.

V notranji politiki Jugoslavije večina idej, hotenj in političnih akcij, ki težijo k drugačnemu, boljшему inventivnejšemu in učinkovitejšemu, naleti na vse mogoče zidove, da je vse bolj jasno, da razvijanje sedanjega vodi samo k slabšemu. Ista ugotovitev velja za našo zunanjo politiko, katere te-

meljna značilnost zadnjih let je, da se izredno lahko opredelujemo do mednarodnih problemov, ki od nas ne zahtevajo razen načelnega skora nobenega drugega napora (apartheid, razorožitev, krizna žarišča, nova mednarodna ekonomska ureditev, problemi Sever-Jug itd.). Na drugi strani pa se z velikimi težavami odločamo za akcije pri vseh tistih procesih in problemih, ki bi od nas zahtevali delo, trud, resnost, točnost in ki v bistvu pomenijo odločitev, ali hočemo biti sodobna država, ki je vključena v svetovne gospodarske in tehnološke tokove. Eden takih testov naše sposobnosti in izziv naši učinkovitosti je nedvomno vprašanje, kako se vključiti v Evropo, posebno v posamezne integracijske procese.

Geopolitika in varnostna percepcija Evrope in Jugoslavije

V spremenjenih mednarodnih odnosih po 2. svetovni vojni pa se ni spremenila njihova bistvena vsebina. V svetu še vedno prevladujejo jejo odnosi na osnovi politike sile, katere temeljno načelo je, tudi po letu 1945, ravnotežje sil. To načelo prevladuje že stoletja, da ne rečemo tisočletja. Znotraj tega ravnotežja sil kot osnovnega regulatorja mednarodnih odnosov, nastajajo (veljajo) posebne zakonitosti, ki vplivajo na položaj vsake države, to pa jih mora pri določanju zunanjopolitičnih ciljev upoštevati. Ravnotežje moči se stalno vzpostavlja v odnosih med ZDA in Sovjetsko zvezo, kot edinima velesilama in pripadajočima blokom, zato je bipolarizem te-

meljna prvina mednarodnih stikov v Evropi in svetu.

Vzporedno s tem pa so se in se še odvijajo tudi drugi procesi, nekateri mimo volje obeh velesil in obeh blokov. Gre za proces dekolonizacije in nastanek gibanja neuvrščenosti kot antitezo blokovski delitvi in urejanju mednarodnih odnosov s pozicije sile. Vendar pa ti hkratni procesi, prav zaradi pomanjkanja politične, ekonomske in dejanske moči njenih protagonistov, ne spreminjajo osnovne vsebine mednarodnih odnosov, temveč deloma le njihovo sestavo.

V geopolitičnem in geostatskem smislu se je Evropa oblikovala torej kot podsystem obeh velesil – hegemonov. V razmerah uveljavljanja sovjetskega reda na Vzhodu in ameriškega na Zahodu je izvedena jasna in obojestranska priznana razmejitev interesnih področij. Konfrontacija med ZDA in Sovjetsko zvezo, ki jo v mednarodnem izrazoslovju imenujemo spor med Vzhodom in Zahodom, ima svoj izvor v Evropi, kjer je prišlo do najtežjih preizkusov učinkovitosti bipolarnega koncepta ravnotežja sil.

V tako razdeljeni Evropi je Jugoslavija (če odmislimo Albanijo) s samostojno notranjo in zunanjopolitično usmeritvijo pravzaprav ostala nelogičen in osamljen otok. Posamezne države (Avstrija, Švedska, Finska) so kljub nevtralnemu statusu postale del zahodne poloble v družbenopolitičnem in gospodarskem smislu. Ta »politično in strateško« problematičen »nevtralen« del Evrope je praktično ekonomsko in tehnološko, zato pa tudi varnostno integriran v zahodni obrambni sistem.

Nadaljevanje prihodnjic

bropsi.

Nekdanji predsednik Nyerere, ki je še vedno zelo vpliven politik, je posvaril pred nevarnostjo zaostrovanja razrednih nasprotij, do katerih bi utegnili priti, če bi gospodarska politika vlade dopuščala bogatenje posameznikov z izkoriščanjem večine.

Čeprav je odpor nekaterih članov socialistične stranke, ki ji predseduje Nyerere, viden, je predsednik udeležence nedavnega kongresa v Doomi vendarle posvaril pred prehitrimi obsodbami gospodarske politike sedanje vlade. Kritiki nimajo adutov v rokah, ker bi morali, če naj bi delali tvorno, nastopiti s svojim programom ozdravitve gospodarstva, ki je zabredlo v težave, je poudaril Nyerere.

Vlado je v njenih reformnih prizadevanjih podprla večina ljudstva in tudi znaten del politikov je na njeni strani. Nova politika je izboljšala cene kmetom in pri ljudeh spričo že opaznih dvestletnih uspehov v gospodarstvu zbudila upanje, da za dosedanje retoriko tiči pragmatizem, ki utegne tanzanijsko gospodarstvo izvleči iz težav.

Nande Žužek

KJE JE JUGOSLAVIJA

Stališče Zveze sindikatov Jugoslavije je, da v razčlenitvah in viziji vključevanja naše države v evropske integracije premalo poudarjamo razredni prijem. Pri utrjevanju politike in strategije naših stikov z evropskimi integracijami moramo misliti na več stvari.

Predvsem na aktiviranje in izkoriščanje gmotnih in človeških resursov naše države, kar pa ni mogoče, če se zapiramo pred svetom. Integracije so značilne za vse konce sveta, posebno pa za Evropo. Internacionalizacija proizvodnje je v mnogih državah in vejah že več kot petdesetletna. Zato je težko speljati pot Jugoslavije v svet brez aktivnega vključevanja v te procese.

Gre tudi za možnosti neoviranega razvoja in razširitve proizvodnje in storitev tako, kot edino lahko uveljavljamo pravico do dela oziroma lahko odpiramo nova delovna mesta.

Poskrbeti je treba tudi za možnosti za nadaljnji razvoj proizvodnih sil, posodabljanje proizvodnje oziroma vključevanje v sodobni evropski in svetovni tehnološki napredek.

Z vključevanjem v evropske integracijske procese si utiramo poti za hitrejši gospodarski napredek države, rast proizvodnje, povečujemo možnosti za reprodukcijo in odpiranje novih delovnih mest, kljub temu da ti stiki znotraj integracij ne bodo brez posledic, ki jih prinašata odprto tržišče in konkurenca.

Vse to je neposredno povezano s položajem in prihodnostjo jugoslovanskega delavskega razreda. Našim delavcem ni vseeno in jim tudi ne more biti, če jih od delavcev drugih držav ločuje pregrada, če se ne zmanjšujejo, ampak povečujejo razlike v ekonomskem položaju, če se morajo vse bolj primerjati z delavci z najnižjo življenjsko ravno.

Ne gre torej za to, ali si »hočemo ali ne« zagotoviti svoj prostor v integracijskih procesih, temveč za zgodovinsko odgovornost za napredek in ugled našega samoupravnega socializma – da se ne bi primerilo, da bi pri nas imeli socializem na oblasti, kakovost življenja pa bi se bolj kazala na drugi strani. Zato ne smemo ostajati zgolj pri razpravah, ali je naša alternativa vključevanje v evropske integracijske procese. Pravzaprav čemu razprava o tem, kar je objektivna in neizbežna stvarnost? Naša vsesplošna povezanost z evropskim prostorom je v celoti nujnost. Voluntaristični prijemi in takšno razumevanje so nam naredili že veliko škodo, ki se bo lahko še povečala, če ne bomo takoj ukrepali.

Zaprtoost je Jugoslavijo že preveč stala. Delavski razred ni več pripravljen nositi posledic našega zaostajanja, sprejemati nizke življenjske ravni, odhajati za delom v svet in podobno. Ni več pripravljen plačevati računov za zastarelo gospodarsko sestavo in programe, slabo učinkovitost in tehnološko zaostajanje. Zaostajanje gospodarstva je predvsem posledica šibkega vključevanja v sodobne svetovne tehnološke, ekonomske in socialne tokove. Naša povezanost s svetom je temeljila in še temelji na trgovinski menjavi, manj pa na pravi mednarodni delitvi dela.

Dojeti moramo, da nas brez »vključevanja« ne bo jutri ne v Evropi ne med neuvrščenimi, kajti tudi te dežele ne žive samo od idej, temveč od gospodarskega in socialnega napredka. Razumljivo pa je, da ne smemo podcenjevati pomena in vloge ideje – prav zaradi vsesplošnega napredka.

Osnova za naše odločitve mora biti torej spoznanje, da so se procesi začeli in da vrnitve na prejšnje pozicije in odnose ni. Zato je glavno vprašanje, kako so se ti nujni procesi začeli pri nas, kaj konkretnega smo naredili, da se ne bi samo »vključevali« in lovili zadnjega vagona brzega vlaka, da ne bi zgolj prosjačili za nekatere koncesije (pri tem pa ne smemo zanikati potrebnega prehodnega obdobja) ampak da nas bodo obravnavali kot enakopravnega partnerja, ki se ima s čim vključevati. Prav na to nas opozarjajo kolegi iz sindikatov zahodnoevropskih držav glede na izkušnje z novimi člani v Evropski gospodarski skupnosti.

Končno tudi ne bi smelo biti velikih dvomov o naši strategiji. Ta mora temeljiti na vključevanju povsod, kjer je to potrebno in mogoče in v obojestranskem interesu: funkcionalno in institucionalno. Že zdaj lahko trdimo, da je to mogoče in nujno pri vseh oblikah, s katerimi preučujemo vprašanja, pomembna za položaj jugoslovanskega delavca v državah EGS; vprašanja prometa in drugih komunikacij, vprašanja standardizacije in koncepta »evropskega socialnega prostora«, ki še posebej zanima jugoslovanske sindikate.

Strategija naj bo torej prehod s splošnih preučevanj na konkretne korake in ukrepe, ki so stvarni in uresničljivi.

Glede tehnološkega napredka pa velja prisluhniti tistim opozorilom, da se ni dobro preveč ali celo izključno povezovali samo z Evropo in njeno organizacijo in tehnologijo. Evropa gotovo prednjači v socialnih vidikih razvoja in ima več posluha zanj, toda njena proizvodnja, gospodarska in tehnološka učinkovitost še niso takšne, kot v ZDA in na Japonskem. To pa na poseben način močno vpliva na evropske integracijske procese.

Marjan Orožen, član predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

Tanzanija

NA POTI K OZDRAVITVI GOSPODARSTVA

Medtem ko je rast bruto družbenega proizvoda v Tanzaniji več let nazadovale, je zdaj bolj zadovoljiva. Vladi je kljub rasti prebivalstva za 3 do 3,5% letno uspelo povečati tudi dohodek na prebivalca. Po mnenju Svetovne banke za obnovo in razvoj ta dohodek znaša okrog 290 dolarjev, kar ustreza znesku, ki ga dosega sosednja Kenija z 22 milijoni prebivalcev.

Gospodarski položaj Tanzanije (ta vzhodnoafriška država je nastala z združitvijo Tanganike in Zanzibarja) se je začel zboljševati po letu 1984, ko je bila uveljavljena sprostitev trgovanja in uvoza, kar je bistveno izboljšalo založenost siromašnega trga.

Tanzanija je sredi minulega leta z Mednarodnim denarnim skladom sklenila pogodbo o 18-mesečnem premostitvenem posojilu okrog 64,2 milijona dolarjev. Poso-

jilne pogoje bodo po tej pogodbi preverjali oziroma usklajevali vsake pol leta, se pravi dvakrat v času veljavnosti pogodbe.

Tanzanijska vlada je privolila razvednotiti svoj šiling, tako da zdaj dolar velja 70 šilingov oziroma okrog štirikrat več kot prej. Na črnem trgu velja le še dvakrat toliko, medtem ko je bil prej na voljo za desetkratno vrednost domače valute.

Kot menijo izvedenci Mednarodnega denarnega sklada, je le malo držav v tako kratkem času prilagodilo razmere na domačem trgu svetovnim, to pa je okrepilo zaupanje tujih posojilodajalcev, bodisi mednarodnih ustanov, bodisi posameznikov. Triletni program vlade za gospodarsko ozdravitev, ki je podprt tudi s tujimi denarnimi viri, je povsem stekel.

Vlada trdi, da bo zdravljenje stalo 1,2 milijarde dolar-

jev letno. Svetovna banka pa znesek, ki naj bi ga v obdobju 1986/87 prispevali tudi posojilodajalci, ocenjuje na okrog 1,1 milijarde dolarjev. Sama je prispevala zdaleč največ, njej pa sledijo skandinavske države, EGS, Nizozemska in Kanada. Za Skandinavce in Nizozemce je Tanzanija zdaj največji prejemnik njihove pomoči tujini.

Tanzanijski vrhunski politiki, predsednik države Ali Hasan Mwinyi in ministrski predsednik Joseph Warioba so javnost opozorili na težave, ki jih utegnejo povzročiti posojilni pogoji, ki jih postavlja Mednarodni denarni sklad. Ker so možnosti za nova posojila omejene, je bila vlada prisiljena uvesti več nepriljubljenih ukrepov. Tako so se morali kmetje začasno, dokler ne dospejo nova denarna sredstva, v blagovnem prometu namesto z gotovino zadovoljiti z do-

O varčevalnih ukrepih v vzgoji in izobraževanju

NAJDRAŽJE JE SLABO IZOBRAŽEVANJE

Pretekli teden se je sestal svet za vprašanja izobraževanja, znanosti in kulture pri republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije in obravnaval dve pomembni temi. Prva so bila ustavna dopolnila. Svet je ostro zavrnil teženje, da bi kakor koli dopolnjevali ustavo glede vzgoje in izobraževanja ter ugotovil, da sedanja ustavna ureditev povsem ustreza, saj mora to področje ostati v pristojnosti republik in pokrajin, ki nosijo odgovornost za razvoj vzgoje in izobraževanja v skladu s svojim družbeno-ekonomskim razvojem, za kulturo naroda in njegovo samobitnost.

Svojevrstno nadaljevanje te teme je bila razprava o varčevalnih ukrepih na področju vzgoje in izobraževanja. Kot je znano, se zvezna resolucija tudi letos ni odrekla že nekajletnemu obrazcu, da je skupna poraba eden izmed pomembnih zaviralnih dejavnikov razvoja gospodarstva in zato omejuje rast sredstev zanj za rastjo dohodka. V skladu s njo pa tudi naša republiška resolucija predvideva sicer nekoliko milejšo različico, pa vendar tako, da zahteva za okoli osem odstotnih točk počasnejše nominalno naraščanje sredstev za skupno porabo od rasti dohodka v gospodarstvu.

V skladu s tako opredelitvijo so se vse družbene dejavnosti znašle v velikih težavah. Vemo, da se je lani spremenil zakon o celotnem prihodu in dohodku, da so bili sprejeti intervencijski (omejevalni) zakoni, ki so že lani vnašali v družbene dejavnosti vrsto težav in pretresov. Zaradi lanskega slabega izhodiščnega položaja in letošnjih dodatnih omejitev (ne smemo pozabiti, da

so bili omejevalni interventni ukrepi sprejeti tudi za letošnje leto), so družbene dejavnosti prisiljene iskati možnosti za zmanjševanje programov.

Tako je tudi skupščina izobraževalne skupnosti Slovenije pred kratkim dala v javno razpravo t.i. stabilizacijski program, ki zajema kratkoročne in dolgoročne ukrepe, opredeljene posebej za osnovne, srednje ter višje in visoko šolstvo.

Ker ni mogoče natančneje opisati vseh predvidenih ukrepov, lahko kratkoročne strnemo v kolikor mogoče zmanjšanje upravno-tehničnih del na šolah, dosledno upoštevanje obsega dela, kar velja zlasti za solidarnost v osnovnem šolstvu, in zmanjšanje števila sej organov in skupščin izobraževalne skupnosti. Šolsko leto se namreč ne pokriva s kolegarskim in da zato do konca tega leta ni mogoče prav veliko narediti, saj se pogoji za izobraževanje za učence pa tudi učitelje ne morejo spreminjati med letom. Izobraževalna skupnost je pri izdelavi programa za racionaliza-

cijo sicer določila nespremenjeno število mest za vpis in ohranitev razmerja osebnih dohodkov učiteljev, vendar bo do konca šolskega leta zelo težko ohraniti sedanjo raven osebnih dohodkov.

Novi oddelki kar »rastejo«

Dolgoročni ukrepi ne prinašajo pravzaprav nič novega, že dolgo o njih govorimo, pa zelo malo storimo. Okrog 88 odstotkov vega denarja gre za programe, preostalo pa za dodatne in skupne naloge. Te smo že vsa leta krčili in tako ostaja malo možnosti, da bi jih še bistveno zmanjšali, še zlasti zato, ker jih je veliko vezanih na različne zakone ali družbene dogovore. Temeljni posegi so potrebni v programih in kljub zadnjim njihovim popravkom ni nobena skrivnost, da se marsikateri vsebine še vedno prekrivajo in podvajajo, druge ne spadajo v dodiplomsko izobraževanje, ampak v programe specializacij itd. Seveda pa takih posegov ni mogoče opraviti čez noč. Prav tako bo potrebno ponovno preveriti, ali so bila vsa časovna podaljšanja programov res nujna, če zaradi drugega ne, že zato, ker so v nekaterih programih učenci in študenti preobremenjeni. Kakor je vprašanje mreže šol občutljivo, pa se ne bo mogoče izogniti tudi preverjanju tega, ali ni sedanja prerazdeljena, pa ne samo zaradi

Nova knjiga Zvonimira Tanka

V zbirki Utrip založbe Delavska enotnost je izšla nova knjiga. Tokrat je to zanimivo znanstveno delo Zvonimira Tanka »Delitev – diagnoza jugoslovanskega samoupravnega odnosa proizvodnje«, ki ga je pisec po rodu Slovenec, objavil v hrvaškem jeziku. Tankovo delo prihaja na jugoslovansko miselno sceno ob pravem času. Knjiga je politično angažirana in želi pridobiti in spodbuditi javnost ter družbene ustanove, da se opredelijo do problema, pomanjkljivosti in v sistem vgrajenih deformacij na področju delitve. Avtor postavlja tezo, da je naš ključni problem motiviranje, ki ne zagotavlja uspešnega gospodarjenja. V naši teoriji dohodka po njegovem mnenju ni jasno, ka-

teri del pripada delavcu in kolikšen je profit. Predlaga uvajanje cene delovne sile, ki naj bi omogočila jasnejše ugotavljanje določila, s tem pa tudi delež delavca v njem in kdo je zares dober gospodar. In tako bi bil delavec dejansko motiviran za boljše gospodarjenje. Znanstvena, strokovna in politična razprava o delitvi – ne le s stališča pravičnosti, temveč v funkciji gospodarjenja, mobiliziranja ustvarjalnih in delovnih moči v naši družbi – je tema, ki je ni mogoče prezreti, ko govorimo o izhodu iz gospodarske krize, v nekem smislu tudi iz politične. Na posnetku: predstavitev knjige v prostorih Delavske enotnosti.

S. N.

Srednješolcem in študentom je letos na voljo 23.887 kadrovskih štipendij

ŠTIPENDIJ MANJ, RAZMERJE MED NJIMI PA JE USTREZNEJŠE

V tem tednu je bil objavljen skupni razpis kadrovskih štipendij za prihodnje šolsko leto. Sezname razpisanih kadrovskih štipendij so oblikovale organizacije združenega dela in samoupravne interesne skupnosti, zbrale pa medobčinske in občinske skupnosti za zaposlovanje. Skupaj je letos srednješolcem in študentom na voljo 23.887 kadrovskih štipendij, kar pa še ni dokončna številka, saj pričakujejo, da bodo nekatere organizacije štipendije še dodatno razpisale.

Štipendiranje je v Sloveniji urejeno samoupravno z družbenim dogovorom o oblikovanju in izvajanju štipendijske politike in z ustreznimi samoupravnimi sporazumi. Ti opredeljujejo vrsto štipendij. Ob kadrovskih štipendijah, ki so najpomembnejše in jih podeljujejo organizacije združenega dela in interesne skupnosti, so druga pomembna oblika štipendije iz združenih sredstev, ki jih podeljujejo podpisniki samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občinah.

V primerjavi z lanskim šolskim letom je slovensko združeno delo letos razpisalo za 23 odstotkov manj štipendij. Ta številka ni zaskrbljujoča, če upoštevamo podatke, da je lani ostalo kar 37 odstotkov razpisanih štipendij nepodeljenih, največ prav za najnižjo stopnjo zahtevnosti šolanja. In prav teh štipendij je letos manj, tako da je sestava razpisanih štipendij nekoliko boljša. Podrobnejši podatki so takile: za šolanje na II., III. in IV. stopnji zahtevnosti je razpisanih 13.381 štipendij (56 odstotkov vseh), za V. stopnjo zahtevnosti (štiriletno srednje šole) 4.525 (19 odstotkov vseh), za VI. stop-

njo (višješolski študij) 2.006 (8,4 odstotka) in za VII. stopnjo zahtevnosti (visoke šole) 3.975 ali 16,6 odstotka vseh štipendij.

Lani, ko so razpisali 30.911 kadrovskih štipendij, jih je bilo 59,1 odstotka namenjenih za šolanje za poklice do IV. stopnje zahtevnosti in od vseh nepodeljenih štipendij (11.540) jih je bilo največ – 69 odstotkov, prav s te skupine. Sicer pa je bilo lani za V. stopnjo zahtevnosti razpisanih 17,7 odstotka štipendij, za VI. stopnjo 7,7 odstotka in za VII. stopnjo zahtevnosti 15,5 odstotka vseh štipendij.

Za razpisane štipendije lahko zaprosijo vsi učenci in študentje, pri katerih dohodek na družinskega člana ne presega povprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SRS, ugotovljenega za preteklo leto. Ta je bil lani 271.063 dinarjev. Kadrovske štipendije lahko podelijo tudi mimo cenzusa, če gre za šolanje za deficitarne poklice, ki jih opredeljujejo v občinskih skupnostih za zaposlovanje. To velja tudi za izrazito nadarjene učence. Ti pridobijo pravico do štipendije, če ožji družinski člani niso plačali davka od skupnega dohodka občanov za lansko leto.

Višina kadrovske štipendije je opredeljena s točkami, ki so različne za šolanje v kraju bivanja od šolanja zunaj tega kraja, in tudi vozači dobijo dodatek za vožnjo. Štipendije se lahko tudi povečajo glede na učni uspeh in deficitarnost šolanja.

Prijave prosilcev bodo kadrovske službe razpisnic štipendij zbirale do 15. julija. Razpis štipendij iz združenih sredstev in nekaterih skladov bo maja.

I. Ž.

denarja, temveč tudi zaradi zaščite kakovosti, saj ponekod novi oddelki kar »rastejo«, ne da bi bili za to zagotovljeni kvalitetni kadri in opremljenost šol. Vse to seveda zahteva preverjanje standardov in normativov, ki po zasnovanosti naravnost silijo k nesmotnim rešitvam, saj kot osnovo pridobivanja dohodka opredeljujejo predvsem kvantitativne kazalce, namesto da bi bolj upoštevali kakovost dela. Stara je tudi ugotovitev, da so potrebne nekatere spremembe tudi v samoupravni organiziranosti uporabnikov in izvajalcev. Tu smo šli v skrajnosti, saj o istih stvareh razpravljamo na mnogih organih in marsikdaj popolnoma pomešamo vprašanja strokovne narave s samoupravnim. Omeniti pa je treba tudi, da gradivo o racionalizaciji govori tudi o povečani participaciji učencev oziroma staršev za izvajanje programov, kar ob že siceršnjih ugotovitvah o povečani izobraževalni ostifikaciji pomeni, da se dostopnost šolanja za nekatere kategorije lahko še manjša.

Diploma ne jamči pravega znanja

Razprava na svetu za vprašanja izobraževanja, znanosti in kulture o teh predlaganih ukrepih je bila zelo kritična in prizadeta. Strnemo jo lahko v dve glavni smeri. Prva se je nanašala na to, da je težko razumeti družbo, ki nenehno ponavlja, kako se je samo z znanjem mogoče rešiti iz sedanje krize, hkrati pa si z omejitvami reže prav tiste vire, iz katerih naj bi to znanje izviralo. Omejitve v vzgoji in izobraževanju niso iznajdba leta 1988, pa do slej še nismo nikoli dobili računov, kakšni so bili učinki preteklih in to seveda pozitivnih. Za negativne tako že vemo, saj je gmotno osiromašenje šol veliko, glavni del bremena pa nosijo delavci v tej dejavnosti s svojim družbenoekonomskim položajem. Treba je omeniti prizadete in resnično zaskrbljene razprave nekaterih članov sveta, ki delajo v srednjih in visokih šolah, ki so povedali, da se zavedajo, da

zaradi slabe materialne opremljenosti šol, zaradi nezmožnosti, da bi se tekoče dopolnilno usposabljali in seznanjali z novostmi v stroki, diplome ne zagotavljajo dejanske kakovosti znanja. To znanje bo zadoščalo komaj za štiri do pet let, hkrati pa od teh mladih ljudi pričakujemo, da bodo inovativno posegli v naše gospodarske tokove in prinesli rešitve za naš skupni boljši jutri.

Razprava pa se ni omejila zgolj na to sicer temeljno vprašanje, ki ga lahko strnemo v naslovno misel, da je najneracionalnejše in najdražje tisto izobraževanje, ki je nekvolitetno zaradi razmer, v katerih ta dejavnost poteka. Razpravljalci so se strinjali, da je tudi v vzgoji in izobraževanju marsikaj negospodarskega. Ni nov apel učiteljev, da mora biti njihovo delo namenjeno predvsem učencem in študentom, da jih je treba razbremeniti mnogih administrativnih in podobnih del. Po naši stari navadi, da si izmislimo nek model in ga nato na silo uvajamo prav v vsako okolje, smo tudi šole organizirali z vsemi funkcijami, ki so npr. v gospodarskih organizacijah nujne, v šolah pa nepotrebno delo, ki zaradi veliko manjše režije pade na rame učiteljev. Vprašanje je, ali res ni mogoče nekaterih npr. finančnih, kadrovskih, pravnih in drugih funkcij združiti vsaj v občini.

Tudi izvajalci niso zadovoljni s sedanji programi. Gre za marsikdaj dvomljivo strokovno sestavljene organe, ki take programe pripravljajo, za bitko za dohodek in zato za »napihovanje« ur, smeri, usmeritev, pa tudi za popuščanje nekaterim

specializiranim strokam, ki svoja znanja »vrivajo« v dodiplomske programe, ker pač financiranje specializacij ni urejeno.

V šolstvu se spleča hiteti počasi

Precej so kritizirali tudi mrežo šol. Žal so tu strokovni argumenti marsikje odpravili, pod pritiskom lokalnih političnih dejavnikov

skoraj vsako leto odpiramo nove oddelke, ki le za silo izpolnjujejo kadrovske pogoje. Vprašati se je treba, kakšna je kakovost takšnih programov. Ob odpiranju vedno novih oddelkov pa ostajajo mesta v dijaških domovih, v katere smo v zadnjih letih vložili veliko družbenih sredstev, prazna. Izvajalci v skupščinah, v zborih uporabnikov, pravzaprav nimajo pravega sogovornika. Namesto da bi bili med uporabniki tisti, ki so odgovorni za razvoj posameznih gospodarskih panog in zato poznajo potrebe po kadrih, se tudi v teh zborih marsikdaj pojavljajo izvajalci, ki jih v krajevnih skupnostih ali kje drugje pošiljajo na skupščine, češ, ti se že tako ali tako ukvarjaš z izobraževanjem, pa nas zastopaj. To pa je seveda daleč od zamišljene rešitve, da bi prišlo do konstruktivnega dialoga med tistimi, ki storitve potrebujejo in tistimi, ki to znajo opraviti.

Sistem solidarnosti v osnovni šoli ne zagotavlja enakega standarda zagotavljenega programa v vsej Sloveniji. Občine dinar zanj marsikdaj porabijo za stvari, ki imajo prav malo zveze s tem izobraževanjem.

Razprava o predlaganih ukrepih bo potekala še nekaj časa, predvideno je, da bi SZDL pripravila regijske posvete. Prav je tako, kajti to so tudi politične odločitve, kako in kako dobro bomo razvijali naše šolstvo. Vsekakor pa se ne sme ponoviti tisto, čemur smo bili priče v šolstvu že nekajkrat, da je namreč dokaj načelna razprava sicer potekala nekaj časa, nato pa so bili na hitro pripravljeni konkretni ukrepi, morda tik pred šolskimi počitnicami, veljati pa so začeli že v naslednjem šolskem letu. Kljub temu da so omejevalni ukrepi tu, si moramo vzeti čas za premišljene rešitve, kajti napake ne trajajo samo eno šolsko leto, ampak jih občutijo rodovi mladih ljudi, učitelji in predvsem gospodarstvo, ki sadove vzgojnoizobraževalnega sistema, in to dobre, najbolj potrebuje.

Sonja Klemenčič

Delavskih športnih iger v Mariboru se je lani udeležilo 664 moštev oziroma 10.000 zaposlenih

ŠE PREMALO NETEKMOVALNIH OBLIK REKREACIJE

Turistična zveza Maribor bo prevzela skrb za izmenjavo in boljšo izkoriščenost počitniških zmogljivosti združenega dela

Tudi mestni sindikati v Mariboru ugotavljajo, da med delovne ljudi vse bolj prodira zavest o zdravem načinu življenja in s tem o nujnosti aktivnega preživljanja prostega časa. Ob tem pa se organizatorji rekreacije in delovni kolektivi srečujejo s pomanjkanjem potrebnih sredstev, saj postajajo mnoge aktivnosti iz dneva v dan dražje in zato delavcem z nižjimi osebnimi dohodki nedostopne.

Zato si v Mariboru prizadevajo, da bi športno-rekreativno dejavnost usmerili na tista področja, ki so kljub vsemu večini še vedno dostopna. Gre za izletništvo, planinarjenje, kolesarjenje, orientacijske pohode, plavanje in podobne športe, ki niso povezani z velikimi izdatki, so pa zato mikavni in iz zdravstvenega vidika na moč priporočljivi.

Ob vsem tem se organizatorji rekreacije pri mariborskih mestnih sindikatih dobro zavedajo, da s svojo dejavnostjo še zdaleč ne morejo zajeti vseh ali vsaj večine delovnih ljudi. Ni namreč malo organizacij združenega dela, ki obravnavajo organizirano preživljanje prostega časa kot zapravljanje denarja. Zato se mnogi udeležujejo športnih srečanj nepravilni, v nemalo primerih pa se rekreacije že povsem odpovedujejo.

Zmago Gomzi, predstavnik TVT Boris Kidrič, je na slovesnosti ob zaključku delavskih športnih iger Maribora prejel bronasto plaketo za zasluge pri razvoju športne rekreacije. Priznanje mu je izročil Tone Piletič (desno), sekretar sveta za šport in rekreacijo pri mestnem svetu ZSS Maribor.

Podobno kot drugod po Sloveniji je tudi tu usmerjena aktivnost predvsem v priljubljene sindikalne športne igre. Teh je vse leto veliko, manj pa je drugih, to je netekmovalnih oblik rekreacije. Ovire so, kot že rečeno, v pomanjkanju potrebnih sredstev pa tudi organizatorjev in animatorjev.

Lani je svet za organizirani letni oddih delavcev, šport in rekreacijo pri mestnem svetu ZSS Maribor pripravil delavske športne igre v dvajsetih športnih panogah: malem nogometu, ro-

kometu, odbojki, košarki, tenisu, streljanju pikadu, plavanju, ribolovu, keglanju, balinanju, krosu, smu-

Slabo izkoriščene počitniške zmogljivosti

Žal tudi v Mariboru močno pogošajo športne objekte. Rastejo nova stanovanjska naselja, toda brez potrebnih površin za rekreacijo in preživljanje prostega časa. Zato imajo prednost pri organizaciji športne dejavnosti lastniki objektov, teh pa ni veliko, medtem ko morajo drugi plačevati visoke najemnine in si pomagati z »vadišči« v naravi. Lani je sicer telesnokulturna skupnost odrinila za športno rekreacijo zaposlenih 8,5 milijona dinarjev, prav toliko so prispevale tudi delovne organizacije, toda glede na veliko množičnost in še več takih, ki še vedno stojijo ob strani, to ni kdo ve koliko. Je pač tako, da je skrb za dobro počutje, zdravje in boljše delovne sposobnosti za mnoge nekaj, kar ni nujno potrebno in čemur se

Smučanje po celcu

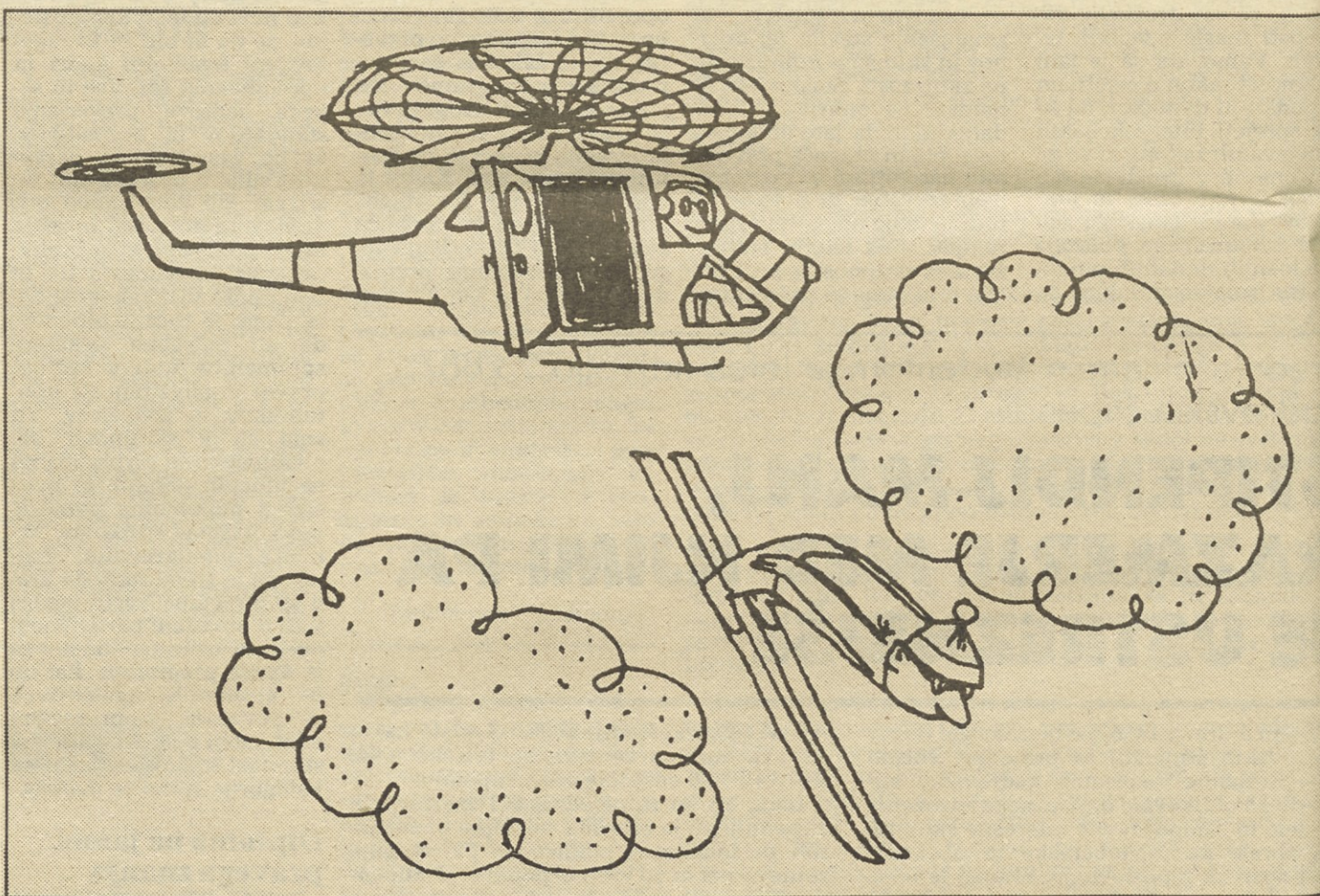
Če ste se odločili za redno ali občasno obiskovanje gora tudi v zimskem oziroma spomladanskem času, je dobro vedeti, kdaj so najbolj ugodne razmere za turno smučanje. Sezona turnega smučanja je pri nas približno od februarja do konca maja. Če pa so v višjih predelih ugodne snežne razmere še junija, greste na turno smuko lahko tudi na pragu polletja.

Turno smučanje je ena najprijetnejših in obenem tudi najkoristnejših športno-rekreativnih dejavnosti. Tudi estetske in etične vrednote turnega smučanja so popolnejše kot pri poletni hoji v planinske in hribovite predele. Ko bo za vami zahtevnejši turni smuk, kar pomeni, da boste po utrudljivi hoji in vzponu na večji vrh občudovali zasneženi gorski svet in se potlej v dolgih lokih spustili v dolino, se boste le še redkokdaj odločili za čakanje in prerivanje na prepolnih smučiščih ob vlečnicah.

Ker združuje turno smučanje hojo navkreber in smučanje, zahtevajo priprave na ta šport vadbo vse leto. Hoja bi morala biti naš vsakdanji šport, saj je dostopen prav vsakomur, povsod in ob vsakem času. Posebno pri živahnejši hoji povečuje človek svojo odzivno moč in vzdržljivost. Če si pri hoji pomagamo s palicami, si krepimo tudi mišice rok in ramenskega obroča. Taka hoja je glede učinka na skeletne mišice enakovredna najbolj mnogostranskemu športu, to je hoji in teku na smučeh. Poleg tega taka hoja intenzivneje vpliva na srce, ožilje, dihalo, presnavljanje in tudi živčni sistem. Ta vpliv narašča z intenzivnostjo hoje in strmino.

Če smo bili doslej neaktivni, se za začetek odpovemo avtomobilu. Po opravih pojdemo peš in večkrat se podajmo na izlet. Prve ture v gore naj bodo nezahtevne, saj še posebno pri tem športu nikakor ne smemo pozabiti na postopnost. Najprej sprehodi, izleti..., šele potem, ko smo telesno pripravljeni, prave ture.

A. U.

NOVO
NOVO
NOVO

TEORIJA IN PRAKSA MINULEGA DELA - ROJSTVO, VZPON IN ZATON

Bogomil Ferfila

Delavska enotnost

knjižnica
sindikati
93

Cena 7.100 din

Naročila pošljite na naslov:
Delavska enotnost, Celovška 43, Ljubljana.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naro-

čamo izvod(ov) knjige TEORIJA IN PRAKSA MINULEGA
DELA - ROJSTVO, VZPON IN ZATON

Naročeno pošljite na naslov: _____

(ulica, poštna št., kraj)

Naročil, dne: _____ Ime in priimek podpisnika: _____

a) račun bomo plačali v zakonitem roku

Žig

podpis naročnika

čanju, smučarskih tekah, namiznem tenisu, mini golfu, vlečenju vrvi, kolesarjenju, šahu in nabiranju gob. Srečanj se je udeležilo kar 664 društev oziroma okoli 10.000 zaposlenih. Vsekakor je to podatek, ki govori o tem, da so se sindikalne športne igre dokaj trdno zasidrale v mariborske delovne organizacije in postale del življenja mnogih ljubiteljev aktivne športne rekreacije.

Svet pri mestnem sindikalnem svetu si je med drugim zadal nalogo, da bi v prihodnje imele vse osnovne organizacije svoje komisije za športno rekreacijo, vsi delovni kolektivi pa svoje programe dela na tem področju. S tem v zvezi se je svet tudi obvezal, da bo poskrbel za izobraževanje amaterskih in poklicnih organizatorjev rekreacije in popestril ter obogatil sodelovanje na športnem področju z drugimi občinami.

še vedno lahko odpovemo. Zato bo potrebno na področju ozaveščanja seveda še visoko zaviti rokave. V tem je namreč glavni problem.

Analiza, ki so jo izdelali sindikati pred dvema letoma, pravi, da ima večina delovnih organizacij na območju Maribora nekaj svojih počitniških zmogljivosti. Problem pa je ta, da so zelo slabo izkoriščene, v glavnem le v poletnih mesecih, skoraj nikoli pa v pred ali posezoni. Zato so v Mariboru sklenili, da bodo zbirali informacije o prostih zmogljivostih in z njimi seznanjali organizacije združenega dela, ki nimajo svojih počitniških domov. Tovrstna borza naj bi zaživela pri Turistični zvezi Maribor, ki je pripravljena prevzeti to skrb in poskrbeti za izmenjavo oziroma boljšo izkoriščenost počitniških zmogljivosti združenega dela.

A. U.

Na občinskem smučarskem prvenstvu Nove Gorice le 182 udeležencev

LOVORIKA SMUČARJEM SALONITA

Novi sneg je omogočil pravo občinskega sindikalnega prvenstva v smučarskih tekah in veleslalomu novogoriškim prijateljem zimskih športov. Komisija za šport in rekreacijo pri sindikalnem svetu Nova Gorica in smučarska kluba Lokve in Gorica so srečanje pripravili na Lokvah.

Za tekme se je prijavilo več kot 250 smučark in smučarjev, na štart pa jih je prišla komaj dobra polovica. To z drugimi besedami pomeni, da je bilo letošnje ob-

činsko smučarsko prvenstvo po številu nastopajočih najbolj skromno doslej. Organizatorji ugotavljajo, da je vzrokov za to več, med njimi pa sta nedvomno vse nižja življenjska raven in pa dokaj slaba zima.

V veleslalomu so v moški in v ženski konkurenci slavili predstavniki Salonita, medtem ko so bili v tekih najhitrejši smučarji TSC Branko Brelih, pri ženskah pa športnice SGP Gorica.

Rajmund Kolenc

PREKMURJE V NOVI DRŽAVNI SKUPNOSTI SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV

Nadaljevanje prihodnjih

10

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. • Izdaja ČGP Delo – tožda Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predst 313-VI, telex 317 87. • Glavni urednik: Franček Kavčič • Odgovorni urednik: Marjan Horvat • Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator uredništva – družbenoekonomski odnosi, delitve); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija); Ciril Brajer (reportaže in samopravni odnosi), Marija Frančičin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljač (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Jazica Sever (posebne naloge), Andrej Jazica (turizem, rekreacija, šport in oddini), Igor Zlinski (zemljstvo), Andrej Jazica (obravnavanje Novak) (uredništvo, politični sistem, sindikati), Rastko Novak (urednik – drobno gospodarstvo, delavski odnosi, mednarodni osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalce), Jožica Anžel, Meri Jurca, Ica Putnih (tajnice), Senja Seljak (redaktorica-letorkica). • Vršilec dolžnosti direktorja tozda Milan Živković • Telefoni: vršilec dolžnosti direktorja tozda 322-778, glavni urednik 313 942, odgovorni urednik 313 942 • Naročniška centrala, Titova 35, 321 551 • Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651 • Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951 • Marketing, Celovška cesta 43, 320 403 • Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923 • Žiro računovodstvo, 50102-603-41502 • Založba 311 956 • Knjigarna gata revij, Ljubljana, Tavcarjeva 5, 317 930 in 312 891 • Posamezna številka: 1000 • Glavni urednik: Stanko Rokoposki • Inenarodni časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 • Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodopivec (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevencsek, Uro Griljic, Vlado Haas, Ivo Janžeković, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serisiek.

Inž. Oto Rak, direktor, Lesnina Bor Laško

PREOBRAZBA NAŠEGA LESARSTVA NI SAMO NAKUP NOVEGA STROJA

Lesna stroka je najbližje slovenskemu človeku, naravno prilagojena slovenskim značajem in odnosu do materijala. Toda tudi naš človek zdaj že vrže desko v blato, zato, da potem na suhem – stoji...

Inženir Oto Rak, doma iz Braslovč v Savinjski dolini, spada med najspornejše oblikovalce razvoja slovenske lesne industrije, med najtrdovratnejše zagovornike »stroke« in ne »kaksne-koli industrije«. Navzlic temu je bil »boter« velikanu, LIK Savinja Celje, ki je prav v času, ko je bil on tamkaj tehnični direktor, doživel največji razvoj. Kako ti nasprotji pojasniti, kako zagovarjati?

»To je zelo enostavno. Eno je stroka, drugo politika. Leti in leta se politika vmešava v stroko. Vseposvodi pri nas in ne samo v lesarstvu. To še od takrat, iz časov državne centralizma, ko so ti politiki določali »kolik omar, koliko postelj in stolov, koliko metel moraš po letnem planu narediti«. Po drugi strani pa so ti prav tako zapovedali, da moraš vsako leto zaposliti še toliko in toliko ljudi! Če ne so te poklicali na občino...«

– To je težko razložiti, so-deč po številu žag, ki noč in dan pojejo na Slovenskem!

»Naj zveni še tako bogokletno, trdim, da ni nobene odveč ali preveč. Narobe je le to, da te žage tečejo noč in dan. Lepo vas prosim, pravi-jo tudi, da se je lesna stroka preveč razbohotila nasploh. Mar si upa kdo trditi, da ima Zahodna Nemčija predimenzionirano kovinsko predelovalno industrijo?! In vendar ima doma kupcev le za petino, vse drugo prodajo tujim kupcem! V tem je vsa čarovnija.

Pri nas pa je prav narobe. Iz leta v leto smo zaposlovali vse več administracije, ne samo v tovarnah, da bi lahko preživeli, morajo žage peti v dveh in treh izmenah. Leto in dan v vetru ali snegu in tako poleg desk ustvarjamo – invalide...«

– Zakaj po vašem mnenju, glede na našo lesarsko izročilo, nismo sposobni uspešneje posegati na tuje trge?

»To je že težje vprašanje. Prvi vzrok je ta, da v Sloveniji še vedno nimamo ubranih odnosov med gozdarji in lesarji in ne med lesarji in

trgovino. Z gozdarji smo se uspeli dogovoriti za količine lesa, ne pa tudi za kakovost. Gozdarji so tudi v primežu cen in stroškov, saj je znano, da so bili gozdovi po vsaki krizi oropani. Danes je kvaliteten les daleč od komunikacij, spravila so draga, ti pa

Inž. Oto Rak

vzemi ali odkloni. Rad bi videl tistega ki bi po dovozu lesa do žage, pripeljano hlo-dovino – odklonil!«

Stroji, stroji, pozabili pa smo na roke

– Slovenski lesarji so imeli sloves že pred stoletjem. Danes pa iverica in za-boji!

»Imate prav. Pri nas je posodobitev pomenila samo nov stroj. Da bi ta stroj čim manj stal, je bilo treba prilagajati surovino zanj. Torej les mleti, ga spet zlepit, da si dobil iverico. Temu je v veliki meri botroval trg. Na začetku je res kazalo, da je ta proizvodnja cenejša, to-da tako je bilo le na začetku. Potem je prišla naftna kriza, energija se je nenormalno dražila, z njo pa tudi druge potrebščine vse do lepil. V zmotnem prepričanju, da je naše »živo delo«, naš dela-vec, poceni, smo tu iskali »notranje rezerve« in pozne-

je zaposlovali vse več nekvalificirane delovne sile. Tako so nam mojstre zamenjali delovodje, klasične delovodje pa priučeni delavci...

Naredili smo industrijo, ki bi lahko preživela samo na Kitajskem. Preokorno, pre-malo poslovno gibčno, ki se je potrjevala samo še z veliki serijami čimmanj zahtevnih izdelkov. Kako ubo-ga je naša ponudba spoznaš šele, ko si sam hočeš kupiti novo pohištvo. Predolgo smo živeli v prepričanju, da bomo uspešni s temi zaboji iz iveric, ki smo jih na tuje prodajali po sedemdeset ali osemdeset nemških mark, namesto da bi za kos pohištva iz masivnega lesa iztrži-li 400 mark...«

– Vrsto let smo govorili, da je naša lesna industrija v krizi.

»Lesna industrija je bila samo enkrat v krizi in to pred šestimi, sedmimi leti. Nasprotno, tudi lesarstvo je tako kot tekstilna industrija družbi v resnici dajala največ ob najmanjšem vlaganju. Kaj je državi prinašalo največ deviz? Srajce in stoli.

– Potem se strinjate, da smo izgubili korak s svetom?

»Izgubljati smo ga začeli že takrat, ko smo govorili, da bodo samo stroji in velike serije naša prihodnost. Sose-dje so bili mnogo previdnejši. Italijani so nas daleč prehiteli. Tudi zato, ker spoštu-jejo, vrednotijo in drugače obravnavajo les kot surovi-no. Znano je, da pri nas ku-pujemo žagan les in ga doma še prekrejajo in ga tako mo-čno preklasificirajo.

Naša lesna industrija ima še vedno težave. Poglejte pa manjše delovne organizaci-je, poglejte obrtnike, mizar-je. Tem gre dobro. In veste zakaj? Zato, ker je pri njih glavni poudarek na – rokah – ob sodelovanju bistro glave. Sposobnosti lesu dati »sijaj«, kot ga ta mora imeti. In s tem tudi vrednost, ki jo zasluži in jo ti rade volje plašaš, ker veš, da je to kvali-teta.

– Vi ste kot mlad inženir začeli v nazarskem Glinu?

»Točno. Pri Šarbu. Potem je nekoč prišel k meni dire-ktor Golc iz LIK Savinje in

rekel: »Rak, pridi k meni. Dal ti bom proste roke, pla-čal, kolikor zaslužiš, toda ga-ter mora peti...« In sem od-šel v LIK Savinja. Oba, Šarp in Golc sta bila direktorja iz istega testa. Trda, kritična in vendar obrnjena samo v eno smer: naprej. V LIK Savinja sem bil 15 let tehnični di-ректор.

Naš človek zna delati in rad dela, če...

– Zanimivo je, da niste ostali v sozdu Slovenijales temveč odšli v Laško, kjer tamkajšni Bor nikakor ni mogel priti na zeleno vejo.

»Trdim, da delavci niso krivi, če neki delovni organi-zaciji gre slabo. Delavcem dam res prav, ko kritizirajo in s prstom kažejo navzgor.

Delavci zahtevajo delo, dobro organizirano delo. Naš človek zna delati in rad

dela, če ve, da je na koncu rezultat. Vendar dober re-zultat. To prepričanje me je tudi vodilo v Laško. Zdaj že lahko trdim, da sem menda imel prav.

– Ostanete še vprašanje vloge in pomena sozda. Tako za Bor kot za LIK Sa-vingjo...

»Nimate prav. Sozd je sozd, oblast pa ima nekdo drug. Kdo? Sozd nima de-narja. Denar imajo delovne organizacije. Oblast pa la-hko ima samo tisti, ki ima denar...«

– Toda kljub temu je za-nimivo, da LIK Savinjo ozi-roma tisto, kar je od tega kombinata po stečaju osta-lo, zdaj rešuje nek majhen Bor.

»Nikoli nisem trdil, da je Bor, ki je del Lesnine, da so delavci Bora sami sposobni ponovno aktivirati to veliko družbeno premoženje, ki le-ži na dvorišču nekdanjega Lika. Ne, s skupnimi moč-

mi, z novim prijemom in sposobnostjo delavcev Bo-ra. Nihče me ne bo prepri-čal, da naš delavec ni sposo-ben uresničiti proizvodnega programa, če je ta tehnolo-ško še tako zahteven. To smo že dokazali in moramo Slovenci iz dneva v dan zno-va dokazovati. Poglejte sa-mo opremo naše industrije. Ne lesarske, tudi druge. Skoraj vse je zastarela. Toda žrtve so velike, razlike med tehnologijami se povečuje, cena raste. V nedogled ne bomo mogli med naše os-novne prednosti postavljati poceni delovno silo in biti slepi pred resnično ceno, ki jo takšno delo zahteva. LIK Savinja je po stečaju opozoril na več vprašanj. Eno je tudi tistih sto delavcev, ki zaradi invalidnosti ali zmanjšanih delovnih spo-sobnosti še danes trka na vrata skupnosti za zaposlo-vanje!

Janez Sever

SESTAVITE MIROVNO SPOROČILO

»Metulj – izjemna dejanja humanosti«

Rdeči križ Slovenije poleg različnih oblik humanitarne pomoči vedno več pozornosti namenja tudi mirovnim pobu-dam. Vodi jih prepričanje, da je prostor prizadevanj za mir, za svet brez vojne, izredno širok in da lahko vsakdo, bodisi kot posameznik ali v organizacijah, pri-speva delček, lahko naredi kaj dobrega za ljudi ali naravo.

Pomembno mesto v teh prizadevanjih ima tudi akcija »Tisoč metuljev«, ki so jo začeli leta 1986 v mednarodnem letu mi-ru, najprej med osnovnošolci. Mladi so pobarvali 1.000 razglednic s črno-belimi odtisom metulja in nanje napisali svoje želje in sporočila o miru ter jih poslali na najrazličnejše naslove. Tudi lani je bil od-ziv zelo velik. Osnovne podatke o akciji in izbor najlepših misli, ki so jih zapisali otroci, so objavili v posebni brošurici »Ti-soče metuljev – izjemna dejavnost huma-nosti«.

Letos se akcija »Izjemna dejanja hu-

manosti« nadaljuje. Pridružuje se ji tudi naše uredništvo. Prepričani smo, da se okrog nas vsak dan dogaja kaj neopaz-nega, kar pa je vendar izredno pomemb-no za mir in napredek človeštva. Vrsta stvari v naši delovni organizaciji, kraju ali dejavnosti družbenih organizacij po-meni konkreten prispevek k sožitju in izjemna dejanja humanosti. Le vidimo jih ne vedno v tej naši dokaj enolični vsakdanjosti.

Predlagamo, da nam pišete o izjemnih dejanjih humanosti, ki jih poznate, o ka-terih mislite, da mora zanje zvedeti širša javnost. Sestavite mirovno sporočilo »Metulj« – izjemna dejanja humanosti. Na voljo bodo mirovne razglednice »Me-tulj«, lahko pa svoj zapis opremiti z izrednim znakom akcije – metuljem. Zanimi-ve zapise bomo objavili v Delavski eno-tnosti.

Prispevke pošiljajte na naslov Rdeči križ Slovenije, 61000 Ljubljana, Mirje 19.

LIPE SVEDER: OBRRTNIK

